

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ The Modern Health Tourism in The Lower Northeast Part of Thailand

โดย ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ

พฤษภาคม 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ The Modern Health Tourism in The Lower Northeast Part of Thailand

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก วิทยาลัยนครราชสีมา
2. สุจินดา สติรอนันต์ วิทยาลัยนครราชสีมา
3. ปิยะดา เมธีวรรณกุล วิทยาลัยนครราชสีมา

ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่
อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
(นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ)

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ประโยชน์และความสำคัญของรายงานวิจัยเล่มนี้ ขอมอบกับสำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทุกฝ่าย

ขอขอบคุณ สำนักงานการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 ที่เชื้อเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่คณะวิจัย เพื่อการวางแผนดำเนินงานวิจัย ให้ได้คำตอบที่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ใน คำถาม และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอขอบคุณแหล่งผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ทุกแหล่งและผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ที่ให้ความร่วมมือกับคณะวิจัยหลาย ๆ ด้าน เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยได้อย่างมีระบบ

ขอขอบคุณ วิทยาลัยนครราชสีมา ที่อำนวยความสะดวกให้กับคณะวิจัยในทุกเรื่อง ทำให้คณะวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ผศ.ดร. กุลวรา สุวรรณพิมล, ดร.โคมยง โต๊ะทอง, คุณสำราญ มีสมจิตร และ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ที่ให้คำแนะนำเพื่อทำให้งานวิจัยฉบับสมบูรณ์มีความชัดเจน ถูกต้องยิ่งขึ้น

ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก

สุจินดา สติรอนันต์

ปิยะดา เมธีวรรณกุล

11 พฤษภาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้” มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อศึกษาประเภทผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับกลุ่มจังหวัดอีสานใต้และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งสร้างยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน วิธีการวิจัยใช้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการสุขภาพแบบองค์รวม คือ กาย จิต สังคม อารมณ์และจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย อันประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยและสิ่งแวดล้อม (อ.=อาศัย) ผลิตภัณฑ์อาหาร เน้นเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ (อ.=อาหาร) ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย (อ.= ออกกำลังกาย) ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจ และอารมณ์ โดยเน้นการผ่อนคลาย (อ.= อารมณ์) สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้จิตใจ ผ่องใสจากการที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง หรือได้พบหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุข ความเชื่อ ความนับถือส่วนตัวต่อสถานที่นั้น ๆ กลุ่มสอง คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคการบริการการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ กลุ่มสาม คือกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิต ทั้ง 6 จังหวัดมีความแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น ดังนี้

1. จังหวัดนครราชสีมา มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวเลือก

ตามความพอใจที่จะพักในแหล่งธรรมชาติ หรือจะพักที่พักที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประการ ผลิตภัณฑ์อาหารมีความสมบูรณ์ทั้งที่เป็นแหล่งวัตถุดิบ และผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ผลิตภัณฑ์ออกกำลังกายมีทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่พัก และสามารถจัดให้กับนักท่องเที่ยวตามความต้องการ ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ สามารถจัดให้ได้ครบทั้ง 3 กลุ่ม มีหน่วยงาน และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม เพราะมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ครบทั้ง 4 ประการ ประมาณ 10 แห่งในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง พร้อมทั้งจะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในหน่วยงาน หรือแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้เป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปที่สนใจ สร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค

2. จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ไม่มาก เพราะมีอุปสรรคเรื่องการระบาดของโรคไข้หวัดนกเมื่อปี พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบัน ทำให้ การท่องเที่ยวชะลอตัวลง ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพยังมีความสมบูรณ์ทั้งที่เป็นวัตถุดิบ และผลิตภัณฑ์แปรรูปที่จัดเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ผลิตภัณฑ์ การออกกำลังกายเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่พัก แต่ก็สามารถสร้างทางเลือกการออกกำลังกายได้ จากการมีผู้นำด้านการออกกำลังกายของสถานที่พัก หรือเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ สามารถจัดให้ได้ครบทั้ง 3 กลุ่ม มีหน่วยงาน และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมเพราะมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ครบทั้ง 4 ประการ 1 แห่ง คือ บุรีรัมย์ เลค พาร์ค รีสอร์ท ในอำเภอเมือง พร้อมทั้งจะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

3. จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในระดับปานกลาง ผลิตภัณฑ์ที่พักเป็นรูปแบบของรีสอร์ทของเอกชน ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพมีทั้งที่เป็นวัตถุดิบ และอาหารสำเร็จรูป และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ส่วนผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย และผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์มีคล้ายกับจังหวัดบุรีรัมย์ มีหน่วยงาน และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมเพราะมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ครบทั้ง 4 ประการ 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลสุรินทร์ ในอำเภอเมือง พร้อมทั้งจะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

4. จังหวัดอุบลราชธานี มีศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ทุกประเภทของผลิตภัณฑ์ คล้ายกับจังหวัดนครราชสีมา มีหน่วยงาน และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมเพราะมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ครบทั้ง 4 ประการ ประมาณ 10 แห่ง ทั้งที่เป็นส่วนของอุทยานแห่งชาติ และของเอกชนดำเนินการ พร้อมทั้งจะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

5. จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในระดับปานกลาง ผลิตภัณฑ์ที่พักเป็นรูปแบบของรีสอร์ทของเอกชน ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพมีทั้งที่เป็นวัตถุดิบ และอาหารสำเร็จรูป และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ส่วนผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย และผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์มีคล้ายกับจังหวัดบุรีรัมย์ มีหน่วยงาน และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมเพราะมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ครบทั้ง 4 ประการ 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร พร้อมทั้งจะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และพร้อมที่จะพัฒนายุทธศาสตร์พึ่งพา เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในจังหวัด และพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่พื้นที่อีสานใต้สู่ความยั่งยืน และเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศกัมพูชาได้

6. จังหวัดชัยภูมิ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในระดับปานกลาง มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถจัดเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ประมาณ 3 แหล่ง โดยมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ 4 อ. ที่สมบูรณ์และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีชื่อเสียง เช่น ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ

รูปแบบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 4-5 วัน

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จากการสัมมนากลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่ามี 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ แนวทางที่ 2 ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ ทั้ง 2 แนวทางมีทั้งข้อดีและข้อด้อย นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่อย่างยั่งยืนมี 4 ประการคือ

1. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน หน่วยงานการส่งเสริมสุขภาพ
2. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ถึงประเภทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ไม่ใช่การรักษา แต่เป็นการส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพเพื่อเป็นทางเลือกอีกทางสำหรับนักท่องเที่ยว
3. การเสริมสร้างความรู้ให้ชุมชนเพื่อผลิต ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้น
4. การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน จากข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารของแหล่งท่องเที่ยว เชื่อว่าจำเป็นต้องมีการสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาล สถานีนอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนกำหนดเป้าหมายการบริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีความเฉพาะเจาะจงกับพื้นที่ของตน และศึกษาสิ่งที่เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของประเทศเพื่อนบ้าน และนำมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950106

ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

ชื่อนักวิจัย : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก, สุจินดา สติรอนันต์, ปิยะดา เมธีวรรณกุล

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

E-mail Address : sirikanya@nmc.ac.th, suchinda@nmc.ac.th, piyada@nmc.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน 2549 - 31 พฤษภาคม 2550

โครงการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ มีจุดประสงค์ศึกษา (1) ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ (2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ (3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ (4) ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน จากการศึกษาผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพบว่า มี 5 จังหวัดที่มีความพร้อมที่จะเป็นผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษและอุบลราชธานี

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่พบว่าควรมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ ที่พัก อาหารเพื่อสุขภาพ ออกกำลังกาย การผ่อนคลาย เพื่อให้มีสุขภาพะบบของครวม ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้แก่ ระยะเวลาประมาณ 2 วัน มีเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพดูแลตลอดเวลาที่ร่วมกิจกรรม ราคาประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และการกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน จะต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำหลัก : การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

ABSTRAC

Project Code : RDG4950106
Project title : การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้
Investigators : Ridthplake Sirikanya, Sathar-anant Suchinda,
Mateewannakul Piyada
Faculty of Nursing Nachonratchasima College
E-mail Address : sirikanya@nmc.ac.th, suchinda@nmc.ac.th, piyada@nmc.ac.th
Research Duration : June 1, 2006 – May 31, 2007

The objectives of this project are to study (1) products in the modern health tourism in southern Esarn; (2) types of modern health tourism; (3) the development trends for the modern health tourism in southern Esarn; and (4) cooperative strategies in strengthening the development and management of sustainable area-based tourism in southern Esarn connected to neighboring countries. The study result shows that there are five provinces that are ready to be a product of health tourism; namely, Nakhonratchasima, Chaiyaphum, Buriram, Srisaket, and Ubon Ratchathani.

The study reveals that modern health tourism should consist of four components that enhance holistic health conditions: accommodation, health food, exercises, and leisure. Additionally, tourists' needs for modern health tourism include a two-day period with health staff looking after their health throughout the trip, with an expense of around 2,000 – 3000 baht per trip.

The development strategies for modern health tourism in southern Esarn and the cooperative strategies in strengthening the development and management of sustainable health tourism connected to neighboring countries require cooperative networks and community involvement.

Keywords : health tourism, types of modern health tourism

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	5
คำถามการวิจัย (Research Question)	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)	9
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	9
สรุปบทนำ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บทนำ	11
การทบทวนวรรณกรรม	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และรูปแบบ	11
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริม	20
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	
เอกสารเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่	23
สรุปวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)	28
บทนำ	28
กรอบแนวคิดการวิจัย	28
ระเบียบวิธีการวิจัย	28
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร	29
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้	32
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่	37
วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 สร้างยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน	38
สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย	40
บทที่ 4 ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	41
บทนำ	41
ผลการศึกษา	41
อภิปรายผล	63
ข้อเสนอแนะ	67

สารบาญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุป	69
บทนำ	69
สรุปส่วนสำคัญตั้งแต่บทที่ 1-4	69
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	74
ภาคบรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย	81
ภาคผนวก ข ตัวอย่างแบบสอบถาม/สัมภาษณ์	93
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย	111
ภาคผนวก ง ประวัติผู้วิจัย	126

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 3.1 แสดงจำนวนผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มาเที่ยวในสถานที่ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม 2549 ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่	30
ตาราง 3.2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว, ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของสถานบริการสุขภาพในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ ที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน	33
ตารางที่ 3.3 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่จัดให้กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว	34
ตารางที่ 4.1 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา	42
ตารางที่ 4.2 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ	45
ตารางที่ 4.3 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์	47
ตารางที่ 4.4 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ	48
ตารางที่ 4.5 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี	48
ตารางที่ 4.6 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน	56
ตารางที่ 4.7 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 4-5 วัน	57
ตารางที่ 4.8 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ แนวทางที่ 1 แบบดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ แนวทางที่ 2 แบบดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.9 แสดงผลิตภัณฑ์อาหารในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้

ตารางที่ 4.10 แสดงผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ
ของอีสานใต้

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 บทสรุปบทนำ	10
ภาพที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	18
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เน้นสุขภาพแบบองค์รวม	20
ภาพที่ 2.3 สรุปวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้	27
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	28
ภาพที่ 3.2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย	40
ภาพที่ 4.1 ผลิตรัณฑ์ที่พักอาศัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	122
ภาพที่ 4.2 ผลิตรัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	124
ภาพที่ 4.3 ผลิตรัณฑ์การออกกำลังกาย แบบมีผู้นำการออกกำลังกาย สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	123
ภาพที่ 4.4 ผลิตรัณฑ์การออกกำลังกาย รูปแบบเดินชมธรรมชาติ สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	124
ภาพที่ 4.5 ผลิตรัณฑ์ด้านจิตใจ และอารมณ์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	126
ภาพที่ 4.6 กิจกรรมประเมินสุขภาพ ให้กลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	116

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.7 กิจกรรมแนะนำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ ให้กลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	112
ภาพที่ 4.8 กิจกรรมนำกลุ่มตัวอย่างไปเที่ยวแหล่งผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ คือสวนผักไร้สารพิษ ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา	117
ภาพที่ 4.9 การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้	118
ภาพที่ 4.10 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัด บุรีรัมย์	119
ภาพที่ 4.11 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัด สุรินทร์	120
ภาพที่ 4.12 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัด อุบลราชธานี	122
ภาพที่ 4.13 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัด ศรีสะเกษ	124
ภาพที่ 4.14 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัด ชัยภูมิ	126

บทที่ 1 บทนำ

1.1 บทนำ

บทนี้จะกล่าวถึงหลักการและเหตุผลที่คณะวิจัยสนใจทำวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ คำถามการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตการวิจัย ผลที่คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้”

1.2 หลักการและเหตุผล

ความสนใจของประชาชนด้านสุขภาพในปัจจุบันให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น เริ่มจากการที่สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ได้จัดนิยามสุขภาพใหม่ ว่า “สุขภาพ คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ” นอกจากนั้นจากเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระบุว่าสุขภาพของบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และข้อเสนอในหลักการของ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ กำหนดให้สังคมไทยใช้สุขภาพเป็นอุดมการณ์และหลักประกันความมั่นคงของชาติ กระแสเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น “Holistic” หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งความหมายดั้งเดิมของ Holistic มาจากภาษากรีก คือ คำว่า Holos หมายถึง Whole แปลว่าทั้งหมด ในทางการแพทย์ องค์รวม หมายถึง การดูแลสุขภาพทั้งหมด คือ ร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ (Body Mind & Spirit) การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมหรือการแพทย์ทางเลือกเป็นศาสตร์และศิลป์ในการดูแลสุขภาพเป็นปรัชญาการสร้างสุขภาพและการรักษาโรค ซึ่งพิจารณาตัวคนรวมทั้งหมดทุกอย่าง คือ ทุกอย่างที่น่ามาประกอบกันเป็นมนุษย์ เป็นชีวิต ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ล้วนส่งผลกระทบต่อเกี่ยวข้องให้เกิดสุขภาพที่ดี และความสุขในชีวิต สิ่งสำคัญอีกประการของการแพทย์ทางเลือก หรือการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม คือ มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการบำบัดรักษา หรือปฏิบัติตนเพื่อให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บด้วยตนเอง ซึ่งการแพทย์แผน องค์รวมเป็นวิธีการสร้างสุขภาพที่แตกต่างไปจากการแพทย์ในระบบ หรือการแพทย์ทั่วไปตรงที่มีใช้ “รักษา” อาการของโรคอย่างเดียว หากแต่เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ หรือนำทางเป็นเสมือนนักคู่เทศน์ให้ผู้เข้ารับการบำบัดเลือกวิธีการบำบัดที่เหมาะสมให้กับตนเอง รู้จักประเมินตนเอง รักตนเอง ช่วยเหลือตนเองร่วมไปกับการบำบัด รักษาที่ตนเองเลือก ซึ่งจะเป็นการรวมประสานกาย ใจ

อารมณ์และจิตวิญญาณเข้าด้วยกัน อย่างที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรืออย่างดีที่สุด (ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา และคณะ, 2547 : 47)

ผลของการที่ประชาชนให้ความสนใจเรื่องสุขภาพ ผู้ดูแลสุขภาพมีความรู้ด้านการดูแลแบบองค์รวมทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนัก และสร้างลักษณะนิสัยที่จะดูแลสุขภาพด้วยตนเอง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ-แพทย์แผนไทย ถือเป็นกิจกรรมตัวช่วยใหม่ที่กู่ก่อกิจการท่องเที่ยวของไทยได้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยเผย ตลาดเครื่องสำอางสมุนไพรเป็นนิชมาร์เก็ตที่กำลังโตวันโตคืน และผลการสำรวจสปาในเมืองไทยของอินเทลลิเจนซ์ทีรีเลอร์กว่า 230 แห่ง ในปี 2545 รวมรายได้กว่า 85 ล้านบาท หรือประมาณสามพันสี่ร้อยล้านบาท (อัตราแลกเปลี่ยนที่ 40 บาทต่อ 1 เหรียญสหรัฐฯ) นี่คือการพาดหัวข่าวเกี่ยวกับการแพทย์ทางเลือกล่าสุดเท่าที่เห็น ในหน้าหนังสือพิมพ์ ที่ต้องยอมรับว่า วันนี้การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกไม่ใช่เรื่องเก่าที่ไม่มีใครรู้จักหรือเป็นเรื่องไกลตัวเราอีกต่อไป ในทางตรงกันข้าม เรื่องเหล่านี้กลับเป็นกระแสและเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้น ทุกขณะที่สำคัญ กระแสดังกล่าวไม่ได้อยู่เพียงแค่นี้ในประเทศไทยเท่านั้น ยังขยายไปทั่วทุกมุมโลกตามกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศ ที่พัฒนาแล้วอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาหรือประเทศในแถบยุโรป ที่หันมาใช้ การรักษาในท้องถิ่น อย่างเป็นเรื่องเป็นราว เกิดอะไรขึ้นกับการแพทย์แผนปัจจุบันหรือ แพทย์แผนไทยเป็นเพียง กระแสชั่วคราวเป็นสิ่งที่น่าติดตามศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการส่งเสริมต่อไปในอนาคต (จุลินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์, 2540 : 68)

การท่องเที่ยวแบบใหม่ให้ใจมีสุขหรือที่เรียกว่าทัวร์สุขภาพ เป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดยทั่วไปเชื่อว่าเป็นการให้เวลากับตัวเอง ออกไปชาร์จแบตเตอรี่ตามที่ต่างๆ บ้าง เปลี่ยนจากที่เคยไปทัวร์แบบช้อปปิ้ง ลองหันมาเลือกทัวร์แบบที่ไม่ต้องแข่งขันช้อปปิ้ง แย่งกันหาของรับประทาน หรือแย่งกันดู วิ่งหามุมถ่ายรูป มาเป็นทัวร์เพื่อสุขภาพกายสุขภาพใจ อย่างเช่นที่โรงพยาบาลดำเนินสะดวกของเมืองราชบุรี หรือโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี กิจกรรมนอกจากจะได้ชื่นชมธรรมชาติแล้วยังได้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งได้รับการตรวจสุขภาพโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญควบคู่ไปด้วย นอกจากทัวร์สุขภาพแล้ว ทัวร์วัดก็เป็นทัวร์อีกรูปแบบหนึ่งสิ่งที่มีผู้ให้ความสนใจ โดยเปลี่ยนจากไปแบบให้ได้เข้าทำบุญแก้วัดในหนึ่งวัน หันมาไปแบบเข้าวัดเดียวก็ได้ แต่ไปแบบให้ใจเป็นสุข ไปซึมซับธรรมะและธรรมชาติ ในเมืองไทยมีวัดป่ามากมาย ที่ส่งเสริมเหมาะแก่การไปปลีกวิเวก ฟังเทศน์ ฟังธรรม ดูศิลปะความงามของวัด ดูงานจิตรกรรมฝา

ผนัง ที่ช่างในอดีตได้ฝากฝีมือเอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ดูชม นอกจากจะเป็นงานที่มีความงดงามทางศิลปะแล้วยังแฝงด้วยคำสอนไว้มากมาย สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านสุขภาพ การดำเนินการด้านการแพทย์แผนไทยทวารสุขภาพ (ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ปี 2545) มีครบทุกมิติ ทั้งมิติในด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาโรคฟื้นฟูสภาพ และมีความชำนาญในการให้บริการ การแพทย์แผนไทยแบบมืออาชีพสามารถที่จะใช้เป็นแหล่งฝึกแหล่งพัฒนาระบบการบริการที่มีมาตรฐาน ทั้งทางด้านเทคนิค และการให้บริการ มีการผสมผสานความรู้สากลเพื่อใช้เป็นต้นแบบให้กับศูนย์บริการสุขภาพเครือข่าย (franchise) และยังสามารถพัฒนาเป็นวิทยาลัยใช้เป็นแหล่งพัฒนาคน เพื่อเข้าสู่มืออาชีพทางการแพทย์แผนไทยในระดับสากล ในระดับอนุภูมิภาคมีแหล่งให้บริการการแพทย์แผนไทยกระจายอย่างครอบคลุมที่พร้อมในการจัดเป็นเครือข่าย สนับสนุนซึ่งกันและในการให้บริการการแพทย์แผนไทยเชิงรุก ในอนุภูมิภาคอยู่ในแหล่งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางวัฒนธรรม ที่ใกล้กรุงเทพและสนามบินสุวรรณภูมิใกล้ชายแดนไทย กัมพูชามากที่สุด ซึ่งการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรจะเป็นด่านหน้าในการแสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทยในการเชื่อมโยง ออกสู่อินโดจีนและนานาชาติ บริการการแพทย์แผนไทย การนวดตัว เป็นการนวดไทยที่เกิดจากการผสมผสาน ประยุกต์เอาการนวดแบบ ราชสำนัก (การนวดสำหรับเจ้า นายชั้นสูง) กับการนวดแบบเชลยศักดิ์ (การนวดพื้นบ้าน) เกิดเป็นการนวดแบบอภัยภูเบศรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่เน้นทั้งการนวดเพื่อรักษาและนวดฟื้นฟู ซึ่งได้รับ การถ่ายทอดจากอาจารย์ที่เป็นหมอพื้นบ้านและผ่านการขึ้นทะเบียนเป็นครูจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว (จุลินทร์ลักษณะวิศิษฐ์, 2540 : 68)

นอกจากนี้ทวารสุขภาพยังมีรูปแบบอื่น ๆ อีกมากมาย เช่นบริการการนวดเท้า การนวดหน้า คลายเครียด การอบ ประคบสมุนไพร การฝังเข็ม ระยะ 2 – 3 ปีที่ผ่านมาบริการทวารสุขภาพของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ที่เน้นการผสมผสานการแพทย์แผนไทยและการดูแลสุขภาพเข้าสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว มี Package ให้เลือกหลากหลาย ตั้งแต่ไปเข้าเย็นกลับ, 3 วัน 2 คืน หรือ 5 วัน 4 คืน ทวารสุขภาพ โรงพยาบาลดำเนินสะดวก เป็นกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากแพทย์และพยาบาล ในบรรยากาศของการพักผ่อน และการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยด้วยแผนไทย และสมุนไพรไทยรวมทั้งอาหารเพื่อสุขภาพ สปา นวดแผนไทย อบไอน้ำสมุนไพร ประคบสมุนไพร เป็นต้น หรือจะเลือกโปรแกรมทวารสุขภาพ 1 วัน, โปรแกรมทวารสุขภาพ 3 วัน 2 คืน (เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ, 2538 : 29) ลักษณะของทวารสุขภาพในต่างประเทศเริ่มมีการผสมผสานเกี่ยวกับการแพทย์แผนปัจจุบันไว้อย่างลงตัว สำหรับ

ในประเทศไทย สุนัญญา หุตงคบดี (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาธุรกิจบริการสุขภาพ ว่า ดำเนินการเพื่อบูมไปสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย ประจำปี 2550 ได้กำหนดผลผลิต บริการส่งเสริมสุขภาพ 3 ด้าน คือ ผลผลิตที่ 1 ประกอบด้วย การแพทย์เฉพาะทาง ทันตกรรม และตรวจร่างกาย ผลผลิตที่ 2 ประกอบด้วย บริการสปา บริการนวดไทย และบริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผลผลิตที่ 3 ประกอบด้วย อาหารเสริม เครื่องสำอาง และยาสมุนไพร กรอบการดำเนินงานในปี 2550 ได้แก่ สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนา งานธุรกิจบริการสุขภาพ พัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งภาครัฐและ เอกชน ด้วยการสัมมนา อบรม และพัฒนาหลักสูตร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานธุรกิจบริการสุขภาพในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เป็น ภาษาต่างประเทศ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานงานธุรกิจบริการสุขภาพ พัฒนาระบบบริหารจัดการธุรกิจบริการสุขภาพ สนับสนุนให้มีการใช้ยาสมุนไพรไทยในโรงพยาบาล ปรับปรุงบัญชียาหลักแห่งชาติด้านสมุนไพร

สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการศึกษาวิจัยพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อนาคตพื้นที่ภาคอีสานได้มีโอกาสทางการตลาดดีขึ้น แหล่งท่องเที่ยว ที่จะได้รับความนิยมสนใจในการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวมาก คือ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จากที่คณะวิจัยได้สำรวจข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ผ่านมาในอดีต พบว่า มักจะเป็นการจัดให้ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพแบบเรื้อรัง เช่น เป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือเจ้าหน้าที่ทางสุขภาพ เช่น แพทย์ พยาบาล เป็นต้น รูปแบบกิจกรรมคือการตรวจร่างกายประจำปี การแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพในส่วนที่ดำเนินการได้ในระยะเวลานั้น ๆ เช่น การทำกายภาพบำบัด การทำฟัน เป็นต้น ผู้ที่มารับบริการมักจะเป็นข้าราชการบำนาญหรือข้าราชการประจำ ที่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ กรณีตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โรงพยาบาลอภัยภูเบศร จังหวัดนครนายก เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าคนในท้องถิ่นอีสานใต้บางคนยังไม่ได้มีโอกาสทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดทางอีสานใต้ คนที่อาศัยในเขตนี้จึงไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวไทยและชาวต่างชาติทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวที่จัดได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่สามารถทำให้มีสุขภาพดี แบบองค์รวม สำหรับจังหวัดในภาคอีสานใต้ยังไม่ปรากฏว่ามี การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติที่ทำให้สำนักงานสาธารณสุขประจำจังหวัดทั่วประเทศนำไปเป็นข้อมูลกำหนดกลยุทธ์และยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยให้คนไทยมีสุขภาพดีทั่วหน้า ที่เน้นให้สร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเกิดโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป มากกว่าการรักษาโรค โดยจัดให้ทุกวัย ทั้งที่มีสุขภาพปกติและที่มีปัญหาสุขภาพ และสร้างเจตคติที่ดีให้กับเจ้าของกิจการการท่องเที่ยว ผู้บริหารกิจการผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแบบสมัยใหม่ให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว และทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป เหตุผลทั้งสองประเด็นดังกล่าว ทำให้คณะวิจัยสนใจศึกษาข้อมูลที่เป็นบริบทสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัด อีสานใต้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาพที่มีความเฉพาะของอีสานใต้ และสร้างยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.3.1 ศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ)

1.3.2 ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.3.3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1.3.4 สร้างยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.4 คำถามการวิจัย (Research Question)

1.4.1 ผลิติดัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

1.4.2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร

1.4.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

1.4.4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน มีลักษณะอย่างไร

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อให้มีภาวะสุขภาพที่ดีตลอดระยะที่ทำการกิจกรรม และใช้กรอบแนวคิดของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นทั้งด้านกาย จิต สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างน้อย 2 วัน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก 4 อ. ได้แก่

- การจัดที่พัก รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน (อาศัย และอนามัย)
- การดูแลสุขภาพด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ (อาหาร)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย (ออกกำลังกาย)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งด้านบุคคล วัสดุ เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ (อารมณ์)

รูปแบบของกิจกรรมดังกล่าวคณะวิจัยเป็นผู้ออกแบบ โดยมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้เหมาะสม กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ ที่มีความสามารถบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับบริการ ประสพการณ์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม ครบ 4 อ. การบริการที่สำคัญได้แก่ ที่พักรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน ที่เหมาะสม การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเกิดความสุขกายและสบายอารมณ์ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยว ระยะเวลาของการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อย่างน้อย 2 วัน องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่มี 4 อย่าง คือ

- ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย คือ สถานที่ที่จัดไว้ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวพักผ่อน มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว
- ผลิตภัณฑ์อาหาร คือ อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้น เป็นองค์ประกอบ จัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการปลอดสารพิษ หรือมีคุณค่าทางยา หรือสมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย คือ กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย
- ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่อนคลาย เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสมัยใหม่ หมายถึง การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดบุคคลผู้ให้บริการ การกำหนดระยะเวลาและกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ที่สามารถเอื้อให้นักท่องเที่ยวมีความสุขจะได้

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณปริมาณและเชิงคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อสำรวจข้อมูลแบบเจาะลึก โดยเข้าไปยังพื้นที่ที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ได้ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์

สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ โดยประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว หรือโรงพยาบาลที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ที่พัก การบริการด้านอาหาร การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย กิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ โดยศึกษาจากเอกสาร, การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายหลัก ประชากร คือ ผู้ประกอบการ หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ รวมทั้งใช้การสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่คณะวิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลที่ไม่เคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาสาเข้าร่วมกิจกรรม ฯ จำนวน 30 คน ระยะเวลาการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน

ระยะเวลาการวิจัย ดำเนินการตั้งแต่เดือน 1 พ.ค. 2549 ถึง 30 เม.ย. 2550 โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 : ศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ดำเนินการระหว่าง 1 พ.ค. 49 – 31 ส.ค. 49

ระยะที่ 2 : ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่จัดในพื้นที่ของจังหวัดต่าง ๆ ของกลุ่มอีสานใต้ ดำเนินการตั้งแต่ 1 ส.ค. 49 – 10 พ.ย. 49

ระยะที่ 3 : ทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในพื้นที่ของจังหวัดต่าง ๆ ของกลุ่มอีสานใต้ และสร้างยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ดำเนินการตั้งแต่ 10 พ.ย. – 31 มี.ค. 50

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยเท่านั้น

1.7 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (output)

1.7.1 ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่

1.7.2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.7.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1.7.4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (outcomes)

- 1.8.1 ได้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่เหมาะสม
- 1.8.2 ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ)
- 1.8.3 ได้ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว เชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

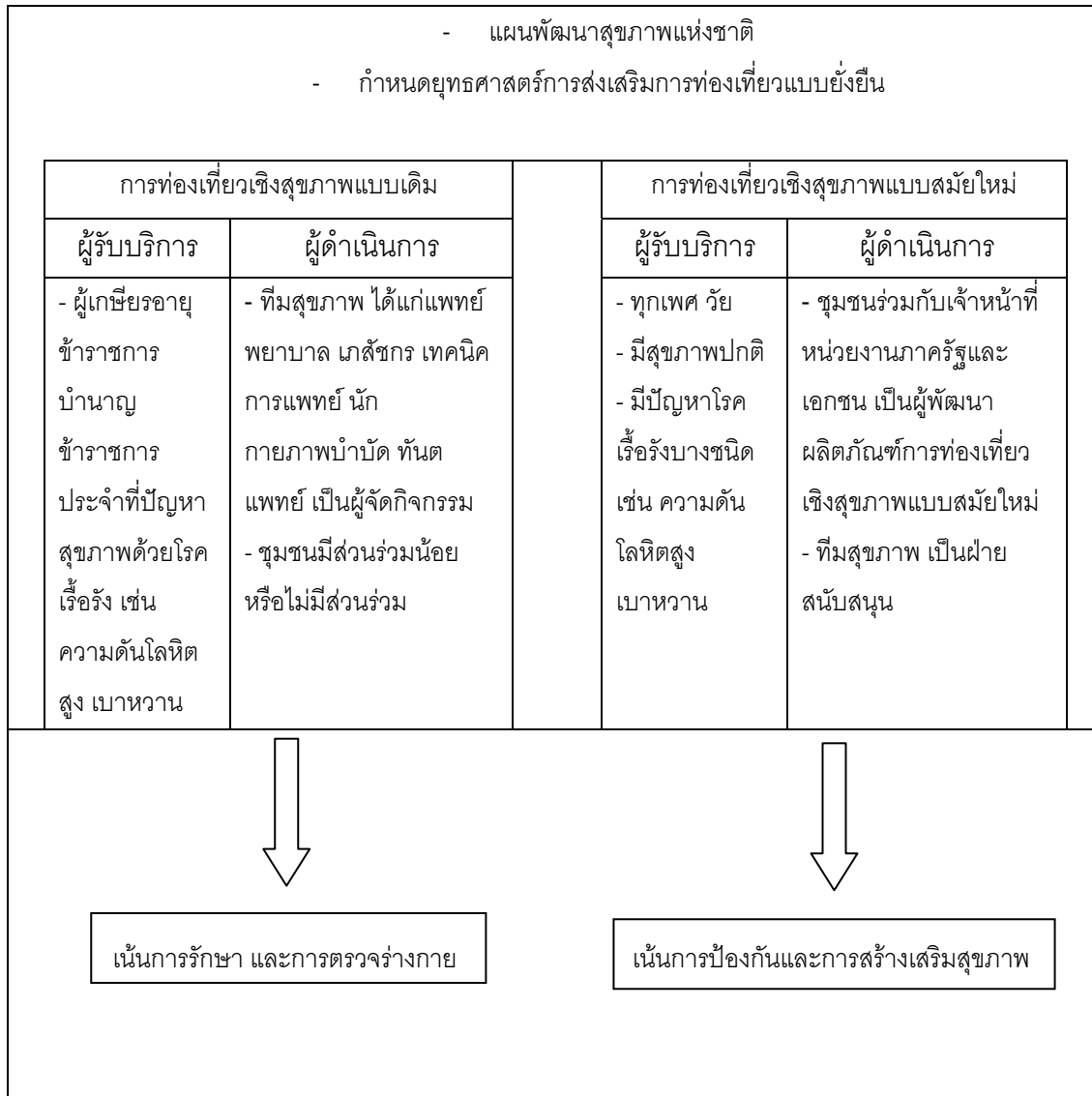
1.9 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยโครงการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัดอีสานใต้ คือ ผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีรูปแบบกิจกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นประโยชน์ต่อ

- 1) ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว/หน่วยงานต่างๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดอีสานใต้ จัดบริการสุขภาพแก่ผู้มารับบริการในสถานดูแลสุขภาพโดยใช้ลักษณะของสุขภาพองค์รวม
- 2) นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศได้สุขภาพดีและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป
- 3) ชุมชนมีการพัฒนาสินค้า การบริการ ที่เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.10 สรุปบทนำ

ภาพที่ 1.1 บทสรุปบทนำ

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทนำ

บทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน สภาพทั่วไปของอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

2.2 การทบทวนวรรณกรรม

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ความต้องการในการท่องเที่ยวในปัจจุบันเริ่มมีความหลากหลายและซับซ้อนขึ้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้ (บุษกร พรหมมาโนช, 2541)

1) การเปลี่ยนทางโครงสร้างประชากรและภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้ว่าในประเทศตะวันตกได้เกิดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ ขึ้นมากมาย อาทิ นักท่องเที่ยวสูงอายุ นักท่องเที่ยวกลุ่มโสด เป็นต้น

2) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของประชากรโลกอันเป็นผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ โลกในปัจจุบันได้เริ่มก้าวเข้าสู่โลกแห่งสังคมสารสนเทศ (information society) หรือสังคมในคลื่นลูกที่สาม (The Third Wave) มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในแต่ละสังคมมีลักษณะ ความแตกต่างในการเลือกบริโภคสิ่งที่แตกต่างกันไปตามความชอบของแต่ละคน

3) การเปลี่ยนแปลงความต้องการของนักท่องเที่ยวดังกล่าว ทำให้ประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวพยายามอย่างเต็มที่ในการเข้าถึงตลาดการท่องเที่ยวโลก เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ท่ามกลางการแข่งขันกันอย่างหนักหน่วง ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวทั่วโลกจึงได้พัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวของตนให้มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากสินค้าการท่องเที่ยวในประเทศอื่น ซึ่งนำมาสู่การผลิตสินค้าในรูปแบบ “สินค้าสั่งทำพิเศษ” (Order Made) ที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกสรรรายการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคลได้มากขึ้น

เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีผู้กล่าวถึงความหมาย และแนวทางการจัดกิจกรรมไว้หลากหลายอย่างไรก็แล้วแต่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยทั่วไปแล้วเป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อบำบัดโรค บำรุงสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต ซึ่งหมายถึง การออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาเพื่อรักษาสุขภาพ (sport tourism) นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (adventure tourism) ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมย่อยของการเล่นกีฬาเอาไว้ด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรม รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เริ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพของตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ย่ำแย่ในปัจจุบัน โดยการหันมาออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนั่งสมาธิ การฝึกโยคะ ไทเก๊ก การพักผ่อนในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ ใกล้เคียงธรรมชาติมากขึ้น การอาบน้ำแร่ การนวดแผนโบราณ การรับประทานสมุนไพร และการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งประเทศไทยมีสถานบริการ และสินค้าที่เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) นับว่าเป็นกลยุทธ์การตลาดและการส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยวแขนงหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล (2546) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) สรุปว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญในการท่องเที่ยวนั้น เช่น การพักผ่อนในรีสอร์ทที่มีบริการรักษาสุขภาพ การท่องเที่ยวที่มีโปรแกรมการรับประทานอาหารชีวจิต อาหารมังสวิรัต การฝึกสมาธิ การฝึกออกกำลังกาย เป็นต้น มักมีกำหนดเวลาช่วงหนึ่งเพื่อให้เกิดผล เช่น 7 วัน 5 วัน หรือ 3 วัน นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ในปัจจุบัน สามารถแบ่งความหมายตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเภท คือ

- 1) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health healing) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งการทำพัน การผ่าตัดเสริมความงามหรือการผ่าตัดแปลงเพศฯในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล
- 2) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอันประกอบด้วยกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และพักผ่อนในโรงแรม รีสอร์ทหรือศูนย์สุขภาพ ซึ่งมีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่นั้นๆ จัดขึ้น อาทิ การนวดแผนไทย การอบสมุนไพรไทย

กิจกรรมบริการ สุนทรบำบัด (Aroma Therapy) การบริการอาบน้ำแร่ (Spa) เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

การแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สมฤดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์ และคณะ. (2545) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่แบ่งตามความต้องการของลูกค้าได้ดังนี้ บริการที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด เช่น นวดบำบัด วารีบำบัด สุนทรบำบัด และการบำบัดด้วยเสียง บริการที่บำรุงรักษาสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพ การบำบัดด้วยอาหาร บริการที่บำรุงรักษาเพื่อเสริมความงาม นอกจากนี้ วราวุธ ศิลปอาชา (2546) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวัตถุประสงค์สามารถแบ่งได้ 2 ประการคือ การบริการเพื่อการป้องกัน เช่น บริการสปา การบริการเพื่อการแก้ไข เช่น บริการการรักษาพยาบาล

องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นิยมจัดเดินทางไปพักแรมต่างจังหวัด ในโรงแรม รีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ โดยจัดแบ่งเวลาเป็นช่วง ๆ ให้มีกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพร่างกายและจิตใจ โดยจัดแบ่งเวลาเป็นช่วง ๆ ให้มีกิจกรรมที่ส่งผลต่อคลั่งต่อการพัฒนาคุณภาพร่างกายและจิตใจ เช่น แบ่งเวลาเดินทางเที่ยวชมธรรมชาติ ตรวจสุขภาพ เรียนรู้วิธีการบริหารร่างกายตามแนวปรัชญาและภูมิปัญญาตะวันออก ล้างของเสีย คือ การล้างพิษจากร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ นวดประคบสมุนไพรเพื่อให้โลหิตในร่างกายหมุนเวียนดีขึ้น บริการอาหารและเครื่องดื่มที่รับประทานได้อย่างสบายตามแบบโภชนาการ ที่เรียกว่า ชิวจิต เรียนรู้วิธีการทำสมาธิ เพื่อให้จิตใจสงบเยือกเย็น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

ผู้ที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพหรือทีมสุขภาพ ตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยทีมสุขภาพ

1) โรงพยาบาลดำเนินสะดวก ได้ริเริ่มโดยทางผู้บริหารของ รพ.ดำเนินสะดวก ได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพ ของคนไทยโดยทั่วไปจึงได้ริเริ่ม โครงการ "ทัวร์สุขภาพ " เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มีกิจกรรมพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ พร้อมทั้งได้ตรวจสุขภาพ และร่วมกิจกรรมนันทนาการ ทั้งนี้ยังสามารถชมทิวทัศน์ความงดงาม ของตลาดน้ำดำเนินสะดวกและริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง รับจำนวน 40 คน / รุ่น ไม่จำกัดเพศและวัย มีสุขภาพที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลและมีปัญหาสุขภาพ หรือตรวจพบโรค สามารถใช้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ เน้นการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิด

จากแพทย์และพยาบาล ในบรรยากาศของการพักผ่อนและการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย และสมุนไพรไทยรวมทั้งอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและตลาดน้ำดำเนินสะดวก พักผ่อนท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติริมสวน ห้องพักผ่อนตัวพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน นวดแผนไทย (Thai Traditional Massage) กล้ามเนื้อทุกส่วนของท่านจะได้รับการผ่อนคลาย ยืดหยุ่นจากการนวดแบบผสมผสาน โดยผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการอบรมมาอย่างถูกต้อง และมีประสบการณ์ สถานที่สะอาด สัมผัสกลิ่นสมุนไพรสด พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ชีวิตที่ดีขึ้นได้ด้วยวิถีแห่งดุลยภาพอันมหัศจรรย์ของธรรมชาติและภูมิปัญญาไทย สามารถที่จะเปลี่ยนจากผู้มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ห่อเหี่ยว ทрудโทรม สู่การมีชีวิตใหม่ที่สุขภาพสดใส ร่าเริงและเข้มแข็งได้ การอบสมุนไพร (Herbal Thai Souna) การประคบสมุนไพร (Herbal Compression) เป็นวิธีการบำบัดรักษาและดูแลสุขภาพวิธีหนึ่ง ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ช่วยให้อารมณ์และผิวพรรณกลับสู่ สภาพเดิมทำให้อารมณ์สดชื่น แข็งแรง ผิวพรรณเปล่งปลั่ง มีน้ำมีนวล นอกจากนี้จะได้รับการตรวจสุขภาพแบบครบวงจรคือ เอกซเรย์ปอด , ตรวจคลื่นหัวใจ , วัดความดันโลหิต , ตรวจน้ำตาลในเลือด , ตรวจไขมัน ในเลือด, ตรวจเลือดเพื่อการทำงานของตับ , ตรวจเลือดเพื่อการทำงานของไต , ตรวจมะเร็งปากมดลูก ในกลุ่มเสี่ยง ให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพกับแพทย์และทีมสุขภาพ , เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว , ยืดกล้ามเนื้อ ซี่ง และรำกระบองดำเนิน (โรงพยาบาลดำเนินสะดวก, 2544)

2) โรงพยาบาลระนอง จัดทัวร์สุขภาพที่เน้นโปรแกรมลดน้ำหนักด้วยวิถีธรรมชาติ 7 วัน โดยทีมสุขภาพที่เชี่ยวชาญทั้งด้านการแพทย์ โภชนาการและการออกกำลังกาย จัดที่รีสอร์ทห้องพักระยะดึกสบาย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการลดน้ำหนักที่ถูกต้อง เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนใช้ในชีวิตประจำวันไม่ให้อ้วนกลับมาอีก กิจกรรมลดน้ำหนักต่าง ๆ เช่น แอโรบิก สำหรับการลดน้ำหนักโดยเฉพาะรับประทานอาหารอิมมอร์อยแต่ไม่อ้วน การออกกำลังกายเฉพาะส่วนในแต่ละท่าน การนอนหลับพักผ่อนอย่างไรทำให้ไม่อ้วน และอีกหลายเคล็ดลับในการลดน้ำหนัก ค่าบริการโปรแกรม 3 วัน 2 คืน คนละ 5,000 บาท ค่าบริการโปรแกรม 5 วัน 4 คืน คนละ 7,300 บาท ผู้มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลและมีปัญหาสุขภาพ/ตรวจพบโรคสามารถใช้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ กรณีตรวจพบโรคจะต้องทำการรักษาพยาบาลนอกเหนือ จากโปรแกรมที่จัดไว้ ต้องชำระเงินเพิ่มจากรายการที่แจ้งไว้ จุดขายของกิจกรรมนี้คือ น้ำแร่ร้อนระนองซึ่งได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ของกรมวิทยาศาสตร์ พบว่าแหล่งน้ำแร่ร้อนนี้ มีองค์ประกอบของซิลิเกต แมกนีเซียม ฟลูออไรด์ และแร่ธาตุอื่น ๆ และไม่มีสิ่งปนเปื้อนหรือสิ่งมีพิษตามข้อกำหนด

มาตรฐาน ขององค์การอนามัยโลก ประโยชน์ของแร่ธาตุในน้ำแร่ แคลเซียม ช่วยในการแลกเปลี่ยนไอออนระหว่างเลือดกับเยื่อหุ้มเซลล์ ฟลูออไรด์ ช่วยให้ฟันแข็งแรงป้องกันฟันผุ เหล็กเป็นส่วนประกอบสำคัญของเม็ดเลือดแดง แมกนีเซียมช่วยรักษาสมดุลของระบบประสาท กล้ามเนื้อ และเซลล์ ไอโอดีนเป็นแร่ธาตุจำเป็นแก่ ต่อมไทรอยด์ ลิเทียมช่วยในการรักษาโรคแอลกอฮอล์ซึม แมงกานีสช่วยในการย่อยโปรตีน ไซมันโซเดียมจำเป็นต่อการแลกเปลี่ยนน้ำในเซลล์ สังกะสีช่วยในการสร้าง DNA แร่ธาตุแต่ละตัวมีปริมาณที่อนุญาต ให้เข้าสู่ร่างกายแตกต่างกัน (โรงพยาบาลระนอง, 2546)

3) โรงพยาบาลค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีบริการทัวร์สุขภาพมีเจ้าหน้าที่จากทางโรงพยาบาล ซึ่งก็ได้แก่ พยาบาล แพทย์เวชชวิธีชีวิตของชาวบ้านบางระจัน ซึ่งพยาบาลทุกท่านล้วนเป็นลูกหลานของชาวบ้านบางระจันแทบทั้งสิ้น ตามโปรแกรมเริ่มจากการตรวจสุขภาพจากทางโรงพยาบาล จากนั้นก็ออกไปสักการะอนุสาวรีย์วีรชนชาวบ้านบางระจัน , ชมศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ฯ, นมัสการพระอาจารย์ธรรมโชติ วัดโพธิ์เก้าต้น, ล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ริมน้ำ จนไปถึงวัดพิภลทอง เพื่อนมัสการหลวงพ่อบุญ (โรงพยาบาลค่ายบางระจัน, 2545)

4) โรงพยาบาลป่าตอง โดยป่าตองเมดิคอลสปา นำโดยแพทย์และทีมงานผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ โดยนำความรู้ทางการแพทย์ที่ทันสมัย ด้านตะวันตกผสมผสานกับแนวความคิดดูแลสุขภาพแบบองค์รวม จากตะวันออกเพื่อการพัฒนาสุขภาพที่ดีขึ้น ด้วยการให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหารอย่างถูกต้องตามหลักธาตุเจ้าเรือน การออกกำลังกายที่เหมาะสมและหลากหลาย และทุกท่านจะได้รับการแนะนำและการวางแผนการออกกำลังกายเฉพาะบุคคล ซึ่งป่าตองเมดิคอลสปา มีโปรแกรมให้เลือกหลากหลายตามความพอใจของลูกค้า เช่น อบสมุนไพร (Thai herbal steam) นวดแบบอายุรเวช (Aromatherapy massage) นวดไทยประคบ (Thai herbal hot compress) อยู่ไฟหลังคลอด (Post-natal) สปาเพื่อสุขภาพ (Spa treatment) (โรงพยาบาลป่าตอง, 2548)

ตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยวร่วมกับทีมสุขภาพ

1) โครงการทัวร์สุขภาพท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และสุขภาพ ตรวจสุขภาพ ล่องแพชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี พร้อมคาราโอเกะ เพื่อลดพฤติกรรมความเสี่ยงของโรคภัยได้ การดูแลของแพทย์ผู้ชำนาญการณ นมัสการหลวงพ่เป็น วัดบางพระ นมัสการพระพุทธรูปังกร วัดบางระกำ แวะซื้อสินค้าพื้นบ้านที่ตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐม พบแพทย์แผนไทย นวดตัวหรือนวดฝ่าเท้า ท่านละ 1 ชม. ระหว่างล่องแพ สำหรับผู้มีสิทธิ์เบิกค่ารักษาพยาบาลได้ สามารถ

เบิกเงินค่าตรวจสุขภาพคืนได้ ประมาณ 1,800 บาท ถ้ามีปัญหาสุขภาพ หรือตรวจพบโรค สามารถใช้สิทธิ์เบิกค่ารักษาพยาบาลคืนได้ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง (กรมอนามัย, 2547)

2) ทวีร์สุขภาพไร่ดาวดวงเดือน เขาใหญ่นครนายก กิจกรรมผ่อนคลายเพื่อสุขภาพ หินสอย ลานหิน ผีกลสมาธิ การอาบใบตอง ผู้จัดเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดล (กรมอนามัย, 2548)

ตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยผู้ประกอบการซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เป็นอย่างดีและพัฒนาจนได้มาตรฐานสากล รับผู้ท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจการท่องเที่ยวแบบนี้ เช่น บัลลวี่เวียงพิงค์ศูนย์ธรรมชาติบำบัด สไตลิสส์รีสอร์ทแบบล้านนาบนพื้นที่กว่า 2 ไร่ ที่มีบรรยากาศแบบเป็นกันเอง และมีความเป็นส่วนตัว เหมาะแก่การมาดูแลสุขภาพที่ให้ความรู้สึกเหมือนมาพักผ่อน บัลลวี่เวียงพิงค์ กิจกรรมจัดในรูปแบบของทวีร์สุขภาพแบบองค์รวม โดยการสร้างเครือข่ายบริการสุขภาพที่เป็นเลิศ ผู้สนใจในสุขภาพ ท่องเที่ยงเชิงนิเวศน์และสุขภาพให้ได้รับการผ่อนคลายกับธรรมชาติด้วยการล่องเรือ การตรวจสุขภาพทั่วไปและการตรวจสุขภาพประจำปี หรือแบบผสมผสานซึ่งผู้มีสิทธิ์ เบิกค่ารักษาพยาบาลและมีปัญหาสุขภาพหรือตรวจพบโรค สามารถใช้สิทธิ์เบิกค่ารักษาพยาบาลได้ด้วย เปิดให้บริการ 4 ส่วนหลักๆ คือ คลินิกธรรมชาติบำบัด ศูนย์สุขภาพ ร้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ และครัวธรรมชาติ คลินิกธรรมชาติบำบัดให้บริการรักษาโรคทั่วไป โดยใช้แนวทางธรรมชาติบำบัดผสมผสานศาสตร์และศิลป์ของตะวันออกและตะวันตก เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน แนวทางในการรักษาแบบธรรมชาติบำบัด การฝังเข็มซึ่งเป็นศาสตร์ 2,000 ปี ที่มาอยู่ในมือแพทย์แผนการใช้อาจารย์สำเร็จรูปเพื่อเพิ่มพลัง หยิน ปรับพลังหยาง วิตามินและสมุนไพรบำบัด ปรับลดอนุมูลอิสระ เพิ่มสารผักกระตุ้นภูมิคุ้มกันต้านทาน ยับยั้งการเกิดมะเร็ง สอนล้างไส้ส่วนบนและส่วนล่างได้ด้วยกาแฟ ซึ่งปัจจุบันคนเราต้องเผชิญกับสารพิษทุกรูปแบบทั้งจากอาหารการกิน การขยันบริโภคเนื้อสัตว์และอาหารที่ปนเปื้อนสารเคมีต่างๆ หลีกเลี่ยงการบริโภคผักสด ผลไม้สด ข้าวกล้อง ทั้งจากมลภาวะรอบตัวเรา ทำให้ร่างกายของเรากลายเป็นแหล่งสะสมสารพิษจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพอื่นๆ ตามมา เช่น เบาหวาน ไขมันเลือดสูง ภูมิแพ้ ไปจนถึงมะเร็ง การสวนล้างลำไส้ส่วนบนและส่วนล่างเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการขับสารพิษที่สะสมอยู่ในร่างกายให้ออกไป เพื่อช่วยผดุงสุขภาพของเราให้กลับฟื้นคืนความสมบูรณ์ ผีกลหายใจด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ช่วยในการลดความดันโลหิต โดยใช้เวลาฝึกวันละ 15 นาที ซึ่งจะเห็นผลในการลดความดันโลหิตได้ชัดเจน ภายในระยะ 6-8 สัปดาห์ นอกจากนี้ การใช้เครื่องผีกลหายใจร่วมกับการฝังเข็ม ช่วยลดความเจ็บอย่างได้ผล ศูนย์สุขภาพ(Balavi fitness

center) ประกอบด้วย ชาวน่า สระน้ำประจุพลัง Fitness ซึ่งมีความพิเศษที่แตกต่างกัน สระน้ำประจุพลัง เป็นสระออกกำลังกายที่ออกแบบเป็นพิเศษ เพื่อการออกกำลังกายที่ดี สระรูปกากบาทตามหลักโบราณจะช่วยกระตุ้นจักระทั้ง 7 ของร่างกาย พื้นสระอยู่ในระนาบเดียวกันหมดและมีความลึกพอเหมาะกับการออกกำลังกาย อีกทั้งน้ำที่ใช้ยังเป็นน้ำประจุพลังที่มีการเรียงตัวของโมเลกุลอย่างเป็นระเบียบ แทรกซึมเข้าสู่เซลล์ผิวได้ง่าย ที่สำคัญคือ ในช่วง หน้าหนาว เราเปลี่ยนน้ำในสระให้เป็นน้ำอุ่น จึงสามารถออกกำลังกายได้ตลอดทั้งปี กิจกรรมในสระ มีตั้งแต่ไฮโดรแอโรบิก เป็นการออกกำลังกายในน้ำที่เหมาะสมกับผู้มีปัญหาปวดข้อ ปวดเข่า น้ำหนักตัวมาก หรือคุณแม่ตั้งครรภ์ เพราะน้ำจะช่วยพยุงตัว ให้น้ำหนักลดลงได้ 70 % การเดินในน้ำที่เป็นหลักของวิถีกายภาพบำบัด วิธีหนึ่ง ชาวนามีห้องอบชาวนาร้อน และบ่อน้ำเย็น 5 องศา เป็นการนำหลักของวาริบำบัดที่ให้อบร้อน 3 นาที สลับเย็น 2 นาที 2 รอบ เพื่อกระตุ้นโลหิตให้ไหลเวียน กระตุ้นภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย ซึ่งศาสตร์ชาวจีน ที่ใช้วิธีบริหารลมหายใจสู่ภาวะจิตนิ่ง รับพลังชีวิตสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโดยโยคะ(Yoga) มรดกแห่งสุขภาพของชาวนูรพาที่ตกทอดมากกว่า 2,000 ปี นวดรักษา (Massage Therapy) ผสานการนวดตำรับยุโรป และการนวดของไทย สู่เอกลักษณ์แห่งการนวดรักษาตำรับลวี ร้านกายกับใจ (Health Shop) ที่คัดสรรผลิตภัณฑ์เพื่อคนรักสุขภาพทั้งผัก เกษตรอินทรีย์ ข้าวกล้องปลอดสารพิษ ชาสมุนไพร และสินค้าสุขภาพ พร้อมให้ผู้สนใจ ได้จับจ่ายเลือกซื้อได้ ในราคาที่สบาย ๆ ร้านอาหารสุขภาพ มีเมนูอาหารสุขภาพแบบธรรมชาติบำบัดที่ไม่ใส่สี ไม่มีผงชูรส ไม่มีสารกันบูด แต่เอร็ดอร่อยด้วยธรรมชาติแท้ๆ และถูกหลักอนามัยมีประโยชน์แก่ร่างกาย เช่น ใส่อ้วสมุนไพรรูตุดั้งเดิม ใส่อ้วสมุนไพรรูตุมังสวิวัติ และแกงพื้นบ้านภาคเหนือ นานาชนิด (สถาบันลวี, 2547)

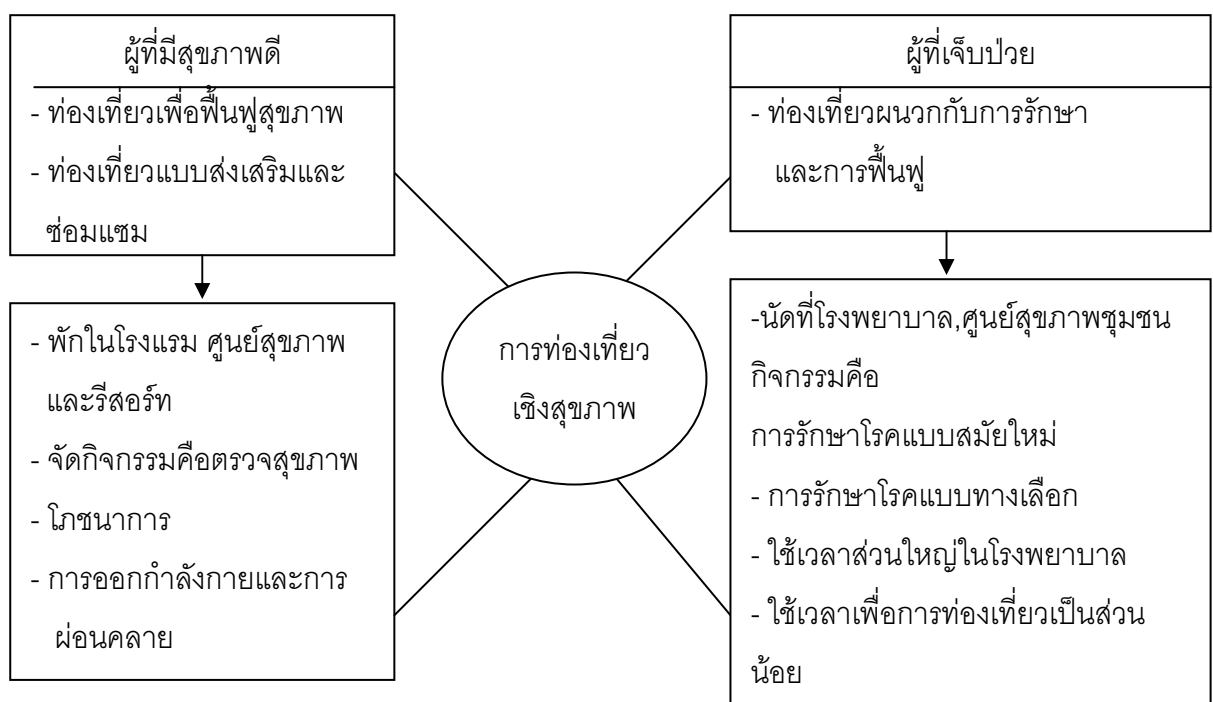
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศ มีดังนี้ โครงการศักยภาพของโรงพยาบาลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโรงพยาบาล 6 แห่งในจังหวัดภูเก็ต พบว่า โรงพยาบาลภาคเอกชน 2 แห่ง มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และโรงพยาบาลรัฐบาล 2 แห่งกำลังดำเนินการให้มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยความต้องการการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวคือการบริการนวดแผนไทยและเมดิคอลสปา ตามลำดับ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีโอกาสไปใช้บริการจากโรงพยาบาลมีความพึงพอใจกับการบริการ หากเปรียบเทียบความคาดหวังก่อนใช้และหลังใช้บริการปรากฏว่ามีระดับใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวสุขภาพของโรงพยาบาลทั้ง 6 แห่งมีความพร้อมในการยกระดับมาตรฐานของโรงพยาบาลในจังหวัดภูเก็ต (วัชรီ คำศรี และชนกันต์ นิธิพันธุ์, 2548) นอกจากนี้

พันธุ์มดี เกตะวันดี (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนากิจการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สำหรับธุรกิจโรงแรม เชื่อว่าการท่องเที่ยวในเชิงสุขภาพสำหรับธุรกิจโรงแรมเป็นการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ เพิ่มมิติและความหลากหลายในการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยทั้งสองเรื่อง เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพ เน้นการทรัพยากรของโรงพยาบาล ยังไม่เคยมีงานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของอีสานใต้ เพื่อจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าเป็นส่วนใหญ่วิทยาบาลของรัฐบาลมักจะจัดกิจกรรมดังกล่าวทั้งนี้เนื่องจาก นโยบายกระทรวงสาธารณสุขต้องการให้แหล่งบริการสุขภาพได้พัฒนาการบริการด้านส่งเสริมสุขภาพ โดยเน้นการบริการให้ทั้งผู้ที่มีสุขภาพปกติ และผู้ที่เจ็บป่วย โดยเน้นกลุ่มที่มีความต้องการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ เช่น กลุ่มผู้ที่เจ็บป่วยต้องการรักษาด้วยวิธีการทางธรรมชาติ , กลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับร่างกายและจิตใจ , กลุ่มที่ต้องการการรักษาแบบทางเลือกที่มีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในแหล่งชุมชน ซึ่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมด้วยการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความสุขเพิ่มขึ้น ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมมีทั้งที่จัดโดยทีมสุขภาพ , ทีมสุขภาพและผู้ประกอบการการท่องเที่ยว , ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีภูมิหลังเป็นผู้ทำงานเกี่ยวกับสุขภาพ ส่วนหน่วยงานที่เป็นภาคเอกชนจะไม่มีเฉพาะเจาะจง เน้นการป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพ

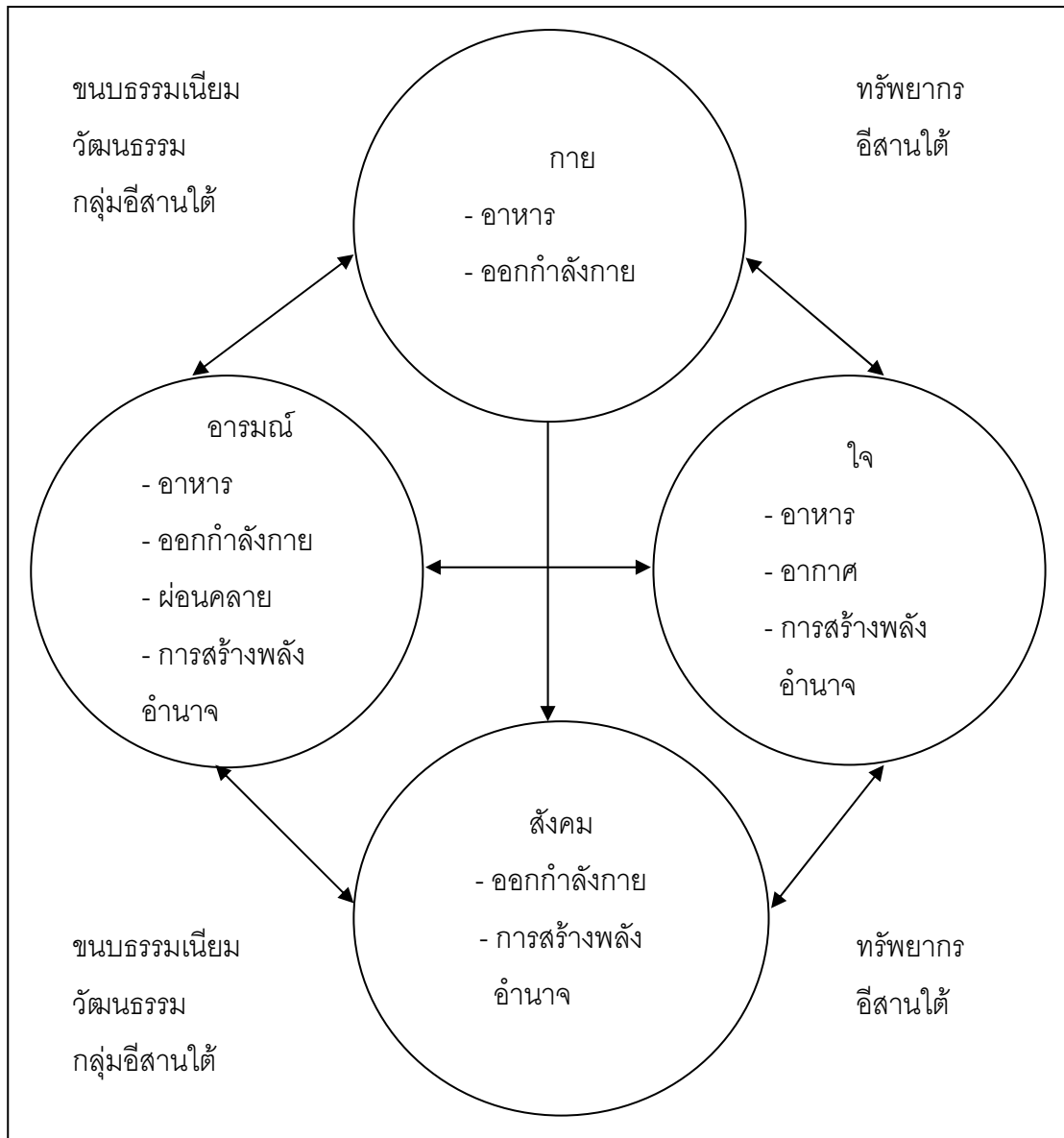
ภาพที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

อย่างไรก็ดีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก็ยังคงเป็นที่ต้องการของคนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของ “สุขภาพแบบองค์รวม” ซึ่งเป็นแนวคิดที่คำนึงถึงการบูรณาการสุขภาพทางกาย จิต สังคม และอารมณ์ และนับวันยิ่งจะมีปริมาณความต้องการมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสร้างสุขภาพมากกว่าซ่อมสุขภาพ แนวคิด “สุขภาพแบบองค์รวม” เน้นให้ประชาชนสร้างเสริมสุขภาพที่ดีด้วยตนเอง ด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและทางสังคมที่เอื้อต่อสุขภาพ ขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้ทุกส่วนของสังคมหันมามุ่งเอาสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นตัวตั้งในการพัฒนาประเทศ โดยไม่ละเลยผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมดังที่เคยปฏิบัติมาในอดีต

แนวคิดสุขภาพองค์รวม ไม่เพียงแต่จะเน้นว่าต้องหาทางถ่ายทอดเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ประชาชนนำไปประยุกต์ปฏิบัติด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังใส่ใจต่อการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของประชาชนอีกด้วย สุขภาพตามแนวคิด “ระบบสุขภาพองค์รวม” จึงเป็นเรื่องของการบริหารจัดการให้มีการนำมาใช้และปฏิบัติ โดยการบูรณาการทุกองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดภาวะสุขภาพดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ฝัสนบูรณาการอยู่ในระบบสังคม-สิ่งแวดล้อมของชุมชน โรงเรียน ที่ทำงาน สาธารณสถาน ป่าเขา ศาสนสถานของประเทศ โลก หรือจักรวาล ในมิติของสุขภาพดี ไม่ดี ป่วยไข้ หรือตาย ที่ชีวิตมีอาจหลีกเลี่ยงได้ในระบบสุขภาพ (สุรเกียรติ์ อาชานุกาพ, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนายแพทย์วิชาญ เกิดวิชัย (2541) เชื่อว่าการเป็นคนหรือเป็นมนุษย์นั้นประกอบกันขึ้นมาจาก 4 มิติคือ ร่างกาย (Physical) จิตใจ (Mental) จิตวิญญาณหรือความเชื่อศรัทธา (Spiritual) และสังคม (Social) ซึ่งทั้ง 4 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดเสียสมดุลไป ก็จะทำให้ส่วนอื่นๆ พอลอยได้รับผลกระทบไปด้วย ฉะนั้นในการให้บริการสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล หรือการฟื้นฟูสภาพ ก็ควรทำทั้ง 4 มิตินี้ไปด้วยกัน ด้วยเหตุนี้ นอกจากบริการทางการแพทย์สมัยใหม่แล้ว ที่นี่ยังมี “ศูนย์การแพทย์ทางเลือก” สำหรับประชาชนที่สนใจการรักษาสุขภาพด้วยพืชสมุนไพรและแพทย์ทางเลือก และควรจัดให้มี “ทัวร์สุขภาพ” เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เน้นสุขภาพแบบองค์รวม

2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุดเกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาล

ยาวนานที่สุดกล่าวโดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือหลักการจัดการเพื่อให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ แม้มีจำนวนเพิ่มมากก็ตาม แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาไว้ได้อย่างคงมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ดั้งเดิม ไม่เสื่อมคลาย เป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แต่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้นหรือหากมีต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด (สำนักประชาสัมพันธ์, 2549)

แนวคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในโลกปัจจุบัน นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย จึงเลือกการเดินทางตามความสนใจของตนเองแต่ละครั้งต้องคุ้มค่าของเงินและค่าของเวลา ดังนั้นจึงเลือกรูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้งที่มีหลากหลายในท้องถิ่นต่าง ๆ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ตามที่นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO.) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) ได้คิดรูปแบบการบริการ ที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น โดยใช้หลักการของแผนแม่บทของโลกหรือ Agenda 21 เป็นกรอบการจัดการ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน(Sustainable tourism development) แนวคิดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดการเข้ากับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่สังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนา จึงครอบคลุม ทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All tourism should be Sustainable Tourism : Dowling, 1995) โดยคำนึง ถึงหลักการปฏิบัติ 4 ประการคือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

1. การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน(เอกลักษณ์และอัตลักษณ์)

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
4. การประสานความต้องการและกำหนดแผนงาน ทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อตกลงในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (APEC/PATA Code for Sustainable Tourism) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น นอกจากประชาชนเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพันธมิตร (Partnership) และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จะต้องร่วมกันจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล นับจากหน่วยงานฐานรากจนถึงสูงสุด (Bottom-up Management for Sustainable Tourism) ได้แก่ การร่วมกันยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางแผนพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว การสร้างมาตรฐานการบริการ เป็นต้น

ดั่งที่จังหวัดเชียงใหม่ นายธงชัย วงแหวนทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ประชุมคณะกรรมการและคณะ จัดงาน “รักษาสภาพ 49” ซึ่งเป็นความร่วมมือของจังหวัดเชียงใหม่ สมาคมส่งเสริมบริการสุขภาพเชียงใหม่ และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเชียงใหม่ จัดขึ้น ในระหว่างวันที่ 9 -13 กุมภาพันธ์ 2549 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการพัฒนาศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นศูนย์กลางบริการด้านสุขภาพ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของเศรษฐกิจ ให้แก่จังหวัดเชียงใหม่ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มจังหวัดล้านนา กิจกรรมที่จัดขึ้น อาทิ นิทรรศการเชียงใหม่กับการเป็นศูนย์กลางบริการด้านสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สมุนไพรไทย การวัดสมรรถนะร่างกาย การบริการและกิจกรรมของสมาคมส่งเสริมสุขภาพ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว และสมาคมไทยล้านนาสปา การจัดกิจกรรมแสดงผลผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพงาม กิจกรรมแสดงบนเวที การเสวนาวิชาการ การเจรจาการค้า และกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย (สำนักประชาสัมพันธ์, 2549)

ส่วนจังหวัดระนอง มีการขับเคลื่อนเวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดระนอง มีกระบวนการขับเคลื่อนที่น่าสนใจ เนื่องจาก “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” ได้ถูกบรรจุเป็นวิสัยทัศน์ในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และมีแกนสมัชชาสุขภาพซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มวิชาการผังเมือง เข้าไปมีส่วนร่วม

ในการผลักดัน และร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานและวิทยากรในโครงการสร้างวิถีชีวิตแห่งสุขภาพ (ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว) จ.ระนอง มีการทบทวนสนับสนุน/ช่วยประสานงาน ช่วยในการประสานงานกับเครือข่ายระดับชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งคนในภาครัฐที่สนใจและมีปฏิบัติการที่เป็นจริง เช่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะพยาม พัฒนาการจังหวัด และกลุ่มที่เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนและเยาวชน เช่น กลุ่มป่างติก ฯ กลุ่มเยาวชนที่จัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน (สวท.ระนอง) ความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้นจากการร่วมกิจกรรมตามแผนงานยุทธศาสตร์ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางจังหวัดที่ผ่านมา (การฝึกอบรมและศึกษาดูงานร่วมกัน) และมีแผนที่จะมีโครงการอบรมอาสาสมัครนำเที่ยว จ.ระนอง สำหรับ รุ่นเยาวชนและประชาชนทั่วไปและจนท.รัฐท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ได้เกิดการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน และเป็นโอกาสที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการรับประโยชน์จากการท่องเที่ยวดังกล่าวโดยตรงมากขึ้น (กรมอนามัย, 2547)

ดังนั้นโอกาสในการขับเคลื่อนประเด็นสุขภาพเข้าไปในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีสูงมาก เพราะมีการประสานแผนกับทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลจังหวัดระนอง ในการจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรจากชุมชนในเรื่อง การวางแผนไทย การบริการสปาและน้ำแร่ และความรู้เรื่องการใช้สมุนไพร การแพทย์แผนไทย อาหารปลอดภัย อาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อเตรียมบุคลากรให้บริการด้านสุขภาพในระดับชุมชนให้มีความพร้อมมากขึ้น นอกจากนี้เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดระนอง ที่จะจัดหลังจากการอบรมอาสาสมัครนำเที่ยว จ.ระนอง น่าจะได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และคมชัดขึ้นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งภาพรวมระดับจังหวัดและระดับชุมชน ซึ่งจะสามารถขยายผลด้านการสื่อสารเผยแพร่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในช่วงเดือน มิถุนายนปี พ.ศ. 2550 ที่จะมีการอบรมผู้นำการท่องเที่ยว และการลงพื้นที่ศึกษาดูงาน (พัฒนจรินทร์ สอนแก้วมณี , 2549)

2.2.3 เอกสารเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1) จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว มีหน่วยงานและองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่ง เนื่องจากมีภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ผลิตภัณฑ์ และสินค้าอุปโภคบริโภคที่มี

คุณภาพ เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านธารปราสาท ชุมชนสมัยขอมโบราณที่ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมวัน เป็นต้น เป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณ ภูมิอากาศของจังหวัดนครราชสีมา มี 3 ฤดู คือฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลมาจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็นอยู่เพียง 2 เดือน คือเดือนธันวาคมและมกราคม ได้รับกระแสลมหนาวจากประเทศจีน และฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้ และอ่าวไทย

ทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัดมีป่าไม้ ไม้กระยาเลย และแร่ธาตุ ได้แก่ หินปูน เปลือกหิน และหินอ่อนสินค้าที่มีชื่อเสียงได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาจากด่านเกวียน ผ้าไหมผ้ามัดหมี่จากปักธงชัย กระเป่าและ เสื้ออกจันทบูร เครื่องจักสานด้วยเส้นหวาย ผลิตภัณฑ์อาหารได้แก่หมุยอ หมุยของ หมูแผ่น ไส้กรอก แหนม และกุนเชียง แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนครราชสีมาประเภทธรรมชาติ และมีสถานที่พักที่เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหลายแห่ง เช่น อำเภอปากช่อง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกกองแก้ว น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวไทร น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวประทุน น้ำตกเหวนรก อำเภอสีคิ้ว ได้แก่ เขื่อนลำตะคอง โรงไฟฟ้าพลังน้ำลำตะคองแบบสูบกลับและอ่างเก็บน้ำซับประดู่ เป็นต้น

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรหลากหลายรูปแบบ และมีแหล่งท่องเที่ยว และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้หลายอำเภอ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวกลุ่มอีสานใต้ เช่นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น (เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ, 2543) อาหารพื้นบ้าน พืชผักผลไม้สมุนไพร ระบบขนส่งภายในจังหวัด และข้ามไปยังจังหวัดข้างเคียงสะดวก

2) จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศของจังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบสูง ภูมิอากาศของจังหวัดบุรีรัมย์ ในฤดูร้อนอากาศร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศหนาวเย็น เศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัดบุรีรัมย์ มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 21,086.294 บาท รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 14,870 บาท ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว การเดินทางสะดวกทั้งทางรถยนต์ รถประจำทาง รถไฟ เครื่องบิน นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวให้บุรีรัมย์เป็นเมืองท่องเที่ยว ควบคู่กับการพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างอิสเทอร์นซีบอร์ดกับอินโดจีน เป้าหมายส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาพักในบุรีรัมย์เพิ่มขึ้น

3) จังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประมาณ 2-3 แห่ง ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาประสบกับปัญหาเรื่องไข้หวัดนก ทำให้นักท่องเที่ยวชะลอการตัดสินใจเข้าพักในช่วงเทศกาลการท่องเที่ยว และเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลูกคลื่นขั้นบันได มีเทือกเขา พนมดงรักกันเป็นแนวยาวจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก ภูมิอากาศของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัด ศรีสะเกษ มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 17,096,439 ล้านบาท รายได้เฉลี่ยต่อปี 12,702 บาทต่อปี

การเดินทาง รถประจำทาง รถไฟ นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดันลำดวนและนกพันธุ์ต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ฝายมออีแดง น้ำตก ห้วยจันทร์ น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกพรมวิหาร น้ำตกภูมิละออง

4) จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เคยเป็นบริเวณที่ตั้งของเมืองโบราณพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์จึงกระจายไปด้วยปราสาทโดยทั่วไป ภูมิประเทศเป็นลักษณะพื้นที่ภูเขา พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด และพื้นที่ราบ มีภูมิอากาศฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ฤดูหนาวอยู่ในช่วงเดือน พฤศจิกายน-มกราคม ฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน เศรษฐกิจภาพรวมของจังหวัดสุรินทร์มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 18,635,081 ล้านบาท มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 14,064 บาท ทรัพยากรที่สำคัญ คือ ไม้กระยาเลย พืชที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ปอแก้ว ปอกระเจา และถั่วลิสง อาชีพที่สำคัญ คือ ทำนา ปลุกพืช ประมง เลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมการเกษตร และการค้า สินค้าพื้นเมือง ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย เครื่องเงิน หัตถ์กาตดอง หวาน-เค็ม หมูหยอง หมูแผ่น มีสาธารณูปโภคดังนี้ ไฟฟ้า ทั้งหมด 23 แห่ง กระแสไฟฟ้า 185,754,480 หน่วย ประปา จำนวนหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้ร้อยละ 10.1 และ 89.9 ของหมู่บ้านทั้งหมด ทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์มีดังนี้ วนอุทยานพนมสวาย อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง เขตอนุรักษ์พันธุ์ไม้สนสองใบ เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ประมาณ 2-3 แห่ง

5) จังหวัดอุบลราชธานี

มีเนื้อที่ 15,744.85 ตารางกิโลเมตร นับว่าใหญ่เป็นที่ 2 รองจากจังหวัดนครราชสีมา มีประชากร 1,679,869 คน พบหลักฐานทางโบราณคดีที่บ่งบอกว่า จังหวัดอุบลราชธานีเคยเป็นชุมชนเมือง และเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรขอม ภูมิประเทศอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 227 ฟุต เป็นที่ราบลูกคลื่นลาดเอียงสู่ที่ราบตอนกลาง บริเวณที่แม่น้ำชีมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่ากลาง จังหวัดจากทิศตะวันตกมาทิศตะวันออก ทิศใต้มีเทือกเขาพนมดงรัก กันแดนไทยกับกัมพูชาและ

ลาว ภูมิอากาศของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเขตที่มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูง ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลมาจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัดอุบลราชธานี มีผลิตภัณฑ์รวม 30,477.527 ล้านบาท รายได้เฉลี่ยต่อปี 15,479 บาท อาชีพที่สำคัญ คือ ทำนา ทำไร่ อุตสาหกรรม ประมง ปศุสัตว์ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติได้แก่ หาดวัดใต้ หากุดเต๋อ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ถ้ำเหวสินธุ์ชัย เส้าเจ็ดยักษ์ แก่งตะนะ น้ำตกตาดโตน แม่น้ำสองสี เขื่อนปากมูล อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ถ้ำมิด น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกทุ่งนาเมือง น้ำตกแสงจันทร์ น้ำตกห้วยทรายใหญ่ อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย น้ำตกถ้ำนำเตว ลานพลาญยาว เขื่อนสิรินธร แก่งสะพือ บ่อน้ำบัน ป่าดงนาทาม การเดินทาง ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 โดยรถประจำทาง รถไฟ เครื่องบิน

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว

- 1.เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคอีสานล่าง และยกระดับขึ้นเป็นนานาชาติที่มีความสมดุลของ การพัฒนา
- 2.ขยายฐานท่องเที่ยวโดยเพิ่มวงจรเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง
- 3.สนับสนุนปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยรักษาสีเงาแวดล้อมที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
- 4.ยกระดับความพร้อมด้านบริการพื้นฐานให้อยู่ในระดับที่เอื้อต่อการขยายตัว เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้หลายแห่ง และสามารถเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

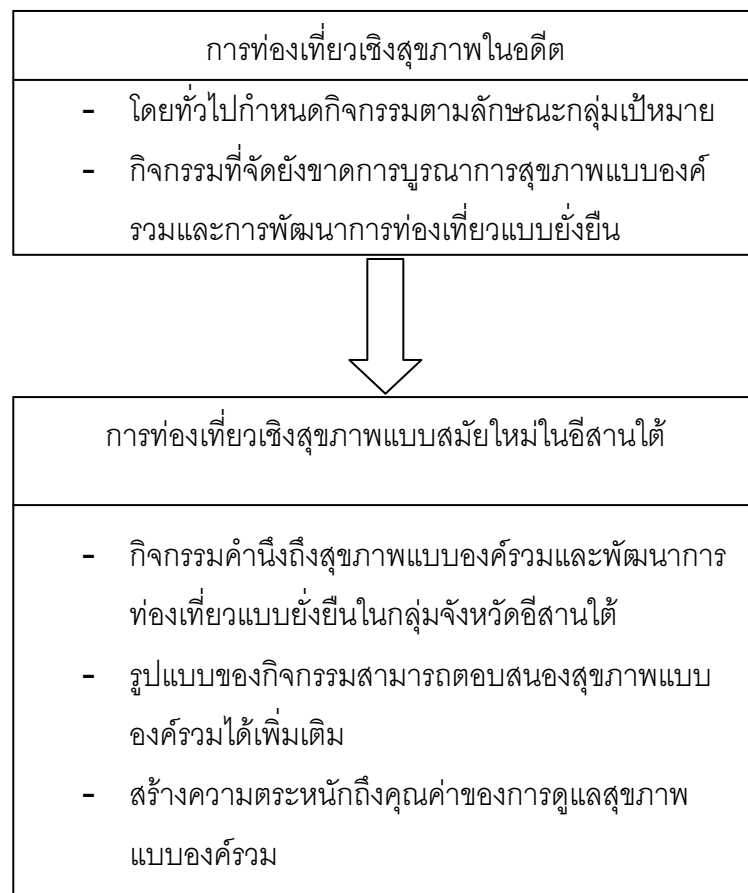
6) จังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ 12,778 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บนสันขอบที่ราบสูงอีสาน ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับภาคกลางและภาคเหนือ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่ามากที่สุดจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน มีเทือกเขาที่สำคัญได้แก่ ภูพังเหย ภูแล่นคา ภูผญาฝ่อ อันเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำชี เป็นดินแดนแห่งทุ่งดอกกระเจียว และมีอารยธรรมซ้อนทับกันหลายสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยขอม จนถึงอิทธิพลล้านช้าง มีการค้นพบโบราณสถานโบราณวัตถุมากมายในหลายพื้นที่ของจังหวัด มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญดังนี้ มอหินขาว น้ำตกเทพนา อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม น้ำตกผาเอียง อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา อุทยานแห่งชาติตาดโตน เขื่อนจุฬาภรณ์ การเดินทาง รถยนต์ จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ถึงสระบุรี แยกขวาไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) แล้วแยกซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 201 ที่อำเภอสีคิ้ว ผ่านอำเภอด่านขุนทด อำเภอจัตุรัส เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ รวมระยะทางประมาณ 342 กิโลเมตร

รถไฟ จากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) มีรถด่วน รถเร็ว กรุงเทพฯ-หนองคาย บริการทุกวันโดยลงที่สถานีบัวใหญ่ จากนั้นสามารถต่อรถโดยสารประจำทางไปชัยภูมิอีก 51 กิโลเมตร รถโดยสารประจำทาง มีบริการเดินรถ กรุงเทพฯ-ชัยภูมิ ทุกวัน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 5 ชั่วโมงครึ่ง เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประมาณ 2-3 แห่ง

2.2.4 สรุปวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2.3 สรุปวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

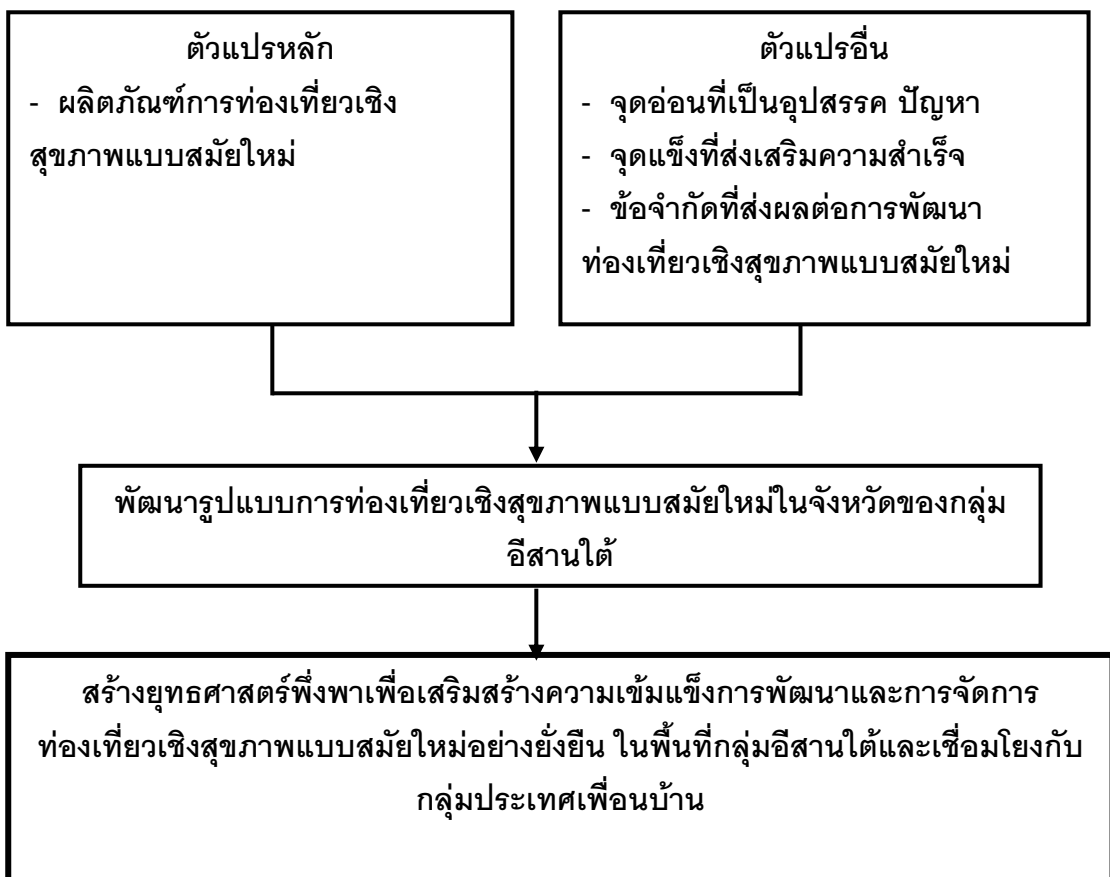
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 บทนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ (Quality Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) บทนี้จะกล่าวถึงกรอบแนวคิดการวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.3.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

การศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ โดยคณะวิจัยจะศึกษาเอกสารให้เห็นภาพกว้าง ๆ โดยรวมของสถานที่ที่ต้องการศึกษา และข้อมูลเชิงลึกในระดับผู้ประกอบการและ/หรือสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวชาวไทย และเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

1) ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว/ สถานที่ท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน ในจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มอีสานใต้ ที่มีศักยภาพสามารถจัดรายการกิจกรรมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบใหม่ ที่มีองค์ประกอบสำคัญเพื่อสุขภาพ 4 อ. คือ การบริการที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนที่เหมาะสม การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย และการจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ ภายในระยะเวลาอย่างน้อย 2 วันโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

2) นักท่องเที่ยวชาวไทย คณะวิจัยได้สำรวจข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในสถานที่ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม 2549 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก ซึ่งเป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และชัยภูมิในช่วงเวลาดังกล่าว (รายละเอียดดังตารางที่ 3.1)

ตาราง 3.1 แสดงจำนวนผู้อำนวยความสะดวกหรือเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในสถานที่ที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม 2549 ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่

ผู้อำนวยความสะดวกหรือเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)
15	200
รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 215 คน	

3) เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ แผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ วารสาร นิตยสาร สื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว สื่อโฆษณาของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของจังหวัด เว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข เว็บไซต์บริษัทนำเที่ยว เว็บไซต์บริษัท เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1.1) การสร้างเครื่องมือ :- คณะวิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง หลังจากได้แนวทางจากการรวบรวมวรรณกรรม และเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว โดยมีประเด็นสำคัญที่สอบถาม 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเป็นแหล่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1.2) การตรวจสอบเครื่องมือ :- ก่อนนำไปใช้รวบรวมข้อมูลได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพ 2 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา

2) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

2.1) การสร้างเครื่องมือ :- คณะวิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง หลังจากได้แนวทางจากการรวบรวมวรรณกรรม และเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว โดยมีประเด็นสำคัญที่สอบถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

2.2) การตรวจสอบเครื่องมือ :- ก่อนนำไปใช้รวบรวมข้อมูลได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพ 2 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) รวบรวมเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ ตรวจสอบความถูกต้องของการจัดประเภทผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพ (Documentary Analysis)

2) สุ่มศึกษาแหล่งผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัด 6 จังหวัดอีสานใต้ที่ได้จากเอกสาร โดยติดต่อประสานงานกับ ผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งที่มีผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพ เพื่อนัดหมายขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมแบบเจาะลึกถึงนโยบายและทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด และขออนุญาตเข้าไปสอบถามข้อมูลจากนักท่องเที่ยว บันทึกภาพ บันทึกเสียง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนที่จะสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ต่อไป

3) สุ่มสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม ณ แหล่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสาร การสอบถาม การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ

ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว 15 คน แบ่งเป็นข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows แสดงผลเป็นร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเป็นแหล่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ แสดงผลเป็นร้อยละ เช่นกัน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ที่ได้จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว 200 คน แบ่งเป็นข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows แสดงผลเป็นร้อยละ

3.3.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

การศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ คณะวิจัยดำเนินการดังนี้

1) นำผลการศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่ มาพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 2 รูปแบบ

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ที่คณะวิจัยพัฒนาขึ้นมาโดยใช้กรอบแนวคิดของสุขภาพแบบองค์รวม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ได้แก่ การออกกำลังกาย การจัดบริการอาหารสุขภาพ การผ่อนคลายอารมณ์ และการจัดที่พักให้ถูกสุขลักษณะ และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ตรงตามกรอบแนวคิดด้านสุขภาพแบบองค์รวม นำรูปแบบ 1 รูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง วัดความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และสอบถามผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของสถานบริการสุขภาพ ถึงความเป็นไปได้ต่อการนำ

รูปแบบการท่องเที่ยว ฯ ไปนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวทั่วไป และนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้ที่ต้องการสร้างเสริมสุขภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีสำนักงานในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้จำนวน 55 คน , เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ จำนวน 100 คน และนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อาสาร่วมกิจกรรมที่จัดให้และใช้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มอีสานใต้ รูปแบบระยะเวลา 2-3 วัน เป็นกลุ่มที่ยังไม่เคยท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ มาก่อน จำนวน 30 คน

2) กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีบริษัทตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งตอบรับคำเชิญและยินดีให้ความร่วมมือเข้าร่วมสัมมนา จำนวน 30 คน

3) กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการส่งเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ จำนวน 30 คน

(รายละเอียดดังตารางที่ 3.2)

ตาราง 3.2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว, ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของสถานบริการสุขภาพในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ ที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน

นักท่องเที่ยว (คน)	ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว (คน)				ผู้เกี่ยวข้องกับการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยว ของสถานบริการสุขภาพ (คน)
	จังหวัด นครราชสีมา	จังหวัด ชัยภูมิ	จังหวัด อุบลราชธานี	จังหวัด สุรินทร์	
30	14	1	14	1	30
รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 90 คน					

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ระยะเวลา 2-3 วัน

1.1) การสร้างเครื่องมือ :- คณะวิจัยพัฒนาขึ้นมาโดยใช้กรอบแนวคิดของสุขภาพแบบองค์รวม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ได้แก่ การออกกำลังกาย การจัดการอาหารสุขภาพ การผ่อนคลายอารมณ์ และการจัดที่พักให้ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสอบถามนักท่องเที่ยวในช่วงแรกของการวิจัย

1.2) การตรวจสอบเครื่องมือ :- คณะวิจัยนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการท่องเที่ยว และด้านสุขภาพจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ตรงตามกรอบแนวคิดด้านสุขภาพแบบองค์รวม

1.3) จัดตารางกิจกรรมในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ฯ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามหลักการการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม รายละเอียดดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่จัดให้กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
วันที่ 1	0700	เดินทางเข้าที่พัก	อ=อาศัย,อ=อนามัย
	0730	ประเมินสุขภาพเบื้องต้น	อ=อนามัย
	0800	รับประทานอาหารเช้า อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
	0900	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	อ =ออกกำลังกาย
	12.00	รับประทานอาหารกลางวัน อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
	13.00	พักผ่อน	
	14.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์	อ =ออกกำลังกาย และ อ =อารมณ์
	15.00	อาหารสลับเครื่องดื่มระหว่างมือ อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
	16.00	สปาเพื่อสุขภาพ หรือ สุนัขบำบัด หรือการกดจุด หรือการนวดเพื่อสุขภาพ	อ =อารมณ์
	17.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ระยะเวลาสั้น ๆ	อ =ออกกำลังกาย

	18.00	รับประทานอาหารเย็น อาหารเพื่อสุขภาพ	อ = อาหารเพื่อสุขภาพ
วันที่ 2	07.30	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ ฯ	อ = อารมณ์
	เวลาอื่น ๆ	เช่นเดียวกัน และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	
วันที่ 3	07.30	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ ฯ	อ = อารมณ์
	เวลาอื่น ๆ	เช่นเดียวกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	
	18.00	ประเมินสุขภาพก่อนเดินทางกลับ	อ = อนามัย
		เดินทางกลับ	

2) ชุดภาพตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำนวน 3 เล่ม

2.1) การสร้างเครื่องมือ :- เป็นชุดภาพตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ฯ ที่คณะวิจัยได้รวบรวมเป็นสมุดภาพสี มีจำนวน 3 เล่ม เล่มละ 2 จังหวัด เป็นภาพตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านต่าง ๆ

2.2) การตรวจสอบเครื่องมือ :- โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ตรงตามกรอบแนวคิดด้านสุขภาพแบบองค์รวม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.1) การสร้างเครื่องมือ :- คณะวิจัยสร้างขึ้น เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่จัดให้ ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ทั้ง 4 อย่าง

1.2) การตรวจสอบเครื่องมือ :- โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ตรงตามกรอบแนวคิดด้านสุขภาพแบบองค์รวม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

2) แบบสอบถามผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

2.1) การสร้างเครื่องมือ :- คณะวิจัยสร้างขึ้น เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ด้านความต้องการนำไปใช้ ความเป็นไปได้ในการเสนอแนวคิดการท่องเที่ยวนี้ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากใช้รูปแบบการท่องเที่ยว ฯ แบบนี้

2.2) การตรวจสอบเครื่องมือ :- โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ตรงตามกรอบแนวคิดด้านสุขภาพแบบองค์รวม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม กิจกรรมที่ 1 คือ การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เจ้าหน้าที่สถานบริการสุขภาพที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานการสร้างเสริมสุขภาพ กิจกรรมที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา

1) การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สถานบริการสุขภาพที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานการสร้างเสริมสุขภาพ คณะวิจัยได้ติดต่ออย่างไม่เป็นทางการโดยไปพบที่บริษัท และ/หรือ โทรศัพท์ติดต่อ เพื่อนัดหมายวันสัมภาษณ์ สถานที่จัดการสัมภาษณ์

1.1) คณะวิจัยจัดทำเอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอตัวอย่างแหล่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ของจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี สุรินทร์ ชัยภูมิ และศรีสะเกษ

1.2) คณะวิจัยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ทั้ง 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ ฯ ระยะเวลา 2-3 และรูปแบบ ฯ ระยะเวลา 4-5 วัน ไปใช้ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และให้ตอบแบบสอบถามความเป็นไปได้ในการนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ให้นักท่องเที่ยวที่ใส่ใจเรื่องสุขภาพ

- 1.3) คณะวิจัยแจกแบบสอบถาม ฯ ให้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สถานบริการสุขภาพ และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างบางคนเพิ่มเติมหลังเสร็จสิ้นการสัมมนา
- 2) การทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ รูปแบบ ระยะเวลา 2-3 วัน
 - 2.1) คณะวิจัยและผู้รับผิดชอบแหล่งผลิตภัณฑ์เตรียมความพร้อมทุกด้านให้สมบูรณ์ก่อนวันจัดกิจกรรม
 - 2.2) จัดกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรมทั้ง 2-3 วัน บันทึกภาพกิจกรรม
 - 2.3) แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เพิ่มเติมหลังจากการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นลง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

- 1) ผลการตอบแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows แสดงผลเป็นร้อยละ
- 2) ผลการตอบแบบสอบถามผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สถานบริการสุขภาพที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานการสร้างเสริมสุขภาพ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows แสดงผลเป็นร้อยละ

3.3.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

การศึกษานำทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ดำเนินการพร้อมกับการเก็บข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีบริษัทตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการส่งเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีบริษัทตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งยินดีให้ความร่วมมือเข้าร่วมสัมมนา จำนวน 30 คน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการส่งเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ ที่สะดวกมาร่วมสัมมนาในวันที่คณะวิจัยกำหนดไว้ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เทปบันทึกการสัมมนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บันทึกข้อมูลจากสมาชิกที่ร่วมสัมมนา ในสาระเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ผู้ที่จะได้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รายละเอียดดังตารางที่ 4.7 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ แนวทางที่ 1 แบบดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ แนวทางที่ 2 แบบดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ , ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ

3.3.4 วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 สร้างยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้อำนวยการของแหล่งที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำนวน 6 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เทปบันทึกการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการของแหล่งท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

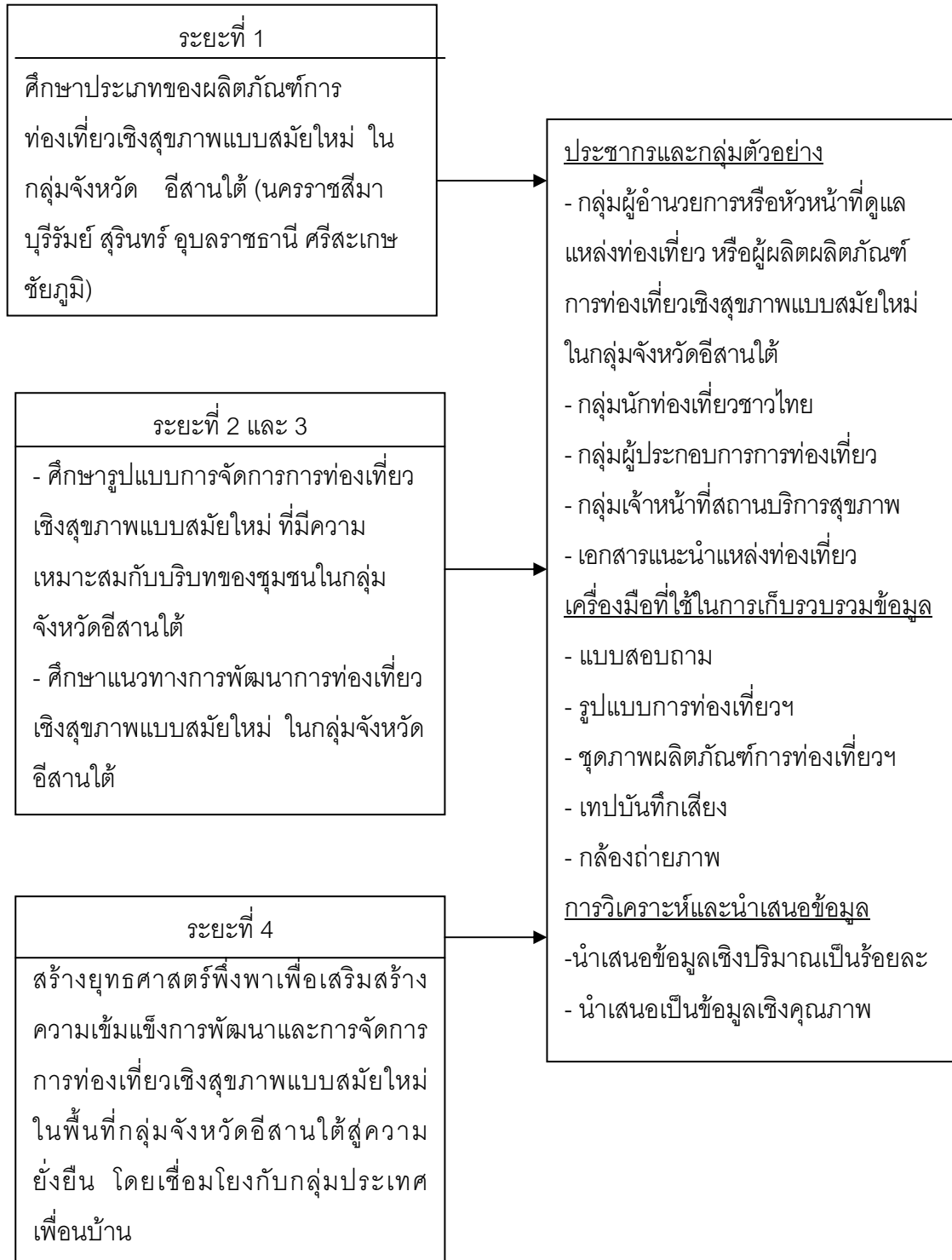
1. นัดหมายผู้อำนวยการของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อขออนุญาตนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 และขอทราบความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคณะวิจัย เพื่อค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง แนวทางการส่งเสริม แนวทางการพัฒนา เพื่อสร้างยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยพยายามเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ ลาว และกัมพูชา
2. เข้าพบตามเวลานัดหมาย และรวบรวมข้อมูลในประเด็นสำคัญดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในจังหวัดอีสานใต้ โดยคำนึงถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่อย่างยั่งยืน และเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

3.4 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 3.2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.1 บทนำ

บทนี้จะกล่าวถึงผลการศึกษาโครงการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ นำเสนอเรียงลำดับตามคำถามการวิจัยที่แจ้ง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือ วิธีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งการอภิปรายผลของโครงการ และข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในด้าน ต่าง ๆ

4.2 ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.2.1 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

คำถามการวิจัย 1 ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ได้แก่ ผลกระทบที่พักอาศัย ผลกระทบอาหาร ผลกระทบการออกกำลังกาย ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์ที่ตั้งอยู่ หรือเป็นทรัพยากรของของกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ 6 จังหวัด นครราชสีมาบุรีรัมย์สุรินทร์อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ ทำให้นักท่องเที่ยว

การสำรวจแหล่งผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว สอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ตามลำดับ กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียงบันทึกเก็บข้อมูลตามสถานการณ์จริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1) ผลกระทบที่พักอาศัย (อ = อาศัย) ที่มีลักษณะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนที่เหมาะสมสวยงาม ผลการสำรวจในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1.1) จังหวัดนครราชสีมา มีสถานที่พักอาศัยที่เป็นของภาครัฐ และ

เอกชน และมีองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่งเนื่องจากมีภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่เหมาะกับการท่องเที่ยวตลอดปี แหล่งผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอปรางค์ชัย, อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอปากช่อง ตัวอย่างบางส่วนที่คณะวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึก และพบว่าสามารถจัดเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยอยู่ในระดับดีมากจนได้รับรางวัลจากสถาบันอันทรงเกียรติเป็นเครื่องยืนยันใน พ.ศ. 2549 2 แห่ง ได้แก่

1.1.1) สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว ได้รับรางวัลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีเด่น จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 600 คน มีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี เนื่องจากมีศักยภาพทางด้านบุคลากรระดับบริหารและเจ้าหน้าที่ของสถานีใส่ใจที่จะดูแลให้ความรู้นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อสุขภาพ มีการประชาสัมพันธ์มีเว็บไซต์ของสถานที่แห่งนี้อย่างสวยงาม มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว

1.1.2) อำเภอวังน้ำเขียว สามารถมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวทั้งรูปแบบรีสอร์ท, โฮมสเตย์ได้ มากกว่า 200 คน มีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี เป็นแหล่งพืชผักผลไม้เพื่อสุขภาพมากที่สุดในจังหวัดนครราชสีมาเป็นส่วนใหญ่ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาก ได้รับรางวัลเป็นโฮมสเตย์ที่มีมาตรฐานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำปีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.1 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
1. กระโจม หินนันทภาค	58 หมู่ 17 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา	บ้านริมธาร 1,500 /
	โรงแรมที่เน้นการออกแบบให้เข้ากับสภาพของธรรมชาติ	2 คน/คืน
	รอบข้าง บ้านพักแต่ละหลังมีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตัว	บ้านริมฝาย 2,000 /
	เช่น บ้านริมผา บ้านริมธาร บ้านริมฝาย และบ้านเถียงนา	2 คน/คืน
	ที่ใกล้ชิดธรรมชาติ บรรยากาศ หอน้ำแบบ OUT DOOR	บ้านริมผา 2,000 /
		2 คน/คืน
		บ้านชมตะวัน 1,200 /
		คน/คืน

ตารางที่ 4.1 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
2.บ้าน ไร่เกษรพรรณ	24 ซอยเทศบาล1 อ.วังน้ำเขียวนครราชสีมา กระท่อมไม้หลัง เล็ก ๆ มีระเบียงหน้าบ้านที่สร้างไว้ท่ามกลางธรรมชาติในสวน พฤษาขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีบริเวณสำหรับกางเตนท์ และแคมป์ไฟที่มองเห็นทิวเขาเป็นแนวยาว ซ้อนทับกับฟ้าสี จาง ๆ ในยามเย็น	1,500 / 2 คน/คืน
3.บ้านบุไทร โฮมสเตย์	บ้านบุไทร หมู่ 4 ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370 โทรศัพท์ 08-1068-6887, 08-5025- 8447 สัมผัสบรรยากาศสถานที่พักแบบโฮมสเตย์ ชนานแท้ทดลอง ใช้ชีวิตอยู่กับชาวบ้านจริง ๆ แล้วจะพบว่าบางสิ่งบางอย่าง เงินซื้อไม่ได้	150 / คน/คืน อาหาร 70 / มื้อ
4.วิลเลจ ฟาร์ม/ ไวน์เนอร์รี่	103 หมู่ 7 บ้านไผ่งาม ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370 บ้านพักในแบบฟาร์มสเตย์ที่รังสรรค์อย่างแสนคลาสสิก ท่ามกลางบรรยากาศสุดโรแมนติกของไร่องุ่น และทิวเขา พร้อมด้วยบริการ การนวดแผนไทย และสปา ounge ใช้ ผลิตภัณฑ์จากองุ่นในไร่ล้วน ๆ หรือจะผ่อนคลาย ลอยคอใน สระน้ำเลียบริมผา ชมทัศนียภาพยามบ่าย ชมคอนเสิร์ต คุณภาพในโรงหนังบ้านนอก ยามดึกชมดาวเคลื่อนฟ้า จิบวิ ดลด้วยเสียงดนตรีอันแสนคลาสสิก	1,000-1,500/ คน/คืน
5.บ้านไร่กุล ละวณิชย์	444/4 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370 โทรศัพท์ 0-9578-2638, 0-9816-0382 ห้องพักรหลากหลายแบบ ท่ามกลางบรรยากาศของสาย หมอกในยามเช้าโอบล้อมไปด้วยขุนเขาและความสวยงามของ ธรรมชาติหรือจะกางเตนท์ ก่อแคมป์ไฟก็มีบริการ พร้อมเวที กลางแจ้งและห้องสัมมนาอุปกรณ์ครบครัน	1,500-2,500/ หลัง/คืน

หมายเหตุ ราคาค่าที่พัก เป็นราคาที่สำรวจในเดือน กันยายน 2549

ตารางที่ 4.1 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ชื่อที่พัก	ลักษณะ	ราคาค่าที่พัก
6.บ้านไร่ ริมธาร	105 หมู่ 1 ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370 โทรศัพท์ 08-1760-2781 บ้านพักสไตล์ชนบทเป็นธรรมชาติ เรือนไม้สวยงาม ท่ามกลางแมกไม้เขียวขจีทำให้เกิดความรู้สึกเงียบสงบ เหมาะแก่การพักผ่อนโดยแท้	1,500/หลัง/คืน
7.สวนวังน้ำ	บ้านไทยสามัคคี ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา 30370 โทรศัพท์ 08-1876-7601, 08-9865- 1310 สถานที่พักที่อิงแอบด้วยบรรยากาศแบบบ้านสวน บ้าน กลางน้ำ และบ้านพักแบบไทยที่โอบล้อมด้วยสายหมอก ลม พัด สายน้ำพริ้วไหวเป็นระลอก พาเอาความเย็นสบายจาก สระน้ำมาให้ สร้างความสดชื่นได้เป็นอย่างดี	2,000/หลัง/คืน
8.สวน พฤกษาศิลา วารี	143 ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370 โทรศัพท์ 08-9826-4258, 08-1824-9257 บ้านพักท่ามกลางสวนธรรมชาติ ในบรรยากาศส่วนตัวที่ คุณเลือกได้ ถ้าชอบความหรูหรา อยู่สบายก็ต้องบ้านแบบ ทรงไทย แต่ถ้ารักสนุกต้องการใช้ชีวิตแบบกลางแจ้งแล้วล่ะก็ กางเต็นท์ก็เป็นทางเลือกก็ไม่เลว	1,000-1,300/ หลัง/คืน
9. สวน คุณต่อ	เลขที่ 41 หมู่ 3 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว ผู้บริหาร ของแหล่งนี้มีแนวคิดเรื่องการดูแลสุขภาพองค์รวมมานาน กว่า 15 ปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการด้านอาหารเพื่อ สุขภาพ	2,500/หลัง/คืน

หมายเหตุ ราคาค่าที่พัก เป็นราคาที่สำรวจในเดือน กันยายน 2549

ตารางที่ 4.1 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ชื่อที่พัก	ที่ตั้ง	ราคาค่าที่พัก
10. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	อำเภอปากช่อง ป่าเขาใหญ่มีพรรณไม้มีค่าและพืชสมุนไพรนานาชนิดที่สมควรได้รับการดูแลอนุรักษ์ไว้ เหมาะกับการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ สามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีพันธุ์ไม้ที่สามารถเป็นสมุนไพรมากมาย เช่น เตยน้ำ เป็นไม้เลื้อยที่มีกลิ่นคล้ายตะไคร้ ภายในมีท่อน้ำเลี้ยวขนาดใหญ่สามารถนำมาดื่มได้ สุรามริด ใช้ดองเหล้าแก้ปวดหลังปวดเอว กะเพราต้นเป็นไม้ใหญ่ยืนต้น แก้ปวดท้องขับลม เป็นต้น มีสถานที่ที่น่าสนใจในอุทยาน ได้แก่ น้ำตกกองแก้ว น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวไทร-เหวประทุน น้ำตกเหวนรก น้ำตกไม้ปล้อง ล่องแก่งลำตะคอง เป็นต้น	มีหลายราคา ขึ้นกับลักษณะของที่พัก
11. โรงไฟฟ้าพลังน้ำลำตะคอง	อำเภอปากช่อง เป็นสถานที่พักที่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพได้	มีหลายราคาตั้งแต่ 1,000 - 1,500 บาทต่อคืน

หมายเหตุ ราคาค่าที่พัก เป็นราคาที่สำรวจในเดือน กันยายน 2549

1.2) จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 4.2 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโตน	มีบ้านพักหลายแบบให้เลือกตามจำนวนของผู้อาศัยในลักษณะครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาตินี้มีความสนใจที่จะ	บ้านเป็นหลังๆละ 1,000 บาท/คืน แบบกลุ่มคนละ 100 บาท/คน/คืน

ตารางที่ 4.2 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ (ต่อ)

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
	<p>พัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เพราะเชื่อว่ามีทรัพยากรทางด้านสถานที่ บุคคล อาหาร พื้นบ้านที่เหมาะสมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เป็นบ้านพักแบบหลังและแบบที่พักเป็นกลุ่ม</p> <p>บ้านมีขนาดเล็กสภาพลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านเก่าที่สร้างแบบไม้ประณีต ใช้ไม้กระดานทำฝาบ้าน แหล่งท่องเที่ยวนี้คงความเป็นธรรมชาติอยู่มาก</p>	<p>บ้านเป็นหลังๆละ 1,000 บาท/คืน</p> <p>แบบกลุ่มคนละ 100 บาท/คน/คืน</p>
อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	<p>อุทยานแห่งนี้ในเทศกาลท่องเที่ยว คือ ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม อากาศเย็นสบาย มีหมอกหนาในช่วงเช้า ดอกกระเจียวสีส้มสดใสบานในป่าฤดูฝน เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศ หากมีการจัดโปรแกรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวน่าจะได้รับความสนใจมาก และสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวที่สนใจดูแลสุขภาพให้มาท่องเที่ยวมากขึ้น มีห้องพัก ของอุทยานไม่มาก และไม่คึกคักยกเว้นในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยวเทศกาลดอกกระเจียวในช่วงเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม</p>	500 – 800 บาท/คืน

หมายเหตุ ราคาค่าที่พัก เป็นราคาที่สำรวจในเดือน กันยายน 2549

1.3) จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ มีสถานที่ และหน่วยงานที่มีองค์ประกอบของ

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่ง เนื่องจากมีภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ผลิตภัณท์ และสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพทรัพยากรที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสูง

ตารางที่ 4.3 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
บุรีรัมย์เลคพาร์ค รีสอร์ท	<p>เลขที่ 123 หมู่ 4 ตำบลสะแกชำ ที่พัก</p> <p>สิ่งแวดล้อมสวยงาม เจ้าหน้าที่ที่มีความสนใจและมีแนวคิดที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีทรัพยากรด้านพืชผักผลไม้ที่สมบูรณ์</p> <p>เจ้าหน้าที่รีสอร์ทชื่อคุณจเร และคุณธรรณาสัตยารักษ์ ให้ข้อมูลว่าเจ้าของกิจการ เปิดดำเนินการมาแล้ว 5 ปี บนพื้นที่ประมาณ 124 ไร่ แบ่งพื้นที่ออกเป็นหลายส่วน เช่นสวนสนุก ค่ายลูกเสือบ้านพัก (ต่อมาได้บริจาคที่ดินส่วนนี้ให้เป็นของส่วนงานภาครัฐ) เมื่อก่อนมีส่วนที่ปลูกผักผลไม้เช่น ผักต่างๆและสวนส้มโอ ต่อมาไม่มีเวลาดูแลจึงไม่ได้ปลูก รีสอร์ทแห่งนี้เป็นแหล่งดูนกธรรมชาติที่มีมากกว่า 150 ชนิด เป็นนกในท้องถิ่น นกต่างถิ่น และนกอพยพหนีอากาศหนาวเย็น จะมีนกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ลูกค้าที่เข้าพักส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนที่มาเข้าค่าย ทางรีสอร์ทมีกิจกรรมดูนก หรือ walk rally แคมป์ไฟ ถ้านักท่องเที่ยวต้องการ ด้านหน้าของบ้านหันเข้าหาอ่างเก็บน้ำ มีระเบียบกว้างสำหรับนั่งพักผ่อนหรือทำงาน มองออกไปเห็นคนกำลังพายเรือจับปลาอยู่ในอ่างเก็บน้ำ</p>	<p>บ้านเป็นหลังๆละ</p> <p>1,000 บาท/คืน</p> <p>แบบกลุ่มคนละ</p> <p>100 บาท/คน/คืน</p>

หมายเหตุ ราคาค่าที่พัก เป็นราคาที่สำรวจในเดือน กันยายน 2549

1.4) จังหวัดสุรินทร์

มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นโรงแรมในเมือง บ้านพักของเอกชน ในอนาคตหากผู้บริหารหรือเจ้าของที่พักต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ก็สามารถดำเนินการได้ไม่ลำบาก

1.5) จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการสำรวจพบว่า มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จำนวนไม่มาก

ตารางที่ 4.4 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
อุทยานแห่งชาติ เขาพระวิหาร	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสมัยใหม่ทั้งเป็นบ้านเรือนแถว และบ้านหลัง ตั้งอยู่บนเนินเขา อยู่ใกล้แหล่งวัฒนธรรมที่จะช่วยพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณ และมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ	ราคา 800 บาทต่อหลัง หรือ 200 บาทต่อคน สำหรับเรือนแถว

หมายเหตุ ราคาค่าที่พัก เป็นราคาที่สำรวจในเดือน กันยายน 2549

1.6) จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพที่จะใช้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่หลายแห่ง เช่น อุทยานผาแต้ม อุทยานโขงเจียม เขื่อนสิรินธร อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ เป็นต้น รวมทั้งมีรีสอร์ทที่น่าพัก และโฮมสเตย์ที่มีความสามารถ จัดกิจกรรมเชิงสุขภาพได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น อารียารีสอร์ท ซึ่งมีสวนผักปลอดสารพิษที่เป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ

ตารางที่ 4.5 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
อุทยานแห่งชาติ ผาแต้ม	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสมัยใหม่ และจุดเด่นของที่พักคือทิวทัศน์ของผาแต้ม ยามเช้าและเย็น	ตามข้อกำหนดของอุทยานแห่งชาติทั่วไป

ตารางที่ 4.5 แสดงผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี (ต่อ)

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก	ราคาค่าที่พัก
อุทยานแห่งชาติ โขงเจียม	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จุดเด่นของที่พักคือแวดล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่	ตามข้อกำหนด ของอุทยาน แห่งชาติทั่วไป
อุทยานแห่งชาติ ภูจองนายอย	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จุดเด่นของที่พักคือน้ำตกและสิ่งแวดล้อมที่ ร่มเย็น	ตามข้อกำหนด ของอุทยาน แห่งชาติทั่วไป
อุทยานแห่งชาติ แก่งตะนะ	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จุดเด่นของที่พักคือน้ำตกและสิ่งแวดล้อมที่ ร่มเย็น	ตามข้อกำหนด ของอุทยาน แห่งชาติทั่วไป
บ้านพักของเขื่อนสิรินธร	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จุดเด่นของที่พัก คือสิ่งแวดล้อมที่ถูกตกแต่งไว้ เป็นแบบทันสมัย และมีภูมิทัศน์ของเขื่อน	ตามข้อกำหนด ของอุทยาน แห่งชาติทั่วไป
อารีอารีรีสอร์ท	เป็นบ้านพักที่ใกล้กับแม่น้ำ มีบริเวณที่ทำการ ปลูกพืชปลอดสารพิษเพื่อบริการลูกค้าให้เห็น	1,500-2,000 บาท ต่อหลัง

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจและรู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพร้อยละ 33.33 เคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ร้อยละ 33.35 ต้องการผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยในรูปแบบที่พักในอุทยานแห่งชาติ ที่พักอยู่ใกล้ธรรมชาติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.67 (รายละเอียดในตารางที่ 4.9 จำนวน และร้อยละของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ภาคผนวก ง) และผลการสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อม และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยของตนเองให้มีลักษณะน่าอยู่ เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 100

2) ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ (อ = อาหาร) เป็นอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ ที่สามารถจัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ มีความปลอดภัย ปลอดภัยพิษ หรือมีคุณค่าทางยา เป็นสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ผลการสำรวจในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้ (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์อาหารในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้ ภาคผนวก จ) มีดังนี้

2.1) จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุดิบที่เป็นคลังอาหารเพื่อสุขภาพหลายชนิด กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวรู้จักจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการบอกต่อกันมา ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว มีชื่อเสียงในเรื่องเป็นแหล่งศูนย์สาธิตและแปรรูปเห็ดหอม ซึ่งปลูกโดยคนในชุมชนเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลไม้ที่มีชื่อเสียงคือไร่ถั่วฝักยาว มีผลไม้ปลอดภัย ทั้งส้ม องุ่น แก้วมังกร ผักสลัดเมืองหนาวที่ปลอดภัยที่สวนลุงไกร สวนคุณสมชาย สวนลุงราญ จึงไม่ลำบากที่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และผู้ดูแลสถานที่ที่พักจะจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวได้ทุกมื้อ อำเภอปากช่อง มีตลาดผลไม้กลางดงเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง

นอกจากนี้ยังมีอาหารสำเร็จรูปที่ผลิตโดยชุมชน หรือกลุ่มคนในท้องถิ่น รวมทั้งอาหารแปรรูป สมุนไพรเพื่อสุขภาพในรูปแบบอาหารแห้ง น้ำสมุนไพรที่สามารถนำไปจัดให้นักท่องเที่ยวบริโภคระหว่างร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ตลอดทั้งปี

2.2) จังหวัดชัยภูมิ อาหารเพื่อสุขภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ที่มีชื่อเสียงคือเครื่องดื่มน้ำผลไม้ที่บรรจุอยู่ในขวดแก้ว ได้แก่ น้ำมะเมี๊ยะ น้ำลูกสำรอง และน้ำมะขามป้อม ของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนหนองสังข์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

2.3) จังหวัดบุรีรัมย์ อาหารเพื่อสุขภาพ ที่เห็นชัดเจนคือผักปลอดสารพิษ เช่น กะหล่ำ มะเขือยาว ใบแมงลัก โหระพา เป็นต้น จากเกษตรกรรายย่อย ที่ปลูกผักบริเวณริมอ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้มีการเลี้ยงปลาควบคู่กันไปกับการปลูกผัก ดังนั้นอาหารประเภทปลาเผา จิ้มแจ่วรับประทานกับผักสดๆ หรือปลาทอดเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงของที่นี่

2.4) จังหวัดสุรินทร์ (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์อาหารในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้)

2.5) จังหวัดศรีสะเกษ (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์อาหารในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้)

2.6) จังหวัดอุบลราชธานี (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์อาหารในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้)

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่า ที่พักอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.67 (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.9 จำนวน และร้อยละของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ภาคผนวก ง) และผลการสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อม และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยของตนเองให้มีลักษณะน่าอยู่ เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 100

3) ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย (อ = ออกกำลังกาย) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย ผลิตภัณฑ์ส่วนนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย เพราะหากที่พักตั้งในบริเวณที่มีธรรมชาติที่สวยงามก็จะได้ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายร่วมกันไปด้วย และอาจจะเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยมีกิจกรรมที่ทำให้ได้ออกกำลังกายและได้เพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน นั้นหมายความว่านักท่องเที่ยวจะได้ทั้งผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย และผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ มีดังนี้

3.1) จังหวัดนครราชสีมา ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายมักจะเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย อาจเป็นสถานที่ หรือมีอุปกรณ์ประกอบเพื่อออกกำลังกาย หรือมีบุคลากรให้คำแนะนำการออกกำลังกาย เช่น

3.1.1) สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว มีกิจกรรมเดินชมพันธุ์ไม้ระยะสั้น และระยะยาวซึ่งจะได้รับความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยา และยังสามารถเชื่อมโยงเข้ากับปรัชญาชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถพิเศษอย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่แห่งนี้ กิจกรรมเดินตอนเช้าเพื่อชมนกก็เช่นกันทำให้เกิดความเพลิดเพลิน

3.1.2) อำเภอวังน้ำเขียวสามารถจัดให้เดินชมธรรมชาติ, วัง, หรือขี่จักรยานเป็นทีมในอำเภอวังน้ำเขียวระหว่างชมธรรมชาติ หรือเดินชมสวนดอกเบญจมาศ วังน้ำบริเวณน้ำตก หรือห้วยลำธารตามธรรมชาติ รวมทั้งขึ้นภูเขาเพื่อชมวิวและน้ำตก เป็นต้น มีเจ้าของโฮมสเตย์ หลายกลุ่มที่ได้รับการอบรมดูแลนักท่องเที่ยวเพื่อการเดิน วังและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

3.1.3) อำเภอปากช่องเป็นสถานที่ที่มีโอกาสเป็นผลิตภัณฑ์

การออกกำลังกายได้มากเพราะมีทั้งทางเดินขึ้นชมธรรมชาติที่ทำให้สะดวกต่อการเดิน วิ่ง ทางขึ้นชมธรรมชาติที่ทำท่ายให้ออกกำลังป็นปายมากกว่าเดิม ส่วนที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่พก ในลักษณะรีสอร์ท ก็สามารถัใช้ทรัพยากรณบุคคลในแหล่งบริการสุขภาพที่อยู่ใกล้เคียงมาห้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ถูกต้องได้

3.2) จังหวัดชัยภูมิ ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายก็เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พกอาศัยเช่นกับจังหวัดแรก ดังนั้นผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายในจังหวัดนี้เ็นไปตามสภาพแวดล้อมของแหล่งที่พก เช่น อุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีทางเดินและวิ่งจากที่พก ไปที่เชิงภูเขาสูง ระยะทาง 2 กิโลเมตร อากาศสดชื่นเย็นสบาย บนภูเขามีลานกว้างเพื่่อออกกำลังกายตามอัธยาศัย อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อุทยานแห่งนี้เ็นป่าเต็งรัง ค่อนข้างแห้งแล้ง มีทางเดินเท้าที่จัดไว้ ไตรระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ได้ออกกำลังกาย เมื่อถึงบริเวณลานหินงาม ทิวทัศน์ทั่วไป มีหินหลากหลายรูปทรงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความสวยงามเฉพาะตัว อากาศสดชื่นสายลมเย็นพัดมาทำให้รู้สึกสบาย

3.3) จังหวัดบุรีรัมย์ ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พกอาศัยเช่นกัน เช่น บุรีรัมย์ เลคพาร์ค รีสอร์ท มีพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายเป็นกลุ่มบริเวณลานกว้างที่มีต้นไม้เ็นร่มบังแสงแดด ทำให้ได้อากาศบริสุทธิ์ และสิ่งแวดล้อมไม่ร้อนมาก ขณะการออกกำลังกาย

3.4) จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พกอาศัย เช่นกัน

3.5) จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พกอาศัย เช่นกัน

3.6) จังหวัดอุบลราชธานี ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายมีทั้งที่เ็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่พกอาศัย และจัดกิจกรรมออกกำลังกายเสริมในนอกลสถานที่พก กิจกรรมการออกกำลังกายที่ทุกเพศวัยสามารถทำได้คือการเดิน วิ่งรอบ ๆ บริเวณที่พก ส่วนการออกกำลังกายด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ จะจัดอยู่ในลักษณะห้องออกกำลังกาย สระว่ายน้ำ ซึ่งตั้งอยู่ภายในที่พกอาศัย เช่น เขื่อนสิรินธร ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายที่จัดให้นักท่องเที่ยวพร้อมกับการได้ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์คือการเดิน วิ่งชมสถานที่และธรรมชาติ เช่น ที่อุทยาน ผาแต้ม อุทยานโขงเจียม เขื่อนสิรินธร อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ เป็นต้น

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย พบว่า ต้องการการออกกำลังกายกับชีวิตธรรมชาติ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.67 อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยหรือไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยก็ได้ มีเพียงร้อยละ 3.33 ที่ต้องการออกกำลังกายในห้องออกกำลังกาย (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.9 จำนวน และร้อยละของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ภาคผนวก ง) และผลการสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อม และสามารถจัดหาผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายให้หลากหลายเหมาะสมกับวัย และเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 100

4) ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ (อ. = อารมณ์) คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่องใส เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น คณะวิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้จิตใจผ่องใสจากการที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง หรือได้พบหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุข ความเชื่อ ความนับถือส่วนตัวต่อสถานที่นั้น ๆ **กลุ่มสอง** คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคการบริการการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ **กลุ่มสาม** คือกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยวโดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้ ภาคผนวก ข)

4.1) จังหวัดนครราชสีมา มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม

4.1.1) **กลุ่มแรก** ในจังหวัดนครราชสีมา มีสถานที่สวยงามตามธรรมชาติเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวหลายแห่งมีวัดและสถานที่สำคัญที่มีชื่อเสียงที่นักท่องเที่ยวมาถึงจังหวัดนครราชสีมาแล้วต้องการเข้าไปสัมผัส เพื่อได้มีโอกาสปฏิบัติกิจสร้างบุญกุศล หรือแสดงการสักการะสิ่งที่น่าเชื่อถือเพื่อให้จิตใจผ่องใสเพราะได้สัมผัสกับสิ่งที่ตนเองนับถือ ศรัทธามี 30 แห่ง ได้แก่ วัดศาลาลอย ปราสาทหินพนมวัน อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ศาลเจ้าพ่อช้างเผือก อนุสรณ์สถานนางสาวบุญเหลือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดศาลาลอย วัดป่าสระวัน แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ปราสาทหินนางรำ วัดหน้าพระธาตุ วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ปราสาทหินพิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย วัดเขาจันทร์งาม แหล่งหินตัด เมืองโบราณที่ตำบลเสม็ด ปราสาทพระโค ปราสาทเมืองแขก ปราสาทหินเมืองเก่า ปราสาทหินคู ประชุมพล วัดปราสาท วัดบ้านไร่ วัดพระนอนธรรมจักรเสม

ราม วัดพระนารายณ์มหาราช หลักศิลาจารึกรัชกาลที่ 5 สร้างทางรถไฟ อนุสรณ์สถานวีรกรรม
ทุ่งสัมฤทธิ์ สถานที่ดังกล่าว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่สามารถเลือกให้
เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว

4.1.2) **กลุ่มสอง** ในจังหวัดนครราชสีมา แหล่งที่พักมักจะมี
บริการด้านนวดเพื่อสุขภาพ สปาและสุคนธบำบัดเป็นบริการเสริมให้ เช่น ที่พักในอำเภอวังน้ำเขียว
อำเภอปากช่องเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ ที่พักบางแห่งสามารถจัดให้ได้ตามความต้องการของ
นักท่องเที่ยว เป็นบริการเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย เช่น ที่พักโฮมสเตย์ในอำเภอ
วังน้ำเขียว หากผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ต้องการนำนักท่องเที่ยวไป
รับบริการตามสถานประกอบการสปา และนวดเพื่อสุขภาพ สามารถดำเนินการได้

4.1.3) **กลุ่มสาม** ในจังหวัดนครราชสีมา ที่อำเภอวังน้ำเขียวมี
ผู้นำทางจิตวิญญาณได้แก่ พระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงความสามารถถ่ายทอดปรัชญาชีวิต การทำ
สมาธิ การทำวิปัสสนา ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่สามารถขอความ
ร่วมมือมาช่วยนำกิจกรรม การทำสมาธิ การทำวิปัสสนาเพื่อสงกายและจิตใจอันจะเกิดประโยชน์
ต่อสุขภาพได้ นอกจากนี้ที่อำเภอวังน้ำเขียวมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต สังกัดสำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดนครราชสีมา มีวิทยากรนำทำกิจกรรมที่พัฒนาด้านจิตใจ, อารมณ์อยู่หลายคน สามารถ
สร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ชุมชนหรือหน่วยงานได้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่ศูนย์แห่งนี้ได้จัดดำเนินการให้กับนักท่องเที่ยวเชิง
สุขภาพ โดยจัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ คือ มีองค์พระพุทธรูปไว้ให้สักการะ มีลานธรรมะไว้ให้ฝึกสมาธิ
และฟังบรรยายธรรมได้หลายคน

4.2) จังหวัดชัยภูมิ มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม
เช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** ได้แก่ พระธาตุในอำเภอต่าง ๆ พระพุทธรูปในถ้ำ พระพุทธรูปสมัยทวารวดี
วัดที่มีลักษณะเด่นสวยงามหลายแห่ง มีพระที่มีชื่อเสียงหลายรูปที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มักจะมา
กราบไหว้ขอพร หรือต้องการให้พรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง **กลุ่มสอง** แหล่งที่พักที่มี
บริการด้านนวดเพื่อสุขภาพ สปาและสุคนธบำบัดจำนวนน้อย มีร้านสปาที่มีลักษณะได้มาตรฐาน
ของกระทรวงสาธารณสุข จำนวนหนึ่งนักท่องเที่ยวสามารถรับบริการได้ **กลุ่มสาม** ในจังหวัด
ชัยภูมิมีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล วัดป่าสุ
คะโตหรือวัดเอราวัณ เป็นต้น

4.3) จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม

เช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** จังหวัดนี้มีปราสาทหินหลายแห่ง มีสถานที่ที่เป็นธรรมชาติทำให้จิตใจผ่องใสหลายแห่ง เช่น วนอุทยานเขากระโดง **กลุ่มสอง** แหล่งที่พักส่วนใหญ่มีบริการด้านนวดเพื่อสุขภาพ หรือสปา หรือสุคนธบำบัด มีร้านสปาจำนวนหนึ่งที่กำลังอยู่ระหว่างการปรับปรุงให้ได้มาตรฐานซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ **กลุ่มสาม** ในจังหวัดบุรีรัมย์มีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น หลวงปู่จันทร์แรม เขมสิริ วัดระหาน เป็นต้น

4.4) จังหวัดศรีสะเกษ มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม เช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** จังหวัดนี้เป็นดินแดนแห่งอารยธรรมขอม มีสถานที่ที่เป็นธรรมชาติทำให้จิตใจผ่องใสหลายแห่ง เช่น ปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เมื่อได้เข้าไปสัมผัสจะรู้สึกอึ้งอัมในวัฒนธรรมสมัยโบราณที่มีความสวยงาม และแสดงถึงภูมิปัญญาของคนในสมัยนั้น **กลุ่มสอง** แหล่งที่พักส่วนใหญ่มีบริการด้านนวดเพื่อสุขภาพ หรือสปา หรือสุคนธบำบัด มีร้านสปาจำนวนน้อย **กลุ่มสาม** ในจังหวัดบุรีรัมย์มีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น พระอาจารย์สุโข กตบุญโญ วัดสุพรรณรัตน เป็นต้น

4.5) จังหวัดอุบลราชธานี มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม เช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** จังหวัดนี้เป็นดินแดนแห่งอารยธรรมขอม มีสถานที่ที่เป็นธรรมชาติทำให้จิตใจผ่องใสหลายแห่ง เช่น ปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เมื่อได้เข้าไปสัมผัสจะรู้สึกอึ้งอัมในวัฒนธรรมสมัยโบราณที่มีความสวยงาม และแสดงถึงภูมิปัญญาของคนในสมัยนั้น **กลุ่มสอง** แหล่งที่พักส่วนใหญ่มีบริการด้านนวดเพื่อสุขภาพ หรือสปา หรือสุคนธบำบัด มีร้านสปาจำนวนน้อย **กลุ่มสาม** ในจังหวัดบุรีรัมย์มีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น พระอาจารย์สุโข กตบุญโญ วัดสุพรรณรัตน เป็นต้น

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ พบว่า ต้องการผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ **กลุ่มแรก** คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้จิตใจผ่องใสจากการที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง หรือได้พบหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุข ความเชื่อ ความนับถือส่วนตัวต่อสถานที่นั้น ๆ คิดเป็นร้อยละ 65.9 **กลุ่มสอง** คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคการบริการการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 34.5 **กลุ่มสาม** คือกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยวโดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 58.7 (รายละเอียดใน ตารางที่ 4.9 จำนวน และร้อยละของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ภาคผนวก ง) และผลการสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อม และสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ได้ทั้ง 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 100

คำถามการวิจัย 2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร

คณะวิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยยึดองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมคือ สุขภาพกาย จิต สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ รูปแบบกิจกรรมจึงคำนึงถึง การจัดที่พักและสิ่งแวดล้อมให้มีสัญลักษณ์ที่เหมาะสม (อ = อาศัย และอนามัย) การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่มตลอดระยะเวลาการท่องเที่ยว ฯ ให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ (อ = อาหาร) การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการออกกำลังกาย (อ = ออกกำลังกาย) การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการผ่อนคลายอารมณ์ (อ = อารมณ์) สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ

ตารางที่ 4.6 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
วันที่ 1	07.00	เดินทางเข้าที่พัก	อ=อาศัย,อ=อนามัย
	07.30	ประเมินสุขภาพเบื้องต้น	อ=อนามัย
	08.00	รับประทานอาหารเช้า อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
	09.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	อ =ออกกำลังกาย
	12.00	รับประทานอาหารกลางวัน อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
	13.00	พักผ่อน	
	14.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์	อ =ออกกำลังกาย และ อ =อารมณ์
	15.00	อาหารสลับเครื่องดื่มระหว่างมื้อ อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
	16.00	สปาเพื่อสุขภาพ หรือ สุนทรบำบัด หรือการกดจุด หรือการนวดเพื่อสุขภาพ	อ =อารมณ์
	17.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ระยะสั้น ๆ	อ =ออกกำลังกาย

ตารางที่ 4.6 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน (ต่อ)

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
	18.00	รับประทานอาหารเย็น อาหารเพื่อสุขภาพ	อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
วันที่ 2	07.30 เวลาอื่น ๆ	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ ฯ เช่นเดียวกัน และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	อ =อารมณ์
วันที่ 3	07.30 เวลาอื่น ๆ 18.00	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ ฯ เช่นเดียวกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว ประเมินสุขภาพก่อนเดินทางกลับ เดินทางกลับ	อ =อารมณ์ อ=อนามัย

ตารางที่ 4.7 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 4-5 วัน

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
วันที่ 1	07.00 07.30 08.00 09.00 12.00 13.00 14.00 15.00 16.00 17.00 18.00	เดินทางเข้าที่พัก ณ แหล่งที่ 1 ประเมินสุขภาพเบื้องต้น รับประทานอาหารเช้า อาหารเพื่อสุขภาพ ให้คำแนะนำวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมรายบุคคล สลับ การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ รับประทานอาหารกลางวัน อาหารเพื่อสุขภาพ พักผ่อน ให้คำแนะนำวิธีการออกกำลังกาย สลับกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ อาหารสลับเครื่องดื่มระหว่างมื้อ อาหารเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ หรือ สุนัขบำบัด หรือการกดจุด หรือการนวดเพื่อสุขภาพ กิจกรรมออกกำลังกาย สลับผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ระยะสั้น ๆ รับประทานอาหารเย็น อาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาศัย,อ=อนามัย อ=อนามัย อ =อาหารเพื่อสุขภาพ อ =ออกกำลังกาย อ =อาหารเพื่อสุขภาพ อ =อาหารเพื่อสุขภาพ อ =ออกกำลังกาย และ อ =อารมณ์ อ =อาหารเพื่อสุขภาพ อ =อารมณ์ อ =ออกกำลังกาย อ =อาหารเพื่อสุขภาพ
วันที่ 2- 3	07.30	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ ฯ	อ =อารมณ์

ตารางที่ 4.7 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 4-5 วัน (ต่อ)

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
	เวลาอื่น ๆ	เช่นเดียวกันกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยวและเส้นทางไปเข้าที่พักแหล่งที่ 2	
วันที่ 4	07.30 เวลาอื่น ๆ	ประเมินสุขภาพเบื้องต้น (ปฏิบัติซ้ำ) เช่นเดียวกันกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	อ=อนามัย
วันที่ 5	07.30 08.00 09.30 12.00	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ ฯ รับประทานอาหารเช้า อาหารสุขภาพ และทบทวนการประยุกต์กิจกรรมผ่อนคลาย การเลือกอาหารเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ไปใช้กับชีวิตประจำวัน นำเที่ยวแหล่งผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในท้องถิ่นประเมินสุขภาพก่อนเดินทางกลับ รับประทานอาหารกลางวัน และเดินทางกลับ	อ=อารมณ์ อ =อาหารเพื่อสุขภาพ อ=อารมณ์ อ =อาหารเพื่อสุขภาพ

คณะวิจัยได้นำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ระยะ 2-3 วันไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 30 คน อายุ 6 ปี 6 คน อายุ 25 -30 ปี 6 คน อายุ 12 -18 ปี 6 คน อายุ 50 - 60 ปี 12 คน การประเมินรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่กระทำระหว่างดำเนิน โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และใช้แบบสัมภาษณ์ประเมินความพึงพอใจรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน สอบถามกลุ่มตัวอย่างเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม ผลการวิเคราะห์พบว่า

ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่จัดให้ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98 เห็นว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ซึ่งมีการกำหนดกิจกรรม เช่นนี้ ควรจะจัด 2-3 วัน คิดเป็นร้อยละ 86.71 ร้อยละ 13.29 เห็นว่าควรจัด 3-4 วัน ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคูปแบบการท่องเที่ยว ฯ ประมาณ 1,000-3,000 บาทต่อคนคิดเป็นร้อยละ 93.6 ร้อยละ 6.4 เห็นว่าควรมีค่าใช้จ่ายประมาณ 3,000-4,000 บาทโดยมีการดูแลสุขภาพอื่น ๆ เช่นการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การดูแลช่องปากและฟันเพิ่มเติม ช่วงเวลาที่ต้องการมาท่องเที่ยว คือ วันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดพิเศษตามปฏิทินการปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 63.5 ร้อยละ ร้อยละ 36.5 เห็นว่าควรจัดในช่วงเทศกาลพิเศษของจังหวัด หรือแหล่งท่องเที่ยวขึ้นเพื่อได้บริโภค

ทั้งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับการเดินทางมีความเห็นว่าต้องการเดินทางท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 72.6 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางต้องการยากให้เป็นรถของบริษัชนำเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 58.7

ความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ทั้ง 4 อย่างพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย กลุ่มตัวอย่างต้องการพักที่บังกะโล, รีสอร์ทคิดเป็นร้อยละ 94.1 ผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มตัวอย่างต้องการให้อัดอาหารเพื่อสุขภาพโดยใช้ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวในทุกมื้อคิดเป็นร้อยละ 93.6 ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย กลุ่มตัวอย่างต้องการการส่งเสริมการออกกำลังกายโดยมีเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทางด้านสุขภาพเป็นผู้ดูแลตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 94.1 ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าต้องการการบริการสปา หรือสวดมนต์บำบัด หรือการทำบุญฟังธรรมโดยพระที่มีชื่อเสียงในแหล่งท่องเที่ยวนี้คิดเป็นร้อยละ 100 ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ที่ต้องการให้นำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ไปใช้ ตามลำดับจากต้องการมากไปน้อย ได้ดังนี้จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดบุรีรัมย์ สิ่งที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน คือ การประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึง (รายละเอียดดังตารางที่ 4.13 ผลการสัมภาษณ์ประเมินความพึงพอใจรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ภาคผนวก ค)

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

คณะวิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ประจำสถานที่พักของแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ และผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาประเด็นการพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนา ๓ สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทางสรุปสาระสำคัญได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ แนวทางที่ 1 แบบดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ แนวทางที่ 2 แบบดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชน และหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ

แนวทางที่ 1 ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ	แนวทางที่ 2 ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ
1. ผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานกำหนดแผนการสำรวจผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้ง 4 อ.	1. ร่วมกันสร้างยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาศัยทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นหลัก
2. ผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานกำหนดแผนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อการประชาสัมพันธ์ตลอดปี โดยคำนึงถึงทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ	2. ภาคเอกชนกำหนดแผนการตลาดร่วมกันกับภาครัฐ โดยคำนึงถึงการกระจายรายได้ให้ชุมชน ส่วนหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพควรจัดเป็นแผนงานการสร้างสุขภาพแบบ องค์รวมให้กับประชาชนโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่
3. ผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานสำรวจนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการการสร้างเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ เช่น กลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุราชการ กลุ่มนักธุรกิจที่สนใจและต้องการสร้างพลังอำนาจด้านสุขภาพ	3. หน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ ใช้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ เป็นการรักษาทางเลือกชนิดหนึ่งให้กับกลุ่มผู้มีปัญหาสุขภาพ และกลุ่มที่ต้องการซ่อมแซมสุขภาพ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมให้กับกลุ่มที่ต้องการสร้างให้ตนมีสุขภาพะที่ดี ทำให้อายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ
4. ผู้ประกอบการสร้างทางเลือกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีรูปแบบหลากหลายทั้งระยะ สั้นและระยะยาว	4. นักโภชนาการสร้างทางเลือกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในส่วนที่เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร นักวิทยาศาสตร์การกีฬาหรือนักกายภาพบำบัดเป็นผู้เสนอผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายโดยคำนึงถึงบริบทของแหล่งที่พัก แพทย์หรือพยาบาลหรือนักสุขภาพจิตให้การดูแลสุขภาพแบบสุขภาพองค์รวม

ตารางที่ 4.8 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ แบบดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ กับแบบดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ (ต่อ)

แนวทางที่ 1 ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ	แนวทางที่ 2 ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ
5. ส่งเสริมชุมชน และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้ง 4 ด้าน ให้มีการพัฒนาและใช้ผลิตภัณฑ์ในแหล่งนั้น	5. สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของการมีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้ามาในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน มีลักษณะอย่างไร

ผลการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยการสัมภาษณ์พบว่าผู้ประกอบการการท่องเที่ยวให้ความสนใจ ที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่คณะวิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ชมรมผู้สูงอายุของแหล่งต่าง ๆ กลุ่มแม่บ้าน ชำราชการ ชำราชการบ้านนาญ ชำราชการที่เตรียมเกษียณอายุ สโมสรที่มีสมาชิกรวมกลุ่มเป็นต้น ผู้ประกอบการยังไม่รู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคิดเป็นร้อยละ 62.5 แต่เมื่อรู้จักแนวทางการจัดกิจกรรม คิดว่าสามารถทำการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพได้คิดเป็นร้อยละ 72.5 แหล่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ซึ่งผู้ประกอบการคิดว่าจะพัฒนาได้เรียงลำดับจากมากไปน้อย มีดังนี้ อุบลราชธานี, จังหวัดนครราชสีมา, บุรีรัมย์, ชัยภูมิ, ศรีสะเกษ (รายละเอียดการจัดสัมมนาใน ภาคผนวกข. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.3)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องมี 3 ยุทธวิธี คือ การตลาดและประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์ธุรกิจบริการสุขภาพ ได้กำหนดเป้าหมายผลผลิตไว้ 3 ด้าน คือ ผลผลิตที่ 1 บริการรักษาพยาบาล กิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ คือ การตรวจร่างกาย ผลผลิตที่ 2 บริการส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมประกอบด้วย บริการสปา บริการนวดไทย และบริการท่องเที่ยวสุขภาพ ผลผลิตที่ 3 พัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพ สมุนไพรไทย กิจกรรมประกอบผลิตอาหารเสริม เครื่องสำอาง

ยาสมุนไพร ดังนั้นในปี 2550 ควรมีการผลักดันให้มีการพัฒนานโยบายรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (บุญญา หุตังคบดี, 2549)

ผลการศึกษาจากผู้ให้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ได้แก่ ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆโดยการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยเพิ่มเติมจังหวัด ต่าง ๆ ในอีสานใต้มีจุดอ่อน จุดแข็ง และแนวทางการพัฒนาดังนี้

จุดอ่อน

- 1) การคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่สะดวกเท่าที่ควร
- 2) หน่วยงานของรัฐยังขาดการประสานความร่วมมือ
- 3) การประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถจัดได้
- 4) ประชาชนที่มีความสามารถด้านการบริการอาหารเพื่อสุขภาพของแหล่งท่องเที่ยว ยังมีการรวมตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
- 5) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จุดแข็ง

- 1) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดในอีสานใต้ในรูปแบบของการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถนำมาบูรณาการกับการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ได้

แนวทางการพัฒนา

สุวรรณ วัฒนพิทักษ์พงศ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร จังหวัดศรีสะเกษ ได้กล่าวคือ ยุทธศาสตร์เพื่อเสริมความเข้มแข็งการท่องเที่ยวแบบสมัยใหม่ในกลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน มีหลายปัจจัย เช่น นโยบายการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในส่วนอีสานใต้ ที่ใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ และควรให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือสถานีนอมนำร่วมกิจกรรม ส่วนการขยายหรือเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา ต้องสำรวจทรัพยากรด้านสมุนไพรเพื่อสุขภาพเสริมให้เป็นจุดขายการท่องเที่ยวที่จังหวัดศรีสะเกษ

คุณนภดล นาชัย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติตาโคตจังหวัดชัยภูมิ ได้กล่าวว่า จังหวัดชัยภูมิมีแหล่งเกษตรอินทรีย์และสินค้า OTOP หลายเกรด ซึ่งเป็นส่วนประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และยังช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมเพิ่มเติม หน่วยงานด้านส่งเสริมสุขภาพเข้ามีส่วนส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเฉพาะเรื่องผลิตภัณฑ์สปา

ทักษิณ อาชาคม หัวหน้าสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช จ.นครราชสีมา กล่าวว่า การท่องเที่ยวสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นสิ่งที่มีโอกาสพัฒนาได้ตามกลุ่มผู้มาท่องเที่ยว ทั้งไทยและต่างชาติหากมีการประชาสัมพันธ์ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศราวุฒิ สุทธิพิทักษ์ (2546) เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว ภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทยที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครในปี 2546 พบว่าพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการบริโภคสื่อด้านการท่องเที่ยวในระดับสูง

ธาวินี บรรเทิงสุข เจ้าหน้าที่ประจำเขื่อนสิรินธร จ.อุบลราชธานี กล่าวว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเป็นประจำ ปีละ 2 – 3 ครั้ง หากมีโปรแกรมที่แตกต่างไป จากที่เคย ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวก็จะได้ลูกค้าใหม่และลูกค้าเดิมจะได้ ถ้าใช้การประชาสัมพันธ์เพิ่ม

บุญเหลือ นากล เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จ.อุบลราชธานี กล่าวว่า หากมีชาวต่างชาติมาเที่ยว ก็มักจะถามถึงกิจกรรมที่เพิ่มการส่งเสริมสุขภาพ หากมีโปรแกรม ส่งเสริมสุขภาพจะทำให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยว จะมีนักท่องเที่ยวมาประจำเพิ่มขึ้น

กัณติทัต เลิศสุวรรณวงษ์ ผู้จัดการสวนสวดยาคอนต์ จ.นครราชสีมา กล่าวว่า ปัจจุบัน มีประชาชนที่ยังหาสิ่งที่จะช่วยให้มีอายุยืน สุขภาพดี ดังนั้น ดังนั้นหากผนวกการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพกับการท่องเที่ยวชนิดต่างๆ ก็จะช่วยให้ขยายการตลาดได้มากขึ้น

4.2.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ ในประเด็นการสำรวจผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้าน ที่พัก อาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลาย อารมณ์ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ พบว่ามีความสมบูรณ์และมีความเป็นไปได้ที่จะส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ในอนาคต จากการสำรวจของคณะวิจัย พบว่า ยังไม่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในกลุ่มอีสานใต้ ผลการศึกษารังนี้พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะได้บริโภคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มอีสานใต้ภายหลังจากที่ได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เห็นสภาพทั่วไป กิจกรรมที่จะได้รับระหว่างที่ท่องเที่ยว ปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ประสบความสำเร็จมีหลาย ประการ ทั้งที่เป็นปัจจัยด้านนโยบาย เช่น นโยบายการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นต้น ปัจจัยด้านการดำเนินการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น ปัจจัยด้านการจัดการ เช่น ผู้บริหารระดับตำบล หรืออำเภอ ให้ความสนใจส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบยังน้อยมาก

1. ผลิตรภัณฑการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ทุกจังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ มีจุดเด่นที่มีความแตกต่างกันไปทุกด้าน เช่น ผลิตรภัณฑด้านที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา มีความสมบูรณ์ในหลายอำเภอ ในขณะที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ชัยภูมิ จะมีความคล้ายกันคือมีลักษณะเป็นรีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ผลิตรภัณฑอาหาร แต่ละจังหวัดจะมีอาหารเพื่อสุขภาพที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป เช่น จังหวัดนครราชสีมา พืชผักปลอดสารพิษที่มีชื่อเสียงในอำเภอลำทะเมนชัย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อยู่ที่ว่าส่งเสริมให้ชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อการเสนอสิ่งดึงดูดใจในชุมชนของตนเอง และพัฒนาผลิตรภัณฑเพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวกลับมาบริโภคผลิตรภัณฑการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่อไปเรื่อย ๆ

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่แพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ที่เคยรู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือเคยท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมักเป็นกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพ ต้องการแสวงหาธรรมชาติบำบัด หรือต้องการการรักษาแบบผสมผสานโดยแพทย์หรือบุคลากรทางด้านสุขภาพ การรักษาด้วยวิถีทางธรรมชาติ ส่วนนักท่องเที่ยววัยทำงานตอนต้นมีความนิยมท่องเที่ยวรูปแบบอื่นมากกว่า หากมีโอกาสเผยแพร่ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันการเกิดโรคซึ่งเกิดจากพิษของสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานความเชื่อว่าการสร้างสุขภาพเป็นสิ่งที่ดีควรปฏิบัติมากกว่ารอให้เกิดปัญหาสุขภาพแล้วจึงหาทางรักษา ดังนั้นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่คณะวิจัยพัฒนาขึ้น สามารถจัดให้กับทุกเพศ วัย อาชีพ ทั้งในขณะที่สุขภาพปกติ และเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ผลิตรภัณฑอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นปัจจัยที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จากการศึกษพบว่ากลุ่มอีสานใต้มีอาหารเพื่อสุขภาพหลายกลุ่ม ทั้งที่เป็นอาหารธรรมชาติ และอาหารแปรรูป การส่งเสริมผลิตรภัณฑอาหารเพื่อสุขภาพให้เป็นจุดเด่น จุดขายเพื่อการประชาสัมพันธ์ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ จะมีความเป็นไปได้มากกว่าการใช้ผลิตรภัณฑกลุ่มอื่น ๆ มาเป็นจุดขาย ทั้งนี้เพราะบุคคลในปัจจุบันให้ความสนใจเรื่อง อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าต้องการให้อาหารเป็นส่วนสำคัญของการมีชีวิตรูปแบบที่ดี (สาทิสม อินทรกำแหง, 2541)

ผลิตรภัณฑด้านจิตใจและอารมณ์ ในภาคอีสานใต้ที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของคนทั่วไปต้องการมาสัมผัส ทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผลิตรภัณฑเพื่อทำให้อารมณ์ผ่อนคลายจากการที่

นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง หรือได้พบหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุข ความสำเร็จ ความนับถือส่วนตัวต่อสถานที่นั้น ๆ เช่น วัด โบราณสถานที่มีประวัติศาสตร์น่าจดจำ ทุกจังหวัดในกลุ่มอีสานใต้มีจำนวนมาก กลุ่มสอง คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคการบริการการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ มีเพียง 2 จังหวัดเท่านั้น คือจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีสถานบริการ หรือจำนวนผู้ให้บริการด้านการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพที่จัดหามาให้นักท่องเที่ยวได้สะดวก กลุ่มสาม คือกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยว โดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ ทุกจังหวัดในกลุ่มอีสานใต้มีไม่มากนัก มักจะจัดให้ควบคู่ไปกับกลุ่มที่ 1 การส่งเสริมจิตวิญญาณ นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเนื่องจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) มีโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมและขับเคลื่อนกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ อย่างเป็นองค์รวม เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของคนไทย โดยรวมทั้งสุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ โครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (บวร งามศิริอุดม, 2544)

ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย ทุกจังหวัดในกลุ่มอีสานใต้ สามารถประยุกต์ให้เกิดขึ้นได้ตามความเหมาะสมกับกลุ่มอายุ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบการออกกำลังกายตามความสามารถ ความพอใจของตนเอง หากมีบริการเสริมให้นักวิทยาศาสตร์การกีฬา หรือบุคลากรทางด้านสุขภาพช่วยแนะนำเพิ่มเติมเพื่อป้องกันอุบัติเหตุต่อกล้ามเนื้อและกระดูกขณะออกกำลังกายจะยิ่งทำให้น่าเชื่อถือมากขึ้น

2. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่คณะวิจัยได้พัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ ระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 อ. หรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์ครบ สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่เป็นบริการเสริมคือการประเมินภาวะสุขภาพก่อนและ/หรือหลังการร่วมกิจกรรม นักท่องเที่ยวกลุ่มเกษียณอายุราชการมักจะมีเวลาท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่น การสร้างสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ จิตวิญญาณ ถ้าดำเนินการติดต่อกันระยะเวลาหลายวันย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพ เป้าหมายรองที่คณะวิจัยคาดว่าจะเกิดกับนักท่องเที่ยวคือการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวนำวิถีการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับที่จัดให้ในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ไปปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ต่อการดำเนินงานด้านการ

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ คณะวิจัยได้นำเสนอ 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 เป็นการดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพเป็นผู้จัดการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มอีสานใต้ ข้อดีของรูปแบบนี้ คือ มีความคล่องตัวด้านการจัดการ หากเป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรที่เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทราบกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ข้อเสียของรูปแบบนี้ คือ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนอาจจะไม่ชัดเจน, อาจจะขาดพลังอำนาจในการดำเนินการ เนื่องจากดำเนินการตามลำพัง ไม่มีการประสานร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางที่ 2 ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ เป็นแนวทางที่น่าจะเป็นหนทางที่ดีกว่าแนวทางที่ 1 เนื่องจากในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีนโยบายให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ มีโครงการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากทั้งภาครัฐและเอกชนมีความร่วมมือกันเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวหันมานิยมบริโภคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น ย่อมส่งผลให้สุขภาพประชาชนดีถ้วนหน้าต่อไปในอนาคต

4. คณะวิจัยพบว่า ความพร้อมของผู้จัดการ หรือผู้อำนวยการ หรือเจ้าหน้าที่ของแหล่งผลิตภัณฑ์ที่พำนักอาศัย ที่จะจัดให้มีผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์ออกกำลังกาย และผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์มีระดับมาก ถึงมากที่สุด การที่เจ้าของพื้นที่ต้องการสร้างทางเลือกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นสัญญาณให้ทราบว่า ยินดีร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาตนเองเพิ่มเติม หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดจากการปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง และเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่มีพิษต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย จะทำให้มีความมั่นใจที่จะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ได้เพิ่มเติม

5. คณะวิจัยพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ มีความต้องการและมีความสนใจที่จะได้รับบริการดังกล่าวอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ต้องการไปทุกสถานที่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยคาดหวังว่าผู้จัดการการท่องเที่ยวจะสามารถประสานงานเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ จะทำให้มีความมั่นใจที่จะร่วมกิจกรรม และหากมีการบริการเสริมการตรวจสุขภาพเบื้องต้นก่อนและ/หรือระหว่างและ/หรือหลังการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจเพิ่มขึ้น

การส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทุกปี ควรจะมีนโยบายด้านสวัสดิการให้กับข้าราชการประจำ หรือข้าราชการเกษียณอายุ เป็นค่าสร้างเสริมสุขภาพโดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเบิกได้บางส่วน

4.2.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ในครั้งนี้ คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ เช่น การบริการเสริมด้านล้างพิษด้วยสมุนไพรในท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม หรือเป็นจุดขายให้กับชุมชน นอกจากนี้องค์กรที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรจัดโอกาสให้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทราบแหล่งทรัพยากรที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดและเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านต่อไป

1.2) รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ เอกชน จัดกิจกรรมการสร้างสุขภาพให้กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเสี่ยงต่อโรคบางอย่าง เช่น โรคอ้วน ด้วยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ แทนการรักษาในโรงพยาบาลเพียงอย่างเดียว

1.3) รัฐบาลควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัดให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง โดยเน้นให้เห็นว่าท้องถิ่นตนเองมีสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ สมควรรักษาและพัฒนาให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ควรมีการนโยบายให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ สนับสนุนให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ

1.4) รัฐบาลควรดำเนินการด้านการตลาดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับชาวต่างชาติ ให้ชัดเจนว่าประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มอีสานใต้ มีผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีคุณภาพมากมาย และจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถให้เข้าชมภาพและเสนอกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ตลอดปีได้ด้วย

1.5) รัฐบาลควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม

การท่องเที่ยว และหน่วยงานบริการด้านสุขภาพ เกิดความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขยายโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มีโอกาสทราบข้อมูลเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาปัญหา, อุปสรรค และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

2.2) ควรมีการศึกษาศักยภาพของบุคลากรหน่วยงานองค์การบริหาร ส่วนตำบล ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในท้องถิ่นที่รับผิดชอบ

2.3) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพแบบสมัยใหม่

2.4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านสุขภาพ เพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

บทที่ 5 บทสรุป

5.1 บทนำ

บทนี้จะกล่าวถึงสรุปส่วนสำคัญตั้งแต่บทที่ 1-4 และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

5.2 สรุปส่วนสำคัญตั้งแต่บทที่ 1- 4

สาระสำคัญบทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงหลักการและเหตุผลการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ เกิดจากแนวคิดด้านนโยบายการท่องเที่ยวในเชิงรุก ต้องการให้จังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมทั้งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติที่เน้นให้สร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเกิดโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป มากกว่าการรักษาโรค เพื่อช่วยให้คนไทยมีสุขภาพดีทั่วหน้าบูรณาการกับการส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่เน้นกิจกรรมทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพแบบองค์รวม คือเน้นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และสร้างยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจข้อมูลแบบเจาะลึก โดยเข้าไปยังพื้นที่ที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ได้ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ โดยประเมินดูศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หรือโรงพยาบาลที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ที่พัก การบริการด้านอาหาร การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย กิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ โดยศึกษาจากเอกสาร, การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ผู้ประกอบการ หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ รวมทั้งใช้การสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ นอกจากนี้ได้รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยสอบถาม และสัมภาษณ์ ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ระยะเวลาที่ 2 ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่จัดในพื้นที่ของจังหวัดต่าง ๆ ของกลุ่มอีสานใต้ ระยะเวลาที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในพื้นที่ของจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ และสร้างยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ผลที่คาดว่าจะได้รับได้แก่ 1. ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่ 2. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ 4. ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

จากผลที่คาดว่าจะได้รับจะได้นำไปพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศได้สุขภาพดีและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป จัดบริการสุขภาพแก่ผู้มารับบริการในสถานดูแลสุขภาพโดยใช้ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยคำนึงถึงสุขภาพองค์รวม ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว/หน่วยงานต่าง ๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดอีสานใต้ ชุมชนมีการพัฒนาสินค้า การบริการ ที่เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านต่อไป

สาระสำคัญของบทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า องค์ประกอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นิยมจัดเดินทางไปพักผ่อนต่างจังหวัดในโรงแรม รีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ โดยจัดแบ่งเวลาเป็นช่วง ๆ ให้มี

กิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพร่างกายและจิตใจ เช่น แบ่งเวลาเดินเที่ยวชมธรรมชาติ ตรวจสุขภาพ เรียนรู้วิธีการบริหารร่างกายตามแนวปรัชญาและภูมิปัญญาตะวันออก ล้างของเสีย คือ การล้างพิษจากร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ นวดประคบสมุนไพรเพื่อให้โลหิตในร่างกายหมุนเวียนดีขึ้น บริการอาหารและเครื่องดื่มที่อร่อยง่ายตามแบบโภชนาการ ที่เรียกว่า ชิวจิต เรียนรู้วิธีการทำสมาธิ เพื่อให้จิตใจสงบเยือกเย็น ผู้ที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพหรือทีมสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยวร่วมกับทีมสุขภาพ นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบเดิมมักจะเป็นผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ หรือกลุ่มเสี่ยงมากกว่าผู้ที่มีภาวะสุขภาพปกติ ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นกลุ่มผู้ที่มีสุขภาพปกติ เพื่อเป็นการสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมสุขภาพ ผลผลิตจากการท่องเที่ยวสุขภาพใช้ทรัพยากรในชุมชน

ส่วนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน สภาพทั่วไปของอีสานใต้ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หลักการปฏิบัติ 4 ประการคือ การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติชุมชน ชนบทธรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อ กิจกรรมการท่องเที่ยว การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน(เอกลักษณ์และอัตลักษณ์) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้อง ประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ชนบทธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว และการประสานความต้องการและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 เอกสารเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่สภาพทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ มีลักษณะเฉพาะที่มีจุดเด่นสามารถจัดเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ได้

สาระสำคัญของบทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย ได้กำหนดกรอบการวิจัยซึ่งจะศึกษา ผลผลิตจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ข้อมูลที่จะเป็นจุดอ่อน จุดแข็ง ข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไข จุดอ่อน นำมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้และ

กำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่อย่างยั่งยืน ในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ระเบียบวิธีการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 4 วัตถุประสงค์ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

สาระสำคัญของบทที่ 4 ผลการศึกษา โดยชี้แจงผลการศึกษา เรียงตามลำดับคำถามการวิจัยทั้ง 4 คำถาม อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

คำถามการวิจัย 1 ผลผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ผลผลิตภัณฑที่พัทอาศัยที่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ สามารถจัดหาผลผลิตภัณฑอาหารเพื่อสุขภาพมาให้กับนักท่องเที่ยวแบบไม่ลำบาก สามารถจัดผลผลิตภัณฑการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับทุกคน สามารถจัดหาผลผลิตภัณฑด้านจิตใจและอารมณ์ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ อาจกล่าวได้ว่ามีผลผลิตภัณฑครบ 3 อ. สามารถแบ่งผลผลิตภัณฑที่พัทอาศัยได้ 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 ได้แก่ ที่พักของทางราชการประเภทอุทยานแห่งชาติ, สถาบันวิจัย เป็นต้น ลักษณะที่ 2 เป็นที่พักของเอกชน ประเภทสวนสุขภาพ, รีสอร์ท จังหวัดที่มีผลผลิตภัณฑที่พัทอาศัยที่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ชัยภูมิ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ตามลำดับ

ตัวอย่างผลผลิตภัณฑที่พัทอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอวังน้ำเขียว, จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อุทยานแห่งชาติโขงเจียม, จังหวัดชัยภูมิ คือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโตน, จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ อุทยานเขาพระวิหาร, จังหวัดบุรีรัมย์ คือ บุรีรัมย์ เลคพาร์ค รีสอร์ท เป็นต้น แหล่งดังกล่าวมีคุณลักษณะและความพร้อมที่จะเป็นผลผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ คือ มีที่พักถูกสุขลักษณะ สิ่งแวดล้อมเหมาะเป็นที่อาศัยของผู้รักสุขภาพ มีความสามารถจัดกิจกรรมการออกกำลังกายรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย โดยมีการนำวัตถุ บุคคลในท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลความปลอดภัย ขณะที่มีการออกกำลังกายอย่างตั้งใจ และการออกกำลังกายจากการทำกิจกรรมทั่วไป สามารถจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวโดยนำพืชผักผลไม้และผลผลิตภัณฑของท้องถิ่นนั้น ๆ มาเป็นเมนูอาหารของนักท่องเที่ยวตลอดเวลาที่พักอาศัยหรือบางมือของการท่องเที่ยว สามารถจัดกิจกรรมที่พัฒนาด้านอารมณ์เป็นหลัก เช่น การนั่งสมาธิ การไปให้พระ เป็นต้น

คำถามการวิจัย 2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน และรูปแบบที่ 2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 4-5 วัน ทั้ง 2 รูปแบบประกอบด้วยกิจกรรมการประเมินสุขภาพเบื้องต้น กิจกรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 อ. ซึ่งจะครอบคลุมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม รูปแบบที่ 1 เหมาะที่จะจัดทั้งโปรแกรมในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง รูปแบบที่ 2 สามารถจัดโปรแกรมในจังหวัดต่าง ๆ อีสานใต้มากกว่า 1 จังหวัด

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมี 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ แนวทางที่ 2 ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ ทั้ง 2 แนวทางมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไปตามประเด็นการดำเนินการ ที่สำคัญคือต้องตระหนักถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีความหมาย เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน มีลักษณะอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความตระหนักให้ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ให้เข้มแข็ง ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มอีสานใต้กับชุมชนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเลือกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ยุทธศาสตร์ที่ 4 หน่วยงานในภาครัฐและเอกชนประสานความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน และเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

นอกจากนี้พบว่า นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเห็นประโยชน์การจัดกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ สามารถจัดได้ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งที่มีสุขภาพปกติและที่มีปัญหาสุขภาพ ควรสร้างเจตคติที่ดีให้กับเจ้าของกิจการการท่องเที่ยว ผู้บริหารกิจการ

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแบบสมัยใหม่ให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว และทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป และสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ ในครั้งนี้ คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ควรสร้างเจตคติที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นที่จะช่วยผลิตผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐาน เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ส่งเสริมให้มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจ และอารมณ์กลุ่มการนวด สปา สุนทรบำบัดที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอีสานใต้ เพื่อทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้

2) ควรสร้างความภาคภูมิใจในทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดของตนเองของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เพื่อเผยแพร่สิ่งที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคสิ่งที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนั้น ๆ

3) ควรค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จังหวัดในอีสานใต้ และจัดทำเป็นคู่มือ เผยแพร่ให้กับประชาชน

4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล สถานบริการสุขภาพ ฯ เพื่อช่วยให้บริการด้านการประเมินภาวะสุขภาพ การดูแลสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะทาง เช่น กลุ่มที่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพแบบสมัยใหม่เพื่อการลดน้ำหนัก

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ควรศึกษาศักยภาพทางการตลาดของผู้ประกอบการต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยและต่างประเทศ

2) ควรศึกษารูปแบบพัฒนาเครือข่ายหน่วยงานเพื่อการส่งเสริมยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบยั่งยืนในอีสานใต้

3) ควรศึกษาแนวทางให้โรงพยาบาลของภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

ภาคบรรณานุกรม

บรรณานุกรม (reference)

กรมอนามัย. (2547). **การส่งเสริมสุขภาพ** : สุขภาพองค์รวม.นนทบุรี : โรงพิมพ์กระทรวง
สาธารณสุข.

กรมอนามัย. (2548). **สุขภาพของมนุษย์**.วารสารกรมอนามัย 116(9), ก.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **แหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ** (อัดสำเนา)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2547). **แหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ** (อัดสำเนา)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). **ทัวร์สุขภาพ** (อัดสำเนา)

กาญจนา สีสากุล. (2546) **บทบาทการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง:**

กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์

ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชรินทร์ วรกุลกิจกำธร. (2545) **แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาการนวดแผนไทยให้เป็นธุรกิจ**

เพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บวร งามศิริอุดม. (2544) **สุขภาพ**. กรุงเทพฯ : เลียนัยการพิมพ์.

บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล (2546) **ธรรมชาติบำบัด : ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**.มติชนสุดสัปดาห์
,1171 (23), หน้า 38

บุษกร พรหมมานิช. (2541) **การโรงแรมและการท่องเที่ยว**.กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนอรดีและสหาย.

พันธุ์มดี เกตewanดี. (2548) **กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเชิงสุขภาพสำหรับ**

ธุรกิจโรงแรม. คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์

เกษรา เกิดมงคล. (2546) **รูปแบบการดำเนินชีวิต การแสวงหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ**

ท่องเที่ยวและพฤติกรรมกรท่องเที่ยวและพฤติกรรมกรท่องเที่ยวของคนวัย

ทำงาน.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตร มหาชน.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัทมเนตร นาคพันธ์. (2548) **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับความเหมาะสมใน**

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อุทยาน

แห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

มาลินี หวังอรุณโรจน์. (2546) **การวิเคราะห์ตอบสนองของนักท่องเที่ยวต่อค่าธรรมเนียม**

ด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และอุทยานแห่งชาติตาโต.วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชื่นฤทัย กาญจนะจิตราและคณะ. (2547) **สุขภาพองค์รวม**. วารสารสุขภาพ, 36(7),16.

จุลินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์. (2540) **การส่งเสริมเศรษฐกิจของไทย**. กรุงเทพฯ : ไผ่ศาลการพิมพ์.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. บรรณธิการ. (2549). **การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน
สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นาตยา ธนพลเกียรติ. (2547) **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เนาวรัตน์ พลายน้อยและคณะ. (2538). **ทัวร์สุขภาพ**. วารสารการพยาบาล, 27(3),29.

เพ็ญศรี เจริญวานิช. (2543). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : มีรดาการพิมพ์

พันธุ์มดี เกตุวันดี. (2548). **กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเชิงสุขภาพสำหรับธุรกิจโรงแรม**. คณะพาณิชยศาสตร์การบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนจิรินทร์ สอนแก้วมณี. (2549). **การส่งเสริมสุขภาพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอกราช.

พุดพิงศ์ เปาณิล. (2546). **การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิของผู้เยี่ยมเยือน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โรงพยาบาลดำเนินสะดวก, (2544). **การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**. (อัดสำเนา)

โรงพยาบาลระนอง, (2546). **การบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**. (อัดสำเนา)

โรงพยาบาลค่ายบางระจัน, (2545). **การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ**. (อัดสำเนา)

โรงพยาบาลป่าตอง, (2548). **การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**. (อัดสำเนา)

วรารุณ ศิลปอาษา. (2546) **ปั่นไทยศูนย์กลางสุขภาพ ตั้งเป้าดึงดูดรายได้ได้แสนล้าน**. โพสต์ทูเดย์, 24 มิถุนายน หน้า 2

วิชาญ เกิดวิชัย. (2541) **การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม** สำนักบริการวิชาการ
โรงพยาบาลบุรีรัมย์. (อัดสำเนา)

- วัชรวิ คำศรี และชนกันต์ หิรัญพันธ์. (2548). **โครงการศักยภาพของโรงพยาบาลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศราวดี สุทธิพิทักษ์. (2547). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครในปี 2546**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริวรรณ เสรีรักษ์ และคณะ (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสาร
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2544). **บริการเพื่อสุขภาพระยะยาว : แหล่งรายได้ที่ควรเร่งส่งเสริม**.
- สมฤดี หงส์ไพศาลวิวัฒน์และคณะ (2545). **การท่องเที่ยวเมืองไทย**. กรุงเทพฯ :
แสงสว่างการพิมพ์
- สถาบันบัณฑิต. (2547). **บัลวิเวียงพิงค์ศูนย์ธรรมชาติบำบัด**. (อัดสำเนา)
- บุญญา หุตังคบดี (2549) **การพัฒนาธุรกิจบริการสุขภาพเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย ประจำปี 2550**. เอกสารประกอบการประชุม.
- สุเทพ พันประสิทธิ์,เลิศพร ภาระสกุล และวันเพ็ญ พินเือก. (2547). **กลยุทธ์การจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชายแดนไทย และกัมพูชา กรณีศึกษา : จังหวัดสระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ**. ชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุรเกียรติ์ อาชานุกาพ. (2541) **สุขภาพองค์รวม**. วารสารกรมอนามัย, 97(4), 8-9,
สำนักประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สำนักประชาสัมพันธ์. (2549). **การส่งเสริมและการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กรมประชาสัมพันธ์.
- สาทิศ อินทรกำแหง. (2541). **ชีวจิต**. กรุงเทพฯ : โฮฟารพัฒนา.

บุคลากรนุกรม

กัณติชาติ เลิศสุวรรณวงษ์ ผู้จัดการสวนสวดยคุณต่อ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์
 ทักษิณ อาชาคม หัวหน้าสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช จ.นครราชสีมา
 ธาวิณี บรรเทิงสุข เจ้าหน้าที่ประจำเขื่อนสิรินธร จ.อุบลราชธานี, สัมภาษณ์
 นพดล นาซิน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติตาดีน, จ.ชัยภูมิ, สัมภาษณ์
 บุญเหลือ นาชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย, จ.อุบลราชธานี, สัมภาษณ์
 สุวรรณ วัฒนพิทักษ์พงษ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร, จ.ศรีสะเกษ, สัมภาษณ์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความวิจัย

โครงการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้
The Modern Health Tourism in The Lower Northeast Part of Thailand

ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก

Sirikanya Ridyhplake

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakhonratchasima Collage

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ (2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ (3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ (4) ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน จากการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพบว่า 6 จังหวัดที่มีความพร้อมที่จะเป็นผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์และอุบลราชธานี รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่พบว่าควรมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ ที่พัก อาหารเพื่อสุขภาพ ออกกำลังกาย การผ่อนคลาย เพื่อให้มีสุขภาพะบบของโดยรวม ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้แก่ ระยะเวลาประมาณ 2 วัน มีเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพดูแลตลอดเวลาที่ร่วมกิจกรรม ราคาประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และการกำหนดยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน จะต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this project are to study (1) products in the modern health tourism in the Lower Northeast part of Thailand; (2) types of modern health tourism; (3) the development trends for the modern health tourism in the Lower Northeast part of Thailand ; and (4) cooperative strategies in strengthening the development and management of sustainable area-based tourism in the Lower Northeast part of Thailand connected to neighboring countries. The study result shows that there are six provinces that are ready to be a product of health tourism; namely, Nakhonratchasima, Chaiyaphum, Buriram, Srisaket, Surin and Ubon Ratchathani. The study reveals that modern health tourism should consist of four components that enhance holistic health conditions: accommodation, health food, exercises, and relaxation. Additionally, tourists' needs for modern health tourism include a two-day period with health staff looking after their health throughout the trip, with an expense of around 2,000 – 3000 baht per trip. The development strategies for modern health tourism in the Lower Northeast part of Thailand and the cooperative strategies in strengthening the development and management of sustainable health tourism connected to neighboring countries require cooperative networks and community involvement.

คำนำ

การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เรียกว่าทัวร์สุขภาพ เป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดยทั่วไปเชื่อว่าการท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลากับตัวเอง เพื่อออกไปชาร์จแบตเตอรี่ตามที่ต่าง ๆ เปลี่ยนจากที่เคยไปทัวร์เพื่อซื้อหาสิ่งของหันมาเลือกทัวร์แบบที่ไม่ต้องแข่งขันซื้อชิงแย่งกันหาของรับประทาน หรือแย่งกันดู วังหามุมถ่ายรูป มาเป็นทัวร์เพื่อสุขภาพกายสุขภาพใจ จากนโยบายส่งเสริมสุขภาพประกอบกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้บางโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลดำเนินสะดวกของ จังหวัดราชบุรี, โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี จัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยมีกิจกรรมหลักคือ ให้สมาชิกได้ชื่นชมธรรมชาติของจังหวัด กิจกรรมให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งได้รับการตรวจสุขภาพโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญควบคู่ไปด้วย แต่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ผู้ที่ท่องเที่ยวชนิดนี้ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุมีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง

จากปัญหาสุขภาพของคนไทยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน เป็นต้น ทำให้ต้องกำหนดกลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค ด้วยวิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม มีกิจกรรมสำคัญ 3 ข้อ ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขมียุทธศาสตร์ให้สถานบริการสุขภาพส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อช่วยให้คนไทยมีสุขภาพดีถ้วนหน้า ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจึงจัดให้กับผู้ที่มีสุขภาพปกติและผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มอีสานใต้ นับว่าเป็นสถานที่ที่มีสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพที่ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวหลายชนิด ทำให้คณะวิจัยสนใจศึกษาข้อมูลที่เป็นบริบทสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มอีสานใต้ และสร้างยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในกลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

1) การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1) ประชากรเพื่อศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้แบบสมัยใหม่ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มอีสานใต้ และนักท่องเที่ยวชาวไทย

กลุ่มตัวอย่างใช้กลุ่มตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย คือ ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มอีสานใต้ที่มีศักยภาพในการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จำนวน 15 คน กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยใช้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม 2549 จำนวน 200 คน

2.2) ประชากรเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้คือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีสำนักงานในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้จำนวน 55 คน, เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ จำนวน 100 คน และนักท่องเที่ยวที่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการดังนี้

2.2.1) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อาสาร่วมกิจกรรมที่จัดให้และใช้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มอีสานใต้ รูปแบบระยะเวลา 2-3 วัน เป็นกลุ่มที่ยังไม่เคยท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ มาก่อน จำนวน 30 คน

2.2.2) กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีบริษัทตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งตอบรับคำเชิญและยินดีให้ความร่วมมือเข้าร่วมสัมมนา จำนวน 30 คน

2.2.3) กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการส่งเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ จำนวน 30 คน

2.3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้คือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีบริษัทตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้จำนวน 30 คนและ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการส่งเสริมสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกับการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

2.4) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ผู้ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านคือ ผู้อำนวยการของแหล่งที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำนวน 6 แห่ง จำนวน 6 คน

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษามีสรุปได้ดังนี้

1. ประเภทผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

1.1 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย (อ = อาศัย) ที่มีลักษณะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อ

การพักผ่อนที่เหมาะสมสวยงาม ผลการสำรวจในกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ของอีสานใต้ มีรายละเอียดดังนี้ จังหวัดนครราชสีมา มีสถานที่พักอาศัยที่เป็นของภาครัฐ และเอกชน และมีองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่งเนื่องจากมีภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่เหมาะกับการท่องเที่ยวตลอดปี แหล่งผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอปักธงชัย อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอปากช่อง ตัวอย่างบางส่วนที่คณะวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึก และพบว่าสามารถจัดเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยอยู่ในระดับดีมากจนได้รับรางวัลจากสถาบันอันทรเกียรติเป็นเครื่องยืนยันใน พ.ศ. 2549 2 แห่ง ได้แก่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ตำบลอุ่มดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว ได้รับรางวัลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีเด่น จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 600 คน มีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี เนื่องจากมีศักยภาพทางด้านบุคลากรระดับบริหารและเจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยที่จะดูแลให้ความรู้นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อสุขภาพ มีการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ของสถานที่แห่งนี้เป็นอย่างดี มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ในอำเภอวังน้ำเขียวมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวทั้งรูปแบบรีสอร์ท, โฮมสเตย์ได้จำนวนมาก ผู้ประกอบการสถานที่พักมีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นแหล่งพืชผักผลไม้เพื่อสุขภาพมากที่สุดในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุบลราชธานี มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยจำนวนมาก และมีองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ด้านอื่น ๆ จำนวนมากเช่นกัน เช่น อุทยานผาแต้ม อุทยานโขงเจียม เขื่อนสิรินธร อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ เป็นต้น รวมทั้งมีรีสอร์ทที่นำพัก และโฮมสเตย์ที่มีความสามารถจัดกิจกรรมเชิงสุขภาพได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น อาริยารีสอร์ท ซึ่งมีสวนผักปลอดสารพิษที่เป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ส่วนจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษมีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย และมีองค์ประกอบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านอื่น ๆ จำนวนน้อยกว่า 2 จังหวัด

1.2 ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ (อ = อาหาร) หมายถึงอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ

ที่เป็นผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ สามารถจัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ มีความปลอดภัย ปลอดภัยสารพิษ หรือมีคุณค่าทางยา เป็นสมุนไพรเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุดิบที่เป็นคลังอาหารเพื่อสุขภาพหลายชนิด กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวรู้จัก

จากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการบอกต่อกันมา ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว มีชื่อเสียงในเรื่องเป็นแหล่งศูนย์สาธิตและแปรรูปเห็ดหอม ซึ่งปลูกโดยคนในชุมชนเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลไม้ที่มีชื่อเสียงคือ ไร่ถั่วถั่วพร มีผลไม้ปลอดสารพิษ ทั้งส้ม องุ่น แก้วมังกร ผักสลัดเมืองหนาวที่ปลอดสารพิษที่สวนลุงไกร สวนคุณสมชาย สวนลุงราญ จึงไม่ลำบากที่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ และผู้ดูแลสถานที่ที่พักจะจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวได้ทุกมื้อ อำเภอปากช่อง มีตลาดผลไม้กลางดงเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีอาหารสำเร็จรูปที่ผลิตโดยชุมชน หรือกลุ่มคนในท้องถิ่น รวมทั้งอาหารแปรรูป สมุนไพรเพื่อสุขภาพในรูปแบบอาหารแห้ง น้ำสมุนไพรที่สามารถนำไปจัดให้นักท่องเที่ยวบริโภคระหว่างร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ตลอดทั้งปี จังหวัดชัยภูมิ อาหารเพื่อสุขภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ที่มีชื่อเสียงคือเครื่องดื่มน้ำผลไม้ที่บรรจุอยู่ในขวดแก้ว ได้แก่ น้ำมะเเม่ น้ำลูกสำรอง และน้ำมะขามป้อม ของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนหนองสังข์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ อาหารเพื่อสุขภาพที่เห็นชัดเจนคือผักปลอดสารพิษ เช่น กะหล่ำ มะเขือยาว ใบแมงลัก โหระพา เป็นต้น จากเกษตรกรรายย่อย ที่ปลูกผักบริเวณริมอ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้มีการเลี้ยงปลาควบคู่กันไปกับการปลูกผัก ดังนั้นอาหารประเภทปลาเผา จิ้มแจ่วรับประทานกับผักสดๆ หรือปลาทอดเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงของที่นี่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ก็มีผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพคล้าย ๆ กัน สรุปได้ว่าทุกจังหวัดมีความพร้อมด้านผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ

1.3 ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย (อ = ออกกำลังกาย) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริม

การออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย ผลิตภัณฑ์ส่วนนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย เพราะหากที่พักตั้งในบริเวณที่มีธรรมชาติที่สวยงามก็จะได้ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายร่วมกันไปด้วย และอาจจะเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยมีกิจกรรมที่ทำให้ได้ออกกำลังกายและได้เพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน นั่นหมายความว่านักท่องเที่ยวจะได้ทั้งผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย และผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 6 จังหวัดมีความพร้อม และสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.4 ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ (อ. = อารมณ์) คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่ม

นักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่องใส เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว นั้น เป็นต้น คณะวิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้จิตใจผ่องใสจากการที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง หรือได้พบหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุข ความเชื่อ ความนับถือส่วนตัวต่อสถานที่นั้น ๆ กลุ่มสอง คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคการบริการการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ กลุ่มสาม คือกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยวโดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ ทั้ง 6 จังหวัดมีความพร้อม และสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ พบว่าที่มีความ

เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยยึดองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมคือสุขภาพกาย จิต สังคม

อารมณ์ และจิตวิญญาณ รูปแบบกิจกรรมจึงคำนึงถึง การจัดที่พักและสิ่งแวดล้อมให้มีลักษณะที่เหมาะสม (อ = อาศัย และอนามัย) การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่มตลอดระยะเวลาการท่องเที่ยว ๗ ให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ (อ = อาหาร) การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการออกกำลังกาย (อ = ออกกำลังกาย) การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการผ่อนคลายอารมณ์ (อ = อารมณ์) สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 4-5 วัน

3. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้** พบว่าสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 แบบดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ แนวทางที่ 2 แบบดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ, ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ ทั้ง 2 แนวทางมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไปตามประเด็นการดำเนินการ ที่สำคัญคือต้องตระหนักถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีความหมาย เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4. **ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน** โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความตระหนักให้ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ให้เข้มแข็ง ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มอีสานใต้กับชุมชนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเลือกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ยุทธศาสตร์ที่ 4 หน่วยงานในภาครัฐและเอกชนประสานความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืน และเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

1. การสำรวจผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้าน ที่พัก อาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลายอารมณ์ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ พบว่ามีความสมบูรณ์และมีความเป็นไปได้ที่จะส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ในอนาคต จากการสำรวจของคณะวิจัย พบว่า ยังไม่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะได้บริโภคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มอีสานใต้ภายหลังจากที่ได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เห็นภาพทั่วไป กิจกรรมที่จะได้รับระหว่างที่ท่องเที่ยว ปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ประสบความสำเร็จมีหลายประการ ทั้งที่เป็นปัจจัยด้านนโยบาย เช่น นโยบายการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นต้น ปัจจัยด้านการดำเนินการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

ปัจจัยด้านการจัดการ เช่น ผู้บริหารระดับตำบล หรืออำเภอ ให้ความสนใจส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบยังน้อยมาก

ผลิตภัณฑ์ด้านที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา มีความสมบูรณ์ในหลายอำเภอ ในขณะที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ชัยภูมิ จะมีความคล้ายกันคือมีลักษณะเป็นรีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ผลิตภัณฑ์อาหารแต่ละจังหวัดจะมีอาหารเพื่อสุขภาพที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป เช่น จังหวัดนครราชสีมา พืชผักปลอดสารพิษที่มีชื่อเสียงในอำเภอด่านช้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตามการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อยู่ที่ต้องการส่งเสริมให้ชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อการเสนอสิ่งดึงดูดใจในชุมชนของตนเอง และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวกลับมาบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่อไปเรื่อย ๆ

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่แพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ที่เคยรู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือเคยท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมักเป็นกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพ ต้องการแสวงหาธรรมชาติบำบัด หรือต้องการการรักษาแบบผสมผสานโดยแพทย์หรือบุคลากรทางด้านสุขภาพ กับการรักษาด้วยวิถีทางธรรมชาติ ส่วนนักท่องเที่ยววัยทำงานตอนต้นมีความนิยมท่องเที่ยวรูปแบบอื่นมากกว่า หากมีโอกาสเผยแพร่ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันการเกิดโรคซึ่งเกิดจากพิษของสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานความเชื่อว่าการสร้างสุขภาพเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติมากกว่ารอให้เกิดปัญหาสุขภาพแล้วจึงหาทางรักษา ดังนั้นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่คณะวิจัยพัฒนาขึ้น สามารถจัดให้กับทุกเพศ วัย อาชีพ ทั้งในขณะสุขภาพปกติ และเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ เป็นปัจจัยที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จากการศึกษพบว่ากลุ่มอีสานใต้มีอาหารเพื่อสุขภาพหลายกลุ่ม ทั้งที่เป็นอาหารธรรมชาติ และอาหารแปรรูป การส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพให้เป็นจุดเด่น จุดขาย เพื่อการประชาสัมพันธ์ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ จะมีความเป็นไปได้มากกว่าการใช้ผลิตภัณฑ์กลุ่มอื่น ๆ มาเป็นจุดขาย ทั้งนี้เพราะบุคคลในปัจจุบันให้ความสนใจเรื่อง อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าการให้อาหารเป็นส่วนสำคัญของการมีชีวิตรอบอย่างปกติสุข

ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ในภาคอีสานใต้ที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของคนทั่วไปต้องการมาสัมผัส ทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้จิตใจผ่องใสจากการที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง หรือได้พบหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุข ความเชื่อ ความนับถือ ส่วนตัวต่อสถานที่นั้น ๆ เช่น วัด โบราณสถานที่มีประวัติศาตร์น่าจดจำ ทุกจังหวัดในกลุ่มอีสานใต้มีจำนวนมาก กลุ่มสอง คือกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคการบริการการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพ มีเพียง 2 จังหวัดเท่านั้น คือจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีสถานบริการ หรือจำนวนผู้ให้บริการด้านการนวดเพื่อสุขภาพ สปาเพื่อสุขภาพที่จัดหามาให้นักท่องเที่ยวได้สะดวก กลุ่มสาม คือกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยวโดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ ทุกจังหวัดในกลุ่มอีสานใต้มีไม่มากนัก มักจะจัดให้ควบคู่ไปกับกลุ่มที่ 1 การส่งเสริมจิตวิญญาณ นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเนื่องจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีโครงการสร้างเสริมสุขภาพทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมและขับเคลื่อนกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างเป็น

ระบบ อย่างเป็นองค์รวม เพื่อการสร้าง เสริมสุขภาพของคนไทย โดยรวมทั้งสุขภาพะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ แผนการสร้างเสริมสุขภาพะทางจิตวิญญาณ

ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย ทุกจังหวัดในกลุ่มอีสานใต้ สามารถประยุกต์ให้เกิดขึ้นได้ตามความเหมาะสมกับกลุ่มอายุ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบการออกกำลังกายตามความสามารถ ความพอใจของตนเอง หากมีบริการเสริมให้นักวิทยาศาสตร์การกีฬา หรือบุคลากรทางด้านสุขภาพช่วยแนะนำเพิ่มเติมเพื่อป้องกันอุบัติเหตุต่อกกล้ามเนื้อและกระดูกขณะออกกำลังกายจะยิ่งทำให้น่าเชื่อถือมากขึ้น

2. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่คณะวิจัยได้พัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ ระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ข้อ หรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์ครบ สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่เป็นบริการเสริมคือการประเมินภาวะสุขภาพก่อนและ/หรือหลังการร่วมกิจกรรม นักท่องเที่ยวในกลุ่มเกษียณอายุราชการมักจะมีเวลาท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่น การสร้างสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ จิตวิญญาณ ถ้าดำเนินการติดต่อกันระยะเวลาหลายวันย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพ เป้าหมายรองที่คณะวิจัยคาดว่าจะเกิดกับนักท่องเที่ยวคือการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามวิถีการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับที่จัดไว้ในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ไปปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) ต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ คณะวิจัยได้นำเสนอ 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 เป็นการดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในกลุ่มอีสานใต้ ข้อดีของรูปแบบนี้ คือ มีความคล่องตัวด้านการจัดการ หากเป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรที่เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทราบกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ข้อเสียของรูปแบบนี้ คือ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนอาจจะไม่ชัดเจน อาจจะขาดพลังอำนาจในการดำเนินการเนื่องจากดำเนินการตามลำพัง ไม่มีการประสานร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางที่ 2 ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชนและหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ เป็นแนวทางที่น่าจะเป็นหนทางที่ดีกว่าแนวทางที่ 1 เนื่องจากในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีนโยบายให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ มีโครงการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากทั้งภาครัฐและเอกชนมีความร่วมมือกันเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวหันมานิยมบริโภคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น ย่อมส่งผลให้สุขภาพประชาชนดีขึ้นต่อไปในอนาคต

4. ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พบว่าควรมีการพัฒนาสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นโยบายการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้ การสร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อช่วยจัดกิจกรรมด้านสุขภาพให้นักท่องเที่ยว ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันด้านสุขภาพของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

ควรเริ่มจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ เอกชน จัดกิจกรรมการสร้างสุขภาพให้กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเสี่ยงต่อโรคบางอย่าง เช่น โรคอ้วน ด้วยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ แทนการรักษาในโรงพยาบาลเพียงอย่างเดียว ควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง โดยเน้นให้เห็นว่าท้องถิ่นตนเองมีสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ สมควรรักษาและพัฒนาให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ควรมีการนโยบายให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ สนับสนุนให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ ควรดำเนินการด้านการตลาดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับชาวต่างชาติ ให้ชัดเจนว่าประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มอีสานใต้ มีผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีคุณภาพมากมาย และจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถให้เข้าชมภาพและเสนอกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ตลอดปีได้ด้วย การเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ควรมีนโยบายสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทย ประเทศลาวด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ดำเนินการโดยหน่วยงานด้านสุขภาพของทั้งสองประเทศเป็นหน่วยงานหลักที่จะดำเนินการในเรื่องนี้

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ เช่น การบริการเสริมด้านล่างพิชด้วยสมุนไพรในท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม หรือเป็นจุดขายให้กับชุมชน นอกจากนี้องค์การที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรจัดโอกาสให้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทราบแหล่งทรัพยากรที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มอีสานใต้ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดและเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านต่อไป
2. ควรมีนโยบายส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ เอกชน จัดกิจกรรมการสร้างสุขภาพให้กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเสี่ยงต่อโรคบางอย่าง เช่น โรคอ้วน ด้วยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ แทนการรักษาในโรงพยาบาลเพียงอย่างเดียว
3. ควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง โดยเน้นให้เห็นว่าท้องถิ่นตนเองมีสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ สมควรรักษาและพัฒนาให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ควรมีนโยบายให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ สนับสนุนให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ
4. ควรดำเนินการด้านการตลาดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับชาวต่างชาติ ให้ชัดเจนว่าประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มอีสานใต้ มีผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีคุณภาพมากมาย และจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถให้เข้าชมภาพและเสนอกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ตลอดปีได้ด้วย

5. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และหน่วยงานบริการด้านสุขภาพ เกิดความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขยายโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ มีโอกาสทราบข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานได้

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข ประกอบด้วย ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวอย่างแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ , แบบสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่, แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่, และแบบสอบถามผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอิสานใต้

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอิสานใต้

2. แบบสอบถามนี้ใช้รวบรวมข้อมูลเฉพาะที่จะนำมาวิเคราะห์ตามโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือท่านได้โปรดให้ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอิสานใต้ที่เหมาะสม รวมทั้งยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนงานพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวไทยต่อไป

3. นิยาม

3.1 อิสานใต้ หมายถึง 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

3.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อให้มีภาวะสุขภาพที่ดีตลอดระยะที่ทำกิจกรรม และใช้กรอบแนวคิดของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นทั้งด้านกาย จิต สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างน้อย 2 วัน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก 4 อ. ได้แก่

- การจัดที่พัก รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน (อาศัย และอนามัย)

- การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ມเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ (อาหาร)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย (ออกกำลังกาย)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งด้านบุคคล วัสดุ เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ (อารมณ์)

3.3 ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ ที่มีความสามารถบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับบริการ ประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม ครบ 4 อ. การบริการที่สำคัญได้แก่ ที่พักรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน ที่เหมาะสม การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเกิดความสุขกายและสบายอารมณ์ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยว ระยะเวลาของการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อย่างน้อย 2 วัน องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่มี 4 อย่าง คือ

- ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย คือ สถานที่ที่จัดไว้ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวพักผ่อน มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว
- ผลิตภัณฑ์อาหาร คือ อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ จัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการปลอดภัย หรือมีคุณค่าทางยา หรือสมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย คือ กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย
- ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่อนคลาย เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านหน้าข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความท่านต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. ภายใน 1 ปี ที่ผ่านมามีท่านเคยมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้หรือไม่

() 1.เคย/จำนวน.....ครั้ง

() 2.ไม่เคย

2. ภูมิภาคที่ท่านมาจากภาคใด

() 1.ภาคเหนือ

() 2.ภาคอีสาน

() 3.ภาคตะวันออก

() 4.ภาคกลาง

() 5.ภาคใต้

() 6.ภาคตะวันตก

3. เพศ

() 1.ชาย

() 2.หญิง

4. อายุ

() 1.อายุต่ำกว่า 21 ปี

() 4.อายุ 41-50 ปี

() 2.อายุ 21-30 ปี

() 5.อายุ 51-60 ปี

() 3.อายุ 31-40 ปี

() 6.มากกว่า 60 ปีขึ้นไป

5. สถานภาพ

() 1.โสด

() 2.สมรส

() 3. อื่นๆ

6. อาชีพ

() 1.ราชการ,รัฐวิสาหกิจ

() 4.อาชีพอิสระ

() 2.ค้าขาย,ธุรกิจส่วนตัว

() 5.เกษตรกร,รับจ้างชั่วคราว

() 3.พนักงานบริษัทเอกชน

() 6.นักศึกษา,พ่อบ้าน,แม่บ้าน

7. ระดับการศึกษา

() 1.ประถมศึกษา

() 3.อนุปริญญา

() 2.มัธยมศึกษา

() 4.อุดมศึกษา

8. รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน

- () 1.ต่ำกว่า 5,000 บาท () 3.10,000-20,000 บาท
 () 2.5,000-10,000 บาท () 4.มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้
 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่าน
 ต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. ท่านรู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือไม่

- () 1.รู้จัก () 2.ไม่รู้จัก () 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

2. ท่านเคยท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือไม่

- () 1.เคย () 2.ไม่เคย

เหตุผลเพราะ.....

3. หากท่านไปท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ท่านต้องการสิ่งต่อไปนี้อย่างไร

3.1 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย

- () 1.รีสอร์ท หรือบังกะโล () 4.สถานบริการสุขภาพ
 () 2.อุทยานแห่งชาติ () 5.สถานปฏิบัติธรรม
 () 3.โรงแรม () 6.อื่นๆ(ระบุ).....

เหตุผลเพราะ.....

3.2 ผลิตภัณฑ์อาหาร

- () 1.จัดอาหารเพื่อสุขภาพที่เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในแหล่งนั้นให้ท่านทุกมื้อ
 () 2.จัดอาหารเพื่อสุขภาพที่เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในแหล่งนั้นให้ท่านบางมื้อ
 () 3.จัดอาหารเพื่อสุขภาพให้ท่านทุกมื้อ
 () 4.จัดอาหารเพื่อสุขภาพให้ท่านบางมื้อ

เหตุผลเพราะ.....

3.3 ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย

- () 1.ออกกำลังกายในบริเวณที่พักกับเครื่องออกกำลังกาย
 () 2.ออกกำลังกายนอกที่พักพร้อมกับได้ชมธรรมชาติ
 () 3.ออกกำลังกายในหรือนอกที่พักโดยมีผู้นำออกกำลังกาย

() 4. อื่นๆ (ระบุ)

เหตุผลเพราะ

3.4 ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์

() 1. ต้องการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์โดยชมธรรมชาติหรือสถานที่สวยงาม

() 2. ต้องการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์โดยการนวด สปา สุขอนบำบัด

() 3. ต้องการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์โดยไปวัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนา

() 4. อื่นๆ (ระบุ)

เหตุผลเพราะ

.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่าน

ต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. จำนวนวันโดยเฉลี่ยที่ท่านต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในพื้นที่อีสานใต้

() 1. 1 วัน

() 3. 4-5 วัน

() 2. 2-3 วัน

() 4. มากกว่า 5 วัน

2. ประมาณค่าใช้จ่ายรวมโดยเฉลี่ยในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ต่อครั้งต่อคน
ท่านคิดว่าประมาณเท่าใดเหมาะสม

() 1. ต่ำกว่า 1,000 บาท

() 3. 3,000-5,000 บาท

() 2. 1,000-3,000 บาท

() 4. 5,000 บาทขึ้นไป

3. ช่วงเวลาใดที่ท่านคิดว่าเหมาะที่จะมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในพื้นที่
อีสานใต้

() 1. วันหยุดสุดสัปดาห์

() 4. ปีการศึกษา

() 2. วันหยุดนักขัตฤกษ์

() 5. อื่นๆ (ระบุ)

() 3. วันหยุดเทศกาลต่างๆ

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือน้อย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถามผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

2. แบบสอบถามนี้ใช้รวบรวมข้อมูลเฉพาะที่จะนำมาวิเคราะห์ตามโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือท่านได้โปรดให้ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้ที่เหมาะสม รวมทั้งยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนงานพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวไทยต่อไป

3. นิยาม

3.1 อีสานใต้ หมายถึง 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

3.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อให้มีภาวะสุขภาพที่ดีตลอดระยะที่ทำกิจกรรม และใช้กรอบแนวคิดของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นทั้งด้านกาย จิต สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างน้อย 2 วัน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก 4 อ. ได้แก่

- การจัดที่พัก รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน (อาศัย และอนามัย)
- การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ (อาหาร)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย (ออกกำลังกาย)

- การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งด้านบุคคล วัสดุ เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ (อารมณ์)

3.3 ผลิตรายการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ ที่มีความสามารถบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับบริการ ประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม ครบ 4 อ. การบริการที่สำคัญได้แก่ ที่พักรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน ที่เหมาะสม การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเกิดความสุขกายและสบายอารมณ์ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยว ระยะเวลาของการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อย่างน้อย 2 วัน องค์ประกอบของผลิตรายการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่มี 4 อย่าง คือ

- ผลิตรายการที่พักอาศัย คือ สถานที่ที่จัดไว้ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวพักผ่อน มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว
- ผลิตรายการอาหาร คือ อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตรายการของพื้นที่นั้น เป็นองค์ประกอบ จัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ ปลอดภัยพิษ หรือมีคุณค่าทางยา หรือสมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ผลิตรายการออกกำลังกาย คือ กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย
- ผลิตรายการด้านจิตใจและอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่อนคลาย เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่าน

ต้องการตอบตามความเป็นจริง

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() 1.ชาย

() 2.หญิง

2. อายุ

() 1.อายุต่ำกว่า 21 ปี

() 4.อายุ 41-50 ปี

() 2.อายุ 21-30 ปี

() 5.อายุ 51-60 ปี

() 3.อายุ 31-40 ปี

() 6.อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() 1.ประถมศึกษา

() 3.อนุปริญญา

() 2.มัธยมศึกษา

() 4.อุดมศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่าน

ต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. ท่านรู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือไม่

() 1.รู้จัก

() 2.ไม่รู้จัก

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

2. ท่านเคยต้อนรับกลุ่มนักท่องเที่ยว หรือจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือไม่

() 1.เคย

() 2.ไม่เคย

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

3. หากท่านต้องจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ท่านจะสามารถจัดหาสิ่งต่อไปนี้ได้อย่างไร

3.1 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยมีความพร้อมหรือไม่

() 1.พร้อม

() 2.ไม่พร้อม

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

3.2 ผลิตภัณฑ์อาหารมีความพร้อมหรือไม่

() 1.พร้อม

() 2.ไม่พร้อม

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

3.3 ผลกระทบต่อการออกกำลังกายมีความพร้อมหรือไม่

() 1.พร้อม

() 2.ไม่พร้อม

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

3.4 ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์มีความพร้อมหรือไม่

() 1.พร้อม

() 2.ไม่พร้อม

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่าน
ต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. หากมีกลุ่มนักท่องเที่ยว หรือบริษัทนำเที่ยว ต้องการให้ท่านจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ
สมัยใหม่ ในสถานที่ของท่าน ท่านจะจัดให้หรือไม่

() 1.จัด

() 2.ไม่จัด

() 3.ไม่แน่ใจ

เหตุผลเพราะ.....

2. ผลกระทบกลุ่มใดที่ท่านไม่แน่ใจมากที่สุดว่าจะจัดให้ได้อย่างมีคุณภาพ

() 1.ไม่มี

() 2.ผลกระทบที่พักอาศัย

() 3.ผลกระทบอาหาร

() 4.ผลกระทบการออกกำลังกาย

() 5.ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์

() 6.ทุกกลุ่ม

เหตุผลเพราะ.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง
คณะวิจัย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

2. แบบสอบถามนี้ใช้รวบรวมข้อมูลเฉพาะที่จะนำมาวิเคราะห์ตามโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือท่านได้โปรดให้ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้ที่เหมาะสม รวมทั้งยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนงานพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวไทยต่อไป

3. นิยาม

3.1 อีสานใต้ หมายถึง 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

3.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อให้มีภาวะสุขภาพที่ดีตลอดระยะที่ทำกิจกรรม และใช้กรอบแนวคิดของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นทั้งด้านกาย จิต สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างน้อย 2 วัน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก 4 อ. ได้แก่

- การจัดที่พัก รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน (อาศัย และอนามัย)
- การดูแลสุขภาพด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ (อาหาร)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย (ออกกำลังกาย)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งด้านบุคคล วัสดุ เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ (อารมณ์)

3.3 ผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ ที่มี ความสามารถบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับบริการ ประสิทธิภาพ โดยมี องค์ประกอบสำคัญเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม ครบ 4 อ. การบริการที่สำคัญได้แก่ ที่พักรวมทั้งสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน ที่เหมาะสม การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัด กิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเกิดความสุขกายและสบายอารมณ์ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยว ระยะเวลาของการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อย่างน้อย 2 วัน องค์ประกอบของ ผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่มี 4 อย่าง คือ

- ผลิตรายการที่พักอาศัย คือ สถานที่ที่จัดไว้ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวพักผ่อน มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว
- ผลิตรายการอาหาร คือ อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตรายการของพื้นที่นั้น เป็นองค์ประกอบ จัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ ปลอดภัยสะอาด หรือมีคุณค่าทางยา หรือสมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ผลิตรายการออกกำลังกาย คือ กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้ อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย
- ผลิตรายการด้านจิตใจและอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่อนคลาย เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่านต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. เพศ

() 1.ชาย

() 2.หญิง

2. อายุ

() 1.อายุต่ำกว่า 21 ปี

() 4.อายุ 41-50 ปี

() 2.อายุ 21-30 ปี

() 5.อายุ 51-60 ปี

() 3.อายุ 31-40 ปี

() 6.อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() 1.ประถมศึกษา

() 3.อนุปริญญา

() 2.มัธยมศึกษา

() 4.อุดมศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1. ท่านพอใจกิจกรรมที่จัดให้ในระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่อย่างไร

() 1.มาก

() 2.ปานกลาง

() 3.น้อย

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

2. การจัดที่พักในระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

() 1.เหมาะสม

() 2.ไม่เหมาะสม

() 3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

3. อาหารที่จัดให้ในระหว่างระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

() 1.เหมาะสม

() 2.ไม่เหมาะสม

() 3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

4. กิจกรรมออกกำลังกายที่จัดให้ในระหว่างระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

() 1.เหมาะสม

() 2.ไม่เหมาะสม

() 3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

5. กิจกรรมการผ่อนคลายที่จัดให้ในระหว่างระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

() 1.เหมาะสม

() 2.ไม่เหมาะสม

() 3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

6. ท่านคิดว่าใน 5 จังหวัดของพื้นที่อีสานใต้ดังต่อไปนี้ ท่านต้องการท่องเที่ยวในจังหวัดใดมากที่สุด

()1.บุรีรัมย์

()4.สุรินทร์

()2.นครราชสีมา

()5.ศรีสะเกษ

()3.อุบลราชธานี

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถามผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

2. แบบสอบถามนี้ใช้รวบรวมข้อมูลเฉพาะที่จะนำมาวิเคราะห์ตามโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือท่านได้โปรดให้ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้ที่เหมาะสม รวมทั้งยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนงานพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวไทยต่อไป

3. นิยาม

3.1 อีสานใต้ หมายถึง 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

3.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อให้มีภาวะสุขภาพที่ดีตลอดระยะที่ทำการกิจกรรม และใช้กรอบแนวคิดของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นทั้งด้านกาย จิต สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างน้อย 2 วัน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก 4 อ. ได้แก่

- การจัดที่พัก รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน (อาศัย และอนามัย)
- การดูแลสุขภาพด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่นั้นเป็นองค์ประกอบ (อาหาร)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย ที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย (ออกกำลังกาย)
- การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งด้านบุคคล วัสดุ เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ (อารมณ์)

3.3 ผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ในอีสานใต้ ที่มี ความสามารถบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับบริการ ประสิทธิภาพ โดยมี องค์ประกอบสำคัญเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม ครบ 4 อ. การบริการที่สำคัญได้แก่ ที่พักรวมทั้งสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน ที่เหมาะสม การดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัด กิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ หรือสปาเพื่อสุขภาพ ที่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเกิดความสุขกายและสบายอารมณ์ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยว ระยะเวลาของการจัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ อย่างน้อย 2 วัน องค์ประกอบของ ผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่มี 4 อย่าง คือ

- ผลิตรายการที่พักอาศัย คือ สถานที่ที่จัดไว้ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวพักผ่อน มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว
- ผลิตรายการอาหาร คือ อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ที่มีผลิตรายการของพื้นที่นั้น เป็นองค์ประกอบ จัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ ปลอดภัยสะอาด หรือมีคุณค่าทางยา หรือสมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ผลิตรายการออกกำลังกาย คือ กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย ในรูปแบบที่ใช้ อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากร ในแหล่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย
- ผลิตรายการด้านจิตใจและอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์ หรือทำให้จิตใจผ่อนคลาย เช่น การนวดแผนปัจจุบัน สปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นต้น

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงด้านข้อความที่ท่านเลือกตอบ หรือแสดงข้อความที่ท่าน

ต้องการตอบตามความเป็นจริง

1. บริษัทนำเที่ยว/หน่วยงานของท่านมีคนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือไม่

() 1.มี ระบุจำนวน.....คน () 2.ไม่มี () 3.ไม่แน่ใจ

2. บริษัทนำเที่ยว/หน่วยงานของท่านเคยมีประสบการณ์จัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือไม่

() 1.เคย ระบุจำนวน.....ครั้ง () 2.ไม่เคย () 3.ไม่แน่ใจ

.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่มีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวหรือไม่

() 1.มาก () 2.ปานกลาง () 3.น้อย

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

2. ความเป็นไปได้ในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เป็นอย่างไร

() 1.มาก () 2.ปานกลาง () 3.น้อย

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ทั้ง 4 ด้าน สามารถจัดในจังหวัดใดมากที่สุด

3. ท่านคิดว่า

() 1.บุรีรัมย์ () 4.สุรินทร์

() 2.นครราชสีมา () 5.ศรีสะเกษ

() 3.อุบลราชธานี

4. ท่านคิดว่า 5 จังหวัดในอีสานใต้มีผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ด้าน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่

4.1 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย เหมาะสมหรือไม่

() 1.เหมาะสม () 2.ไม่เหมาะสม () 3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

4.2 ผลิตภัณฑ์อาหาร เหมาะสมหรือไม่

() 1.เหมาะสม () 2.ไม่เหมาะสม () 3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

4.3 ผลិតภักถ์การออกกำลั้กาย เหมาะสมหรือไม่

()1.เหมาะสม

()2.ไม่เหมาะสม

()3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

4.4 ผลิตภักถ์ด้านจิตใจและอารมณ์ เหมาะสมหรือไม่

()1.เหมาะสม

()2.ไม่เหมาะสม

()3.เหมาะสมบ้าง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมืือเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

ภาพกิจกรรมการทดลอง
ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน

ภาพที่ 4.1 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสระแกราช จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.2 ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.3 ผลลัพธ์การออกกำลังกาย แบบมีผู้นำการออกกำลังกาย สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช
จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.4 ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกาย รูปแบบเดินชมธรรมชาติ สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช
จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.5 ผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจ และอารมณ์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะ 2-3 วัน ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.6 กิจกรรมประเมินสุขภาพ ให้กลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.7 กิจกรรมแนะนำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ ให้กลุ่มตัวอย่าง
หลังการทดลอง ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมนำกลุ่มตัวอย่างไปเที่ยวแหล่งผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ คือสวนผัก
ไร่สารพิษ ที่สถานีวิจัยสะแกราช จ.นครราชสีมา